AZ ATHENAEUM OLVASÓTÁRA

MÉZES HETEK

EGY FIATAL ASSZONY NAPLÓJA

REGÉNY

IRTA

VÉRTESI ARNOLD

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA
1895

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5557-03-3 (online)
MEK-16059

I.

Délután öt órakor jöttünk ki a templomból. Mindenki azt mondta, hogy nagyon szép volt az esküvőnk és én nagyon bátran viseltem magamat. Mikor a pap kérdezte, hogy szeretem-e ezt a férfit, hát én oly hangosan feleltem: »szeretem«, hogy az egész templomban meghallhatták s a tisztelendő ur is elmosolyodott. De én láttam finom jóakaró ábrázatán, hogy nem botránkozott meg benne, hanem bizonyosan azt gondolta magában: helyes, édes leányom, ha szereti, hát miért ne mondaná meg hangosan az egész világnak?

Nagyon jó ember lehetett, igen szép beszédet intézett hozzánk s nem látszott rajta semmi türelmetlenség, pedig már egy óra hosszáig várt reánk a sekrestyében. De én nem voltam az oka. A mama háromszor is lebontatta a hajamat a fodrásznéval s ujra fésültette, mert egyik frizura sem tetszett neki s ha apa nem jön, hogy most már nem lehet tovább várni, hát még negyedszer is lebontatja s szegény tisztelendő ur még tovább várakozhatott volna.

De szegény mamát is lehetett sajnálni. Nagyon el volt keseredve a frizurám miatt, meg azért is, hogy oly sápadt voltam, a mi semmikép sem illik a fehér selyem ruhához.

- De édes mamám, mit csináljak?

Magam sem örültem neki, hogy épen most olyan csunya sápadt vagyok; de azt gondoltam: ha Laczi szeret engem, hát ilyen sápadtan is szeret és bizonyosan leszek még életemben máskor is sápadt, jobb hát ha mindjárt hozzá szokik.

A doktor bácsi, a kit megkérdeztünk, kinevetett bennünket. S mire a templomba értünk, éreztem, hogy a két arczom ugy ég mint a láng s bizonyosan elég piros lehettem, mert hallottam, hogy sugdosták körültem:

- Milyen ragyogó szinben van!

Azt mondták, nagyon bájos menyasszony voltam, a minek örültem, nem magamért, hanem Lacziért, mert hát csak kellemesebb lehet neki egy bájos menyasszony mint egy csunya.

Az egész templom tele volt kiváncsi sokasággal s nagyon megbámultak, a mint áthaladtam fehér selyem ruhámban, melynek hosszu uszályát fekete bársony apród ruhába öltöztetett kis öcsém Tibor vitte utánam.

A mama szerette volna, ha két apródom lett volna. A Drágffy Alice grófkisasszony esküvőjén is ugy volt, két kis apród fekete bársonyban, térdig érő nadrág, nagy fehér csipkegallér, hosszu leomló haj. De Ödönt nem lehetett semmikép rá venni, hogy felöltse a térdig érő szép kis bársony nadrágot s hogy a haját hagyja megnőni hosszura. Majd hogyne, mikor ő már negyedik osztályu gymnazista?

A mama édesgette mindenfélekép, próbálta fenyegetni is, de mind hiába; olyan megátalkodottságot tanusitott, hogy egy nagy férfinak is becsületére vált volna.

- Hagyjuk szegény fiukat, - kértem a mamát.

De a mama nem hagyta. Legalább egy apródnak muszáj lenni. Pedig kis híja, hogy Tiborral is meg nem gyült a bajunk, csak nagyszámu czukros gesztenye és indián fánk, valamint az a félelem, hogy a mamától kikap, csilapitották le benne a lázongási hajlamot.

Szegény mama mennyit fáradott, hogy ez az én esküvőm fényes legyen. Minden valamire való ismerősünket meghittuk, már tudniillik az olyanokat, a kiknek a nevét az ember szivesen olvassa az ujságban. Mert benne lesznek, a mama már gondoskodott arról. Két hirlapiró ismerősünk van s a mama mind a kettőt meghitta.

- A lapot majd utánatok küldöm, - igérte, ámbár sem én, sem Laczi, nem igen bántuk, akár olvassuk, akár nem olvassuk Olaszországban, hogy milyen fényes volt az esküvőnk.

Legjobban szerettük volna, a hogy apa akarta, hogy csak magunkban lettünk volna, a rokonság és egy pár jó barát. De nem akartuk elrontani a mamának a kedvét. Hiszen csak ez az egy leánya van, hát hadd legyen meg az öröme, hogy nagy menyegzőt csap, egy rakás vendéget hi s olyan lázas szorgoskodást visz véghez, hogy sem nappal, sem éjjel nincs nyugta már hetek óta. Előbb a kelengye összeállitása, azután a meghivás, azután az ebéd, hogy mi lesz, hogy lesz?

És ez nem lehetett csekély föladat, mert kétszer annyi embert hittunk meg, mint a mennyi a mi kis ebédlőnkben elfért. Igaz ugyan, hogy mehettünk volna valami vendéglőbe, mint azt több ismerősünk cselekedte, de a mama irtózott attól, mert az nagyon nyárspolgárias és kevesebbe is kerül otthon. Csak a hideg halat hozattuk Pétánovicstól.

Nagy gondot okozott a mamának az is, hogy melyik templomban legyen az esküvőnk, mert apa, a ki kálvinista, nagy ellensége a jezsuitáknak, pedig az előkelő esküvőket a józsef-utczai jezsuiták templomában szokták tartani, mondta a mama.

De apa nem csinált akadályt. Az én jó apuskám soha sem csinált akadályt, ha valamelyikünknek örömet szerezhetett vele. Nekem ugyan mindegy volt akármelyik templom, mert az én esküvésem nem lehetett igazabb és szentebb sehol; de a mama nagyon szerette volna, hogy a jezsuiták templomában esküdjünk.

- Ha csak az a baj, - szólt apa nevetve, - hát üssön a ménkü a jezsuitáiba, menjünk oda, nem bánom.

Igy aztán a mama is ki lett elégitve, mert minden a kivánsága szerint ment s a nagy lázas buzgóságban, melylyel ennek az esküvőnek az előkészületeit intézte, már szinte elfelejtette, mennyire kedve ellen való volt eleinte ez az én férjhezmenetelem. Szegény mama nem igy akart engem férjhez adni egy kis szolgabiróhoz, a ki még csak tiszteletbeli szolgabiró s a kinek lesz ugyan vagy harmadfél száz holdja Dombházán, ha az édes anyja meghal, de micsoda család! Falusi jegyző volt az apja, ugy szerezte apránként a vagyonát.

Ha nem rontottam volna el magam a szerencsémet, vélte a mama, milyen partit csinálhattam volna.

Tudtam, hogy kire gondol. Arra a Pávay Kornélra, kivel két év előtt Rozgony-Füreden ismerkedtünk meg s ki azóta kamarás lett, ugy hogy most méltóságos asszony lehetnék, ha kellett volna nekem. De elég nekem az én Laczim s nem fogok busulni miatta, akárki legyen méltóságos asszony és gazdag uri asszony.

Ki is mutattam azt Pávay Kornélnak, mikor tavaly egyszer, ugy vagy egy év mulva a rozgonyfüredi utolsó találkozásunk óta, meglátogatott. Nem tudom, hogy csak olyan uri szeszélyből keresett-e föl bennünket, vagy ujra akart volna próbálkozni; de azóta többé nem jött felénk.

Most, mikor kifelé jöttünk a templomból, ugy rémlett nekem, mint ha a félhomályban a kiváncsi sokaság közt az ő arczát is megpillantottam volna. Nem tudom, hogy igazán ő volt-e vagy csak képzeltem, mert a következő pillanatban már nem láttam. De képe élénken előttem lebegett egy pillanatig s ugy véltem, hogy nagyon sápadt és sokat őszült azóta, hogy utolszor láttam.

És édes Istenem, milyen csodálatos, hogy egyszerre ugy elszorult a szivem s ugy megsajnáltam ezt a hiu, kevély, öregedni kezdő gavallért, a ki pedig nem érdemelt sajnálatot, mert tudom, hogy lelketlenül viselte magát sok szegény fiatal leány iránt. De most oly boldog voltam, hogy szerettem volna, ha mindenki boldog lett volna.

S a mint igy boldogságtól repdeső szivvel és oly könnyü, de oly könnyü lábakkal, mintha a földet sem érintettem volna, a Laczi karján kifelé mentem a templomból, azt óhajtottam volna, hogy mindenki, a ki csak ott volt, igy karöltve ment volna azzal, a kit szeret és mindenkinek lett volna valakije, a ki őt szereti, mint nekem.

Nagyon bohó gondolatok voltak ezek, tudom, de én nem tudtam másra gondolni akkor s mikor beültünk a kocsiba, (mert most már Laczival egy kocsiba ültettek engem), ugy szerettem volna kedvem szerint megölelni, ha nem ültünk volna nyitott kocsiban és nem nézett volna bennünket annyi ember.

Egyszerre megzavarodtam, mert épen a kocsink mellett ment el Pávay Kornél. Most már láttam, hogy igazán ő volt. Laczi észrevette zavaromat.

- Mi az, Erzsike? - kérdezte, de oly hangon, a milyen hangon még soha sem hallottam beszélni.

Csak rá néztem, nem tudtam szólni; a szivembe nyilalt valami. Ha okos lettem volna, azt kellett volna mondanom:

- Nem szégyelli magát, hogy alig jövünk el az oltártól, már elkezdi a féltékenykedést?

De én csak a szájamat szoritgattam össze, hogy sirásra ne fakadjak s meghalni szerettem volna ott mindjárt. No hiszen gyönyörüen kezdődik ez az én boldogságom.

Laczi pedig ott ült komolyan, de láttam, hogy restelli a dolgot s olyan alázatos esdő hangon szólalt meg:

- Édes.

És akkor elkövettem a második oktalanságot. Én is odahajoltam hozzá:

- Édes.

Észrevettem mindjárt, hogy rosszul cselekedtem, de már nem lehetett segitni a dolgon. Attól kezdve láttam, hogy fölülkerekedik. Ugy tett, mintha semmi sem történt volna s szorongatta a kezemet az egész uton és a fülembe sugdosott:

- Édes, aranyos...

De a mint haza értünk, nem lehetett már tovább szorongatni a kezemet s a fülembe sugdosni, mert az nem illett volna olyan nagy és diszes társaság előtt. Ott volt a sok királyi táblai biró, apának a kollégái, aztán egy grófunk is volt meg egy államtitkár, a kiről azt mondták, hogy apának fiatalkori jóbarátja, de sem azelőtt, sem azután nem láttuk többet.

A mama nagyon örült mind a két méltóságos urnak, de különösen a grófnak, mert a mama a grófokat mindig nagyobb uraknak tartotta mint az államtitkárokat. Még valaki volt, a kit a mama sajnált, hogy meg nem hittunk: Pávay Kornélt.

- Láttad? ott volt a templomban.

S szegény anyám sohajtott. Még egyszer eszébe jutott, milyen partit csinálhattam volna én, ha okos lettem volna. De nem szólt.

Nekem is hiányzott valaki, a kit szivemből szerettem volna, ha itt lett volna, de az nem volt valami előkelő személy, csak egy egyszerü tanár felesége a vidéken, egy boldog asszony, a kitől ma reggel kaptam igen kedves levelet. Tudom, hogy ez igazán szivből kivánt nekem boldogságot.

Jaj, mennyin kivántak ma nekem boldogságot! Ha a jó isten annak csak a tizedrészét is meghallgatja, nem lesz boldogabb pár a föld kerekségén mint mi Laczival. Már a templomban szállt reánk az áldás, aztán az ebédnél ujra. Annyi pohárköszöntőt kellett végig hallgatnunk, hogy azt hittem, már vége sem szakad.

Az apa kollégái, a királyi táblai birák mind sorban egymás után fölálltak, mindegyik mondott egy kis beszédet, mert mindnyájan szerettek engem s azt hiszem, mindnyájan ki akarták magukat tüntetni az államtitkár előtt, a ki nagyon nagy ur s a kit mind bele hoztak a beszédeikbe, ugy hogy végre alig lehetett tudni, az én tiszteletemre történik-e mindez vagy az ő méltósága tiszteletére.

Az államtitkár ott ült mellettem a főhelyen s igazán bámultam, hogy ezek a derék, okos, jóravaló öreg urak, a kikben pedig nem volt semmi alacsonyság, hogy hizelegtek neki, s hogy irigyelték apát, mikor az államtitkár ur apának a vállára veregetett:

- Emlékszel-e még öreg, mikor fiatalok voltunk?

Laczi, a ki a másik oldalamon ült, csaknem ép oly komolyan és méltóságosan ült ott, mint maga az államtitkár ur. Talán azt hitte, hogy ez az ujdonsült férj szerepéhez tartozik s azzal majd imponálni fog nekem. De engem boszantott ez az ő nagyképü komolysága s föltámadt bennem a pajkosság. Várj csak, gondoltam magamban, nem fogsz te nekem komédiázni s észrevétlen jót csiptem rajta, mialatt én is olyan komoly képet vágtam, de belülről majd megpukkadtam az elfojtott nevetés miatt.

Reám tekintett komolyan, mintha azt akarta volna mondani: micsoda illetlenség ez egy menyasszonytól, a ki épen az imént fogadott az oltár előtt hüséget és engedelmességet a férjének?

De én azt gondoltam magamban: rajtam nem fogsz ki, én ismerlek még abból az időből, mikor Dombházán madárfészkekért mászkáltál a fák tetején, hogy lehozd nekem, meg aztán mikor együtt elcsentük a tejfölös bögrét a mama kamrájából... Akkor én tizenegy éves voltam, Laczi meg tizenhat és akkor mondta először, hogy ha nagy leszek, feleségül fog venni, mert neki ilyen lány kell, mint én vagyok.

Folyvást csak ezek a bohóságok jutottak eszembe s nagy kedvem lett volna tánczra kerekedni, ugy csiklandozta valami a talpamat és ugy szökdelt valami bennem, valami szikra, hol a kezemben, hol a lábamban éreztem. Semmikép sem birtam olyan komoly maradni, mint a hogy a menyasszonynak illik és abból a nagy meghatottságból, a mit a templomban éreztem, egy mákszemnyi sem maradt már bennem. Kenyérbélből golyócskát sodortam s unokatestvéremnek, a ki a nyoszolyóleányom volt, épen az orra hegyét találtam el vele.

Láttam, hogy Laczi összehuzza a szemöldökeit; de engem annál inkább nógatott valami pajkos ösztön. Kezembe vettem a pezsgős poharat s a szeme közé nevettem Laczinak:

- Hát maga énvelem nem is kocczint?

Kocczintott, de meglehetősen savanyu képpel s hozzám hajolva halkan, komolyan, olyan oktató ábrázattal igy szólt:

- Erzsike, maga azelőtt komolyabb volt.

- Persze hogy az voltam, - feleltem neki kaczagva, - de akkor nem volt a lakodalmam s nem ittam annyi pezsgőt mint most.

Az államtitkár Olaszországról beszélt velem s végig vezetett valamennyi képtáron, mindenütt megjegyezve, hogy mit ajánl különösen megtekintésre.

- El ne mulaszszák, kérem, a pisai Campo Santot. A Rafael előtti korszakra nézve az különösen érdekes tanulmány.

No hiszen épen azért megyünk, hogy a Rafael előtti korszakot tanulmányozzuk, gondoltam magamban. Talán bizony azért tesz nászutazást az ember, hogy a képtárakban megsavanyodjék? Akkor inkább menjünk Dombházára, a hol nincs képtár s a hol egymásnak élhetünk. De a mit én Olaszországtól vártam, az valami egyéb volt, nem a képtárak és muzeumok, hanem valami, a mit nem tudnék elmondani, a mi csak ugy az embernek a lelkében él, valami varázslat, valami tündéri világ, a hol minden szebb, minden vidámabb s a hol a természet is együtt örül a szerető párokkal.

De mindjárt lekésünk a vasutról, ha nem sietünk. Már integettünk a mamának; de annyira bele merült a beszélgetésbe a gróffal, hogy nem vette észre. A gróf is Olaszországról beszélt:

- Tudja, kérem, mikor az Aidában az első felvonás végén... tudja, az a kar...

Ha az államtitkár nem látott Olaszországban egyebet, csak régi képeket, Rafael előtti és Rafael utáni képeket, mindenfelé csak régi füstös és megfakult képeket, a gróf meg nem látott egyebet csak primadonnákat és tenoristákat, ének karokat és balletkarokat, Velenczétől egész Nápolyig semmi egyebet, csak szinházakat és operákat.

- Tudja, mikor a milanoi Scalában...

A mama végre észre vette az integetésünket. Az órára tekintett és megijedt. Közel járt a nyolcz órához s kilencz óra tizenöt perczkor indul a vonat. Tehát mindössze csak öt negyedóránk volt, a mi alatt át kell öltözködni, a vasuthoz kihajtatni, a málháinkat föladni, elbucsuzni.

Soha életemben még oly gyorsan el nem készültem az öltözködéssel. A menyasszony koszorumat, mikor levettem a fejemről, megcsókoltam és átadtam a mamának, tegye el, s ha meghalok, ezzel temessenek el.

- Micsoda beszéd ez? - korholt a mama.

De többet nem tudott mondani, mert sirásra fakadt. És akkor én is elkezdtem sirni. Pedig föltettem magamban, hogy nem fogok sirni s néhány perczczel előbb még oly vidám, oly pajkosan jókedvü voltam, most meg az anyám nyakába borulva zokogtam, mintha örökre elválnánk.

Apa kopogtatott az ajtón:

- Siessetek.

Hirtelen letörültem könyeimet, kinyitottam az ajtót s bejött az én jó apuskám. De alighogy neki is a nyakába borultam, ujra rá kezdtem a sirást.

- No, no, kis bohó, - szólt apa nevetve, pedig ő is egyre törülgette a szemeit.

Mindig kinevettem, mikor a menyasszonyok ugy pityeregtek, mintha a siralomházba vinnék őket s ime most magam is. Hát ez az én bátorságom? Ez az én okosságom? No hiszen gyönyörűen viselem magamat.

Megint kopogtattak az ajtón. Most már Laczi jött sürgetni:

- Siessenek.

Most már igazán letörültem könyeimet s abba hagytam a sirást. A kocsik vártak odalent bennünket.

- Üljetek be, - szólt apa.

S Laczi kinyitotta mindjárt az első kocsi ajtaját, hogy engem beemel és mellém ül. De akkor olyan nagyon nagy vágyódás szállt meg, hogy anyámmal tölthessem még azt a néhány perczet, olyan nagyon nagy, hogy kérve fordultam Laczihoz:

- Engedje meg, hogy a mamával menjek.

Meghajtotta magát és udvariasan hátralépett. Gyöngéd kézszoritással akartam neki meghálálni jóságát, de nem viszonozta kézszoritásomat. Láttam, hogy neheztel s az most egyszerre nagyon elszomoritott.

Nem tudtam szólni, szivem ugy elszorult s csak némán ültem ott a mama mellett, hozzá simulva, ölébe hajtva fejemet és kezét csókolgatva. Ugy éreztem, mintha még soha igy nem szerettem volna anyámat. S mialatt a kocsi gyorsan robogott velünk a vasut felé, régi, nagyon régi dolgok elevenedtek meg emlékezetemben s oly világosan, mintha előttem láttam volna. Gyorsan váltották föl egymást, a következő szempillantásban már eltüntek s mégis oly csodálatos tisztán látszottak azok a képek.

Láttam magamat mint kis gyermeket, a hogy a mama kézen fogva vezet, aztán zöld hálós kis ágyacskámban, a hogy betegen fekszem, a vörheny lázától égő arczczal s a mama mellettem virraszt. Láttam öreg orvosunk aggódó arczát. Azt hiszik, hogy nem hallom, mert hiszen a láztól kábultan fekszem ott, mikor a doktor azt mondja mamának: »Csak a legnagyobb gondosság mentheti meg.« És megmentett.

Nem tudok szólni, csak kezét csókolom. De már az a vizió eltünt s uj képek tódulnak agyamra. Akkor megáll a kocsi. Ki kell szállni, itt vagyunk.

Az én fürge unokabátyám, a vőfélyünk szalad jegyet váltani s föladja a málháinkat, mi addig bemegyünk a váróterembe. Még van néhány perczünk. De mindnyájan oly szótlanok vagyunk s ha Cserey Tóni bácsi, az apa birótársa, nem tréfálna egy kicsit, hát olyan szomoru, néma gyülekezetet képeznénk.

A mama törülgeti a könyeit, de én most már erősen tartom magamat; nem akarom, hogy Tóni bácsi kifigurázzon s a két fiatal vőfélyem előtt sem akarok semmi gyöngeséget elárulni, csak azért is nevetgélek vélök.

Laczi nem szól. Látom, hogy még most is haragszik. Olyan mord képpel tartja kezében a virágbokrétámat, hogy a mint rá pillantok, majd elnevetem magamat.

De már csöngetnek, bucsuzni kell. A mama, a papa megölelnek és megcsókolnak, aztán jönnek a fiuk, Ödön és Tibor. Aztán az unokabátyám Pista jön, de azt már nem hagyom, hogy megcsókoljon.

- Nesze, neked elég, ha a kezemet megcsókolhatod.

Olyan vignak mutattam magamat, hogy Cserey Tóni bácsi egészen elragadtatva kiáltott föl:

- Ez aztán az aranyos menyasszony. Ha ilyet kapnék, teremtucscse mindjárt fölcsapnék vőlegénynek.

Arra apa is, mama is elkezdtek nevetni, mert igazán furcsa volt Cserey Tóni bácsit a hatvanöt esztendejével vőlegénynek képzelni.

Igy váltunk el vigan, tréfa és nevetgélés közt, pedig egy perczczel előbb még mindenkinek sirásra állt a szeme, még Tibor kis öcsémnek is.

A vasuti kocsi lépcsőjéről még egyszer oda szóltam a két kis öcsémhez:

- Fiuk, a kanári madaramra vigyázzatok; enni adjatok neki minden nap, máskép ha haza jövök, megtépázom a hajatokat.

A hordár már berakta a kupéba a kis kézi táskámat, a kalapskatulyámat s a köpönyegeinket meg az esernyőket, két plaidet is, a mi jó takaró lesz majd éjjelre. A kocsi lépcsőjéről még egyszer kezet nyujtottam mindenkinek, aztán fölszálltunk Laczival.

Most már csak kettecskén voltunk, egyedül ketten, utban a messze idegen ország felé, uj élet küszöbén, mely után oly epedve vágytunk s mely ebben a pillanatban mégis valami szorongó érzéssel töltötte be szivünket.

A gőzgép fütyölt, a vonat megmozdult. A perronról bucsut intettek kezeikkel, zsebkendőikkel szüleim, rokonaim, jó barátaink, mind azok, a kik szeretve körülvettek eddig s a kiktől most egyszerre elváltam. Egy pillanat mulva nem láttam közülök senkit, kirobogtunk az indóházból.

Visszafordultam az ablaktól. Férjem állt ott s komoly tekintettel nézett reám. Nem tudom, mi késztetett rá, hogy fejemet lehajtsam s szememet lesüssem.

- Haragszik? - kérdeztem félénken, csaknem alázatosan.

- Oh, édes egyetlenem! - szólt.

És többet nem tudott szólni, csak a karjaiba zárt.

II.

Abban a pillanatban hangos beszédet hallottunk a vasuti kocsi folyosóján. Hirtelen kiszöktem a Laczi karjai közül épen mikor meg akart csókolni, mert az a valaki a ki a második osztályból átjött az első osztályba, egyenesen kinyitotta a mi kupénk ajtaját, miközben hátra szólt:

- No, mondtam, ugy-e, hogy ő?

S Laczi felé fordult:

- Kedves uram öcsém, ejnye be örülök, hogy találkozunk. Lám, lám, ki hitte volna?

Aztán megint hátra szólt:

- Tessék csak, főtisztelendő ur.

Jól megtermett, kövér, piros képü, szürkehaju falusi pap jött be utána.

- Nem ismeri Laczi öcsém? - szólt az előbbi szintén öreges falusi uri ember. - A harangodi plébános. No emlékszik már?

Laczi emlékezett, hogy volt már szerencséje. S bemutatta nekem a másik öreg urat is. Szabó János, a Hátszeghy Muki gróf nyugalmazott tiszttartója.

- És ez az öcsém uram kedves neje, ugy-e bár? - szólt a nyugalmazott tiszttartó. - Hallottuk. Gratulálunk.

S nagy, izmos kezével barátságosan megrázta a kezemet.

- Rómába megyünk a főtisztelendő urral - folytatta aztán letelepedve a mi kupénkban. - Hát öcsém uramék hová szándékoznak?

- Mi is Olaszországba megyünk, - feleltem én Laczi helyett.

- No már ez derék, hogy igy összetalálkoztunk, kutya egye meg a macskát, - kiáltott föl nagy örömmel a tiszttartó. - Ne hagyjuk már most egymást, öcsém uram. Együtt majd csak könnyebben boldogulunk a taliánokkal.

A kalauz, a ki most bejött a jegyeinket átlyukasztani, bámulva meresztette szemeit a két betolakodott pasasirra s egyet rántott a vállán, mintha azt akarta volna mondani:

- Én nem tehetek róla, kérem, én nem eresztettem be ide senkit, hogy egyedül maradhassanak; de ha be tetszett ereszteni, hát ne tessék aztán a szegény kalauzt vádolni.

Kilátszott azonban a szemeiből az ellenséges indulat a két idegen iránt, a kik egy kis becsületesen megérdemelt borravalótól megfosztották s valódi kárörömmel sütötte ki reájok, hogy:

- Hiszen kérem, ez másod osztályu jegy. Miért tetszett bejönni az első osztályba?

- Sebaj, - felelt kedélyesen az öreg tiszttartó; - rá fizetünk. Igaz-e, főtisztelendő ur?

No már most láttuk, hogy ezek végkép itt akarnak maradni. Laczi siralmas képpel tekintett reám, ugy hogy nem tudtam, megsajnáljam-e vagy nevessek rajta. A kalauz még egyszer vállat vont, de most már nem oly ellenséges indulattal, hanem egész barátságosan, mert mikor vissza akart adni a kapott két tizforintos bankjegyből egy forint husz krajczárt, a tiszttartó jókedvüen legyintett a kezével:

- Tartsa csak meg magának.

Fölkeltek, hogy most már áthurczolják hozzánk a holmijokat is, de a tiszttartó visszanyomta a papot az ülésbe:

- Maradjon csak szent atyám, majd elhozok én mindent.

Láttam a Laczi arczán a keserves csalódást. Bizonyosan azt gondolta magában: hát egy perczig sem maradhatunk magunk? De most már nem állhattam meg, hogy ne nevessek a Laczi kétségbeesésén. Ugy kellett a zsebkendővel eltakarni az arczomat.

Az alatt a tiszttartó átczipelt mindenféle táskákat, kicsiket, nagyokat, botokat, esernyőket s két hatalmas farkasbundát.

- Nem kell hinni az időnek, nagysádkám, - fordult hozzám, mikor észrevette, hogy elmosolyodtam; - a bunda mégis csak bunda. Igaz-e, szent atyám?

A főtisztelendő ur is azon a véleményen volt. Még nem hagytuk el a fagyos szenteket, még csak május elején vagyunk. Az idő igaz, hogy gyönyörű és ez az est is oly lanyha volt. Kinyitottuk az ablakot s beeresztettük az üde tavaszi levegőt, mely magával hozta a virágzó fák illatát.

- Sok gyümölcs lesz az idén, - szólt a főtisztelendő ur.

- Dombházán jártam a mult héten, - vette át a szót a tiszttartó. - Az alma meg a szilvafák ugy meg vannak rakva virággal, hogy gyönyörűség nézni.

S egyszerre olyan vágy szállt meg, ugy huzott valami Dombháza felé és a mi gyümölcsös kertünk felé, hogy egész Olaszországot odaadtam volna érte. Képzeletemben föltüntek a jól ismert fák, melyek közt sétáltunk és szerelmünkről beszélgettünk, mig a mama a Laczi anyjával a lugosban ülve, azt hitték, hogy az almát nézegetjük, le lehet-e már szedni.

Mintha még most is hallanám a Laczi susogó szavát:

- Szeret?

És megkérdezte százszor is egymás után:

- Szeret?

S most itt ülünk egymás mellett, egymásé vagyunk örökre s a nap minden pillanatában megkérdezhetjük egymástól: Szeretsz? Többé nem választ el senki egymástól.

Nem ám, csak ez a két öreg ur, a ki ide telepedett hozzánk s azt hiszi, hogy nekünk is olyan nagy örömet szerez az mint nekik, hogy eldiskurálhatjuk együtt az éjszakát.

Laczi egyre nézegette az óráját. Elmult tiz óra, tizenegy, fél tizenkettőre.

- Nem álmos bátyám? - kérdezte végre a beszédes öreg urat.

- Nem én, öcsém, - felelt az dicsekedve. - Ki birom én akár egész éjszaka.

A plébános azonban mégis azt gondolta, talán nekünk jó lenne pihenni.

Arra aztán a tiszttartó is igy szólt:

- Ne zsenirozzák magukat, nagysádkám. Csak tessék lefeküdni, kinyujtózkodni. Mi majd a szent atyával ide huzódunk a sarokba. Tudunk mi ülve is aludni. Igaz-e, szent atyám?

De előbb még kibontott egy kis táskát az öreg ur s kihuzott abból egy palaczkot:

- Nagyon finom baraczk pálinka. Merem kommendálni. Igaz-e, szent atyám? Magam főzése. Igy lefekvés előtt egy korty nagyon jót tesz.

Megköszöntük szépen. Nem iszunk.

- Tiszta finom baraczk pálinka kajszin baraczkból, - ajánlgatta ujra.

De mikor látta, hogy minden kinálás hiábavaló, megcsóválta a fejét s a plébánosnak nyujtotta át a palaczkot, a ki huzott belőle egyet s aztán ujra bedugta a palaczkot a táskába.

Nem tudta, hogy mivel kináljon hát meg bennünket:

- Egy kis jóféle tepertős pogácsával szolgálhatok? Hideg borjuhus is van nálunk, talán abból inkább tetszenék? Ejnye, ejnye, hát semmi sem tetszik?

Semmikép sem birt megnyugodni ebben, de azzal vigasztalta magát végre:

- No majd holnap reggel.

De ha már egyébbel nem szolgálhat, legalább a bundáját akarta rám tukmálni:

- Pompás alvás esik benne, nagysádkám.

- Köszönöm, nem fekszem le, - mondtam mosolyogva.

- Nem álmos, ugy-e? - kapott rajta az öreg tiszttartó. - Én sem. Hogy is alhatik az ember ilyen gyönyörü holdvilágos éjjel? Laczi öcsém azért feküdjék le, ha tetszik, oda ni. Majd mulattatom én addig a nagysádkámat.

Lassanként azonban el-elakadt a szava, szemhéjai lecsukódtak, szunyókált. A főtisztelendő ur már javában aludt, hallatszott hortyogása is. Akkor Laczi, a ki ott nyujtózkodott a szemközt lévő ülésen, hirtelen fölemelkedett s oda csuszott hozzám.

- Nem, nem, - toltam őt el magamtól; - meglátnak.

- Csak egyetlen egy csókot, édes, - könyörgött.

Nem lehetett.

- Csitt, hallgasson! Üljön szépen a helyére.

S visszanyomtam az ülésébe.

Épen jókor. Mert a tiszttartó ur ismét kinyitotta a szemeit s most már el sem szunnyadt többé. Éjfél után két óra körül járt az idő. Közeledtünk Pragerhofhoz. Ott át kell ülni a Bécsből jövő gyors vonatra.

- Felköltöm a papomat, - szólt az öreg ur.

S felköltötte. Laczit nem kellett költeni, mert az ugy sem aludt.

- Most vigyázzunk, öcsém uram, - szólt a tiszttartó, - együtt maradjunk, el ne tévedjünk.

Jaj, be szerettünk volna megszökni, csak tudtunk volna. De az öreg ur Argus szemei elől nem lehetett menekülni. A plébános sem távozott egy talpalatnyit sem oldalunk mellől.

A hordárok leszedték a sok czókmókunkat, aztán mikor megérkezett a bécsi vonat, fölrakták oda.

- Együvé tegyenek mindent, - utasitotta őket tört németséggel az öreg tiszttartó.

Együtt ültünk hát ujra s folytattuk utunkat a két lerázhatatlan utitárssal. Bele kellett nyugodni. Laczi még tréfálni is kezdett velök:

- Nem maradt le, bátyám, valamelyik farkasbunda?

Biz az nem maradt le; hanem a mint körülnézünk, hát tyüh! az én kalapskatulyámat sehol sem látjuk. Kétségbeesetten keresem. Nincs sehol. Ott maradt a pragerhofi hordároknál vagy valami idegen kupéba tették. Mit csináljak már most?

Laczi boszusan mormogott valamit, hogy az asszonyok nem tudnak kalapskatulya nélkül utazni. Ehol ni az eredménye.

De én egészen oda lettem. A gyönyörü uj kalapom. Még soha sem volt ilyen kedves kalapom, soha a melyik ilyen jól illett volna nekem. Nagyon sajnáltam a kalapomat s olyan szerencsétlennek éreztem magamat, a milyen szerencsétlen csak lehet egy fiatal asszonyka, kit nász-utazása első napján mindjárt ilyen csapás ér.

Különösen bántott a Laczi magaviselete, a ki olyan föl sem vevést tanusitott:

- Eh, hát egyik kalap olyan mint a másik kalap. Elveszett, hát elveszett. Majd veszünk helyette mást Velenczében.

Könnyü volt azt mondani, de azzal nem lehetett engem megvigasztalni, mert olyat egész Velenczében nem kapunk és a miért nekem olyan nagyon kedves volt az a kalap, hát azért, mert az én jó apuskám vette, ő választotta.

- De magának persze mindegy. Mit bánja maga!

Laczi kényelmetlenül fészkelődött az ülésén s szavamba vágott:

- Ne boszantson már tovább azzal a kalappal, Erzsike. Hát mit tehetek én róla!

Az öreg tiszttartó segitségünkre jött:

- Lehet sürgönyözni. Megkerül az. Ne busuljon, nagysádkám. Én is elvesztettem egyszer a tajtékpipámat, a kupéban maradt, sürgönyöztem s harmadnapra megkaptam. Igaz-e, szent atyám?

- Igaz, - erősitette a plébános is. - Sürgönyözni kell.

Kikerestük a vasuti utmutató könyvünkből, hogy hol áll meg annyi ideig a vonat, hogy egy sürgönyt föl lehessen adni. Steinbrücken: tiz percz. Ott majd reggelizni is lehet.

De az még nagyon messze van. Odáig megéhezünk. Harapni kéne valamit.

A főtisztelendő ur s a tiszttartó már nem beszéltek egyébről, csak a reggeliről, mintha Steinbrückent csak azért kerestük volna ki a könyvben, hogy megtudjuk, mikor reggelizhetünk.

Bizonyos, hogy odáig enni kell valamit, azt határozták. Már kivilágosodott, itt az ideje, hogy az ember a gyomrát rendbe hozza, mert semmi sem veszedelmesebb mint éhes gyomorral utazni.

A plébános kivette a zsebéből a breviariumát s hamarosan elolvasta a reggeli imádságát, aztán barátságosan intett a tiszttartónak, hogy no most már ki lehet nyitni a táskát.

Mindenféle elemózsiát szedtek ki belőle: hideg borjuhust, szalámit, sonkát, kenyeret és pogácsát. A tiszttartó kinyitotta a kését, előmbe teritett egy szalvétát s engem kinált meg legelőször.

Nem voltam éhes, annyira nyomta szivemet az elvesztett kalap; de az öreg ur biztatott, hogy ne busuljak, bizonyosan megkerül az a kalap, és oly barátságosan kinálgatott, hogy végre vágtam magamnak is, meg Laczinak is egy-egy darabka sonkát meg kenyeret.

Oda adtam neki a kezébe, miközben az ujjaink egymáshoz értek s összekapcsolódtak. Ez volt a néma kibékülés.

És arra olyan jó kedvem kerekedett, hogy már a kalapra is alig gondoltam, csak arra gondoltam, hogy most már nem haragszunk egymásra s ismét szeretettel, mosolyogva nézünk az egymás szemébe, mialatt susogva szólunk, ugy hogy a két öreg meg ne hallja:

- Édes!

- Édes!

Nagyon jó étvágygyal megettük a sonkát. Meg kellett kóstolnunk a pogácsát is.

Jó, megteszszük, de csak ugy, ha megigérik, hogy egyszer nálunk vacsorálnak Dombházán, a tiszttartó bácsi is meg a főtisztelendő ur is. Mind a ketten a kezembe csaptak:

- Szentül megigérjük, nagysádkám.

Olyan barátságra léptünk, mintha isten tudja, mióta ismernők egymást. A baraczk-pálinkájokat is megkóstoltuk. Olyan volt mint az égő tűz. Rögtön elkaptam a szájamtól, a min nagyot nevettek. Még Laczi is.

Gyönyörü vidéken mentünk át. Sziklás hegyek, kies völgyek, nyájas faluk, kis városkák, némelyike rovátkos bástyafallal körülvéve, fent az ormokon várromok. De azért nem tudtam igazán gyönyörködni, mert mindig eszembe jutott, hogy mennyivel kedvesebb volna ez az utazás, ha igy kettecskén ülhetnénk ebben a kupéban, uti társak nélkül.

Mert mondhatom, hogy nem valami nagyon kellemes egy fiatal párnak, a kik most jönnek az esküvőjükről, igy ülni itt két öreg ur közt a nélkül, hogy mozdulni mernének.

Láttam, hogy harapdálja az ajkait, s hogy pödörgeti a bajuszát szegény Laczi, és hogy mérgelődik magában. De egy kicsit nem árt neki, annál jobban meg tud majd becsülni, ha nem könnyen juthat hozzám. Várj csak, várj szépen a sorodra. Ugyis haragudnom kellene még a kalapskatulyáért, mert végre a férj dolga és nem a nőé, hogy a kalapskatulyára vigyázzon, ha Olaszországba viszi nászutra a feleségét.

Az az elveszett kalap folyvást háborgatott s ha egyidőre ki is vertem a fejemből, megint visszatért és akkor elrontotta nekem a legfestőibb tájt is, sziklát, fenyvest, mindent. Hátha nem kapjuk vissza? Hátha elvitte más valaki?

Nem hagytam békét Laczinak, mig csak egy darab papirost elő nem keresett a zsebéből meg egy czeruzát, hogy megirja a táviratot. Kisült, hogy ez nagyon helyes intézkedés volt, mert az én segitségem nélkül soha el nem birta volna készitени azt a német táviratot. Igy aztán, hogy én mondtam neki a szavakat, a miket nem tudott, hát csak elkészült valahogy.

Steinbrückenben leszálltunk mindnyájan kávézni. Laczi előbb elment, hogy a táviró hivatalt keresse föl. Azonban alig ültünk le s alig hozzák a kávénkat, hát csöngetnek s kiabálnak a kalauzok:

- Beszállni! Beszállni!

Ugy történt, hogy a vonat majd negyedórai késedelemmel érkezett Steinbrückenbe s most hamar tovább kellett indulnia.

Ott hagytuk a kávénkat és siettünk beszállni. De én a fele utjáról visszafordultam.

- Jaj, hol maradt Laczi?

- Már bizonyosan beszállt, - sietett megnyugtatni az öreg tiszttartó. - Csak hamar, nagysádkám, mert mindjárt lemaradunk! Tetszik látni, hogy már senki sincs a perronon, mindenki beszállt.

Oda néztem, nem láttam senkit. Laczinak csakugyan be kellett már szállni. Hiszen hallhatta a csöngetést. Szaladva elértük a kocsinkat s csak épen annyi időnk maradt, hogy fölszállhattunk. Már akkor harmadikat csöngettek. A vonat elindult.

Remegő szivvel, lihegve belépek a kupéba. Szent isten! Laczi nincs ott.

Olyan rémület szállt meg, hogy a robogó vonatról le akartam ugrani s ha a plébános és a tiszttartó meg nem ragadnak, hát bizonyára le is ugrom.

Ők ketten támogatva bevittek a kupéba, a hol szivszaggató sikoltással lerogytam az ülésre.

III.

A sikoltásra előjött a kalauz is s most a két öreg urral együtt mind a hárman elkezdtek beszélni, hogy az még nem olyan nagy szerencsétlenség, ha valaki lemarad, utánunk jöhet a következő vonattal. S én most már szégyeltem, hogy olyan rettenetes sikoltást vittem végbe, mint valami oktalan kis leány, holott már asszony vagyok, a ki magában is utazhat és nyolcz hónap mulva husz éves leszek.

De azért mégis csak borzasztó dolog az idegen országban elveszteni a férjünket s ugy maradni egyedül egy tova robogó vonaton, mely elvisz bennünket Velenczéig, a hol kiszállunk egy krajczár nélkül, mert nincs nálam még pénztárcza sem. Igazán kétségbeejtő helyzet. Mi lesz belőlem?

Oh bárcsak soha el ne indultunk volna Olaszországba! Mihez kezdjek már most? De a két öreg ur megnyugtatott. Nabresinában kiszállunk s megvárjuk a legközelebbi vonatot, Laczinak is lesz annyi esze, hogy Nabresinában kiszáll, gondolhatja, hogy várja a felesége.

Ujra elővettük az utmutató könyvet s kikerestük, mikor érkezik a legközelebbi vonat Nabresinába. Csak este kilencz órakor. Borzasztó lesz ugyan addig várni, de nem tehetek egyebet.

Milyen jó mégis, hogy ez a két öreg ur velem van. Bezzeg hogy szerettük volna lerázni őket a nyakunkról s most hálát adhatok az istennek, hogy itt vannak. Nélkülük nem tudom, mi történt volna velem. Valami rémitő szerencsétlenség. De ők vigasztalnak, gondot viselnek rám, mintha két régi jó barát volna. Erőltetnek, hogy igyam még egy pár cseppet a baraczkpálinkából, az nagyon jó az ijedtség ellen. S csakugyan ugy érzem, hogy az a baraczkpálinka hasznos ilyen sorscsapás alkalmával s erőt önt az emberbe!

- Most már csak jó ebédre van szükségünk - szólt a tiszttartó bácsi, mikor Nabresinánál leszálltunk s az állomásfőnökkel láttamoztattuk vasuti jegyeinket az ut félbeszakitása miatt.

De akkor ujabb rémület szállt meg. Hiszen nincs egy krajczár pénzem sem. Szerencsére étvágyam sincs, keservesen esnék nekem most minden falat.

- Csak tessék ebédelni, én nem ebédelek, - küldöm el magamtól a két öreget.

Egy ideig próbálgattak kérlelni.

- De nagysádkám, hajnal óta semmit sem evett. No jőjjön, ne busuljon.

- Legalább egy pár kanál levest, - könyörgött a plébános.

De én beültem a váróterembe és nem mozdultam ki. Nem sokára azonban érezni kezdtem a mardosó éhséget gyomromban. Egy pohár viz lecsilapitotta ugyan egy ideig, de aztán annál nagyobb erővel tört ki. Éreztem, hogy melegem lesz, arczom lázban égett s egyre sürübben ittam egyik pohár vizet a másik után. De nem használt semmit, az éhség mindegyre mardosóbb lett.

Néztem az órát. Oly kinosan lassan multak a perczek. A tiszttartó bácsi és a főtisztelendő ur oda ültek mellém s igyekeztek mulattatni; de alig értettem, hogy mit beszélnek. Fejem égett, füleim zugtak. Látták, hogy rosszul vagyok s a tiszttartó azt ajánlotta, hogy menjek ki velök egy kicsit sétálni, a friss levegő majd helyre állit.

De nem állitott helyre, csak még rosszabbul lettem utána. Fejem szédült. Leültem megint a váróteremben egy sarokba és vártam, hogy mikor lesz már este.

Oly szerencsétlennek éreztem magamat és oly elkeseredett voltam, hogy nem bántam volna, ha mindjárt meghalok. A váróteremben jöttek-mentek az emberek s bámulták, hogy mi lelte azt a fiatal asszonyt, a ki ott a sarokban meggörnyedve busul. Egy öreg német hölgy oda is jött hozzám s megkérdezte tőlem, hogy talán beteg vagyok?

Nem tudtam neki mit mondani. Igen, rosszul vagyok. A mit különben láthatott is, mert képzelem, hogy sárgult, zöldült az arczom.

Észrevettem, hogy az utasok összesugdosnak s megütötte a fülemet az a szó:

- Kholera.

Szent isten! még kholerás betegnek fognak tartani s elszállitnak valami barakkkórházba. Mert abban az időben csakugyan emlegették a lapok a kholerát s olvastam, hogy intézkedéseket tettek mindenfelé. Megrémültem, hogy letartóztatnak s ijedtemben ugy kiegyenesedtem mint a nádszál és sétálni kezdtem, hogy lássák, hogy nincs semmi bajom.

Aközben végre beesteledett s bár szörnyü éhes voltam, majd elájultam, azt gondoltam magamban: most már csak kiállom, ha eddig kiálltam.

A plébános és a tiszttartó bementek az étterembe vacsorálni. Engem is hittak megint: de én azt feleltem, hogy megvárom a férjemet, majd vele együtt vacsorálok.

Szédelgő fejjel, égető kinnal a gyomromban s lázzal minden tagomban járkáltam föl s alá a perronon, várva a vonat érkezését. Végtelen lassan mozdult a mutató a nagy kivilágitott órán, de valamit mégis mozdult. Mindjárt kilencz óra lesz.

A plébános meg a tiszttartó kijöttek az étteremből, hogy segitségemre legyenek a tolongásban, ha majd a vonat megérkezik. A táviró sodrony egyre csöngetett, jelezve, hogy a vonat már közeledik. Szivem hangosan dobogott. Végre a gőzgép fütyülését is hallottuk s föltünt fénylő nagy vörös szemével mint valami kisértet az esti homályban a lokomotiv. A vonat a pályaudvarra berobogott.

Az utasok leszálltak a kocsikból s én a bejárat felé rohantam. A két öreg ur alig birt követni. Remegve kerestem Laczit a sokaság közt. Csupa idegen arcz. Nincs köztük. Végig vártam mind. Nincs, nincs köztük.

Lábaim roskadoztak, szemeim előtt összefolyt az egész világ. Félig aléltan leültettek egy padra s a főtisztelendő ur mellém ült, mialatt a tiszttartó elment körülnézni, hátha nem vettük észre Laczit. Végigment az étteremben az asztalok körül, aztán a perronon ácsorgók közt, azután elsétált a kocsik mellett is és betekintgetett, mig csak egy vasuti kalauz el nem utasitotta, hogy tessék visszamenni a perronra, még nem lehet beszállni, a kocsikat tologatják szét.

Tanácsot tartottunk, hogy mitevők legyünk. Azaz csak a két öreg ur, mert én alig tudtam, hogy élek-e vagy halok. Azon gondolkoztak, hogy tovább utazzunk-e ezzel a vonattal vagy megvárjuk a hajnalban érkező gyorsvonatot? Azt határozták, hogy megvárjuk. Hátha azzal jön Laczi.

Én nem szóltam. A kétségbeeséstől és az éhségtől csaknem megdermedve ültem ott azon a padon s azt gondoltam, hogy többé soha sem látom sem Laczit, sem szüleimet és testvéreimet, itt fogok elveszni ilyen nyomorultul.

A perron kiürült, az utasok visszaültek a kocsikba s a vonat elrobogott velök. Az éj hüvös kezdett lenni, dideregtem.

- Menjünk be, nagysádkám, - szólt az öreg tiszttartó.

Zaklattak, hogy most már igazán vacsoráljak s arra én sirva fakadtam, mert akkor már minden büszkeségem és minden bátorságom elhagyott.

Az öreg tiszttartó reám nézett, aztán a homlokára csapott:

- Milyen birka vagyok én, hogy nem jutott előbb eszembe.

Kihuzta a pénzes erszényét, mely tele volt huszfrankos aranyakkal.

- Az isten áldja meg nagysádkám, ha nem akar ilyen öreg embert csuffá tenni s szégyenben hagyni egész életére, hát vegyen el egy párt belőle. Majd visszaadja Laczi öcsém.

Elvettem egyet s mosolyogni próbáltam hozzá, a mi nem könnyen ment, de mégis ment.

Most már miután megvacsoráltam, valamennyire kibékültem sorsommal is és nem láttam azt többé oly kétségbeejtőnek. Laczinak csak meg kell jönni; ugyan hát hol maradna? Bár nem tudtam megérteni, hogy miért nem jött a kilencz órai vonattal, de biztosan számitottam rá, hogy a hajnalival csak megérkezik.

Most már okosnak és bátornak igyekeztem mutatni magamat az öreg urak előtt. Nagyon resteltem, hogy olyan siralmasan gyönge voltam mindjárt az első akadálynál, mely az életben előmbe fordult. Eszembe jutott, mit mondana most apa, ha látott volna? Szegény apa, a ki mindig olyan jól vélekedett felőlem. És Laczi, mire fog becsülni Laczi, ha ilyen félénknek és gyámoltalannak tapasztal?

De azért mégis azt mondom, hogy borzasztó éj volt ez egy szegény fiatal asszonynak, a ki nászutra indult a férjével s most itt ül egy füstös váróteremben egyedül s az órára pislog.

Hiába magyarázza az öreg tiszttartó, hogy van itt vendégfogadó, a hol jó ágyat kaphatni s a hol hajnalig kipihenhetem magamat. Makacsul megmaradtam a mellett, hogy nem, nem fekszem le.

Az öreg urakat elküldtem, hogy ők menjenek aludni. De nem mennek, itt őriznek egész hajnalig. Engem elnyomott a fáradtság s a támlásszékben ugy ülve mély álomba merültem.

Mikor fölnyitottam szemeimet s az órára tekintettem, láttam, hogy már három óra elmult éjfél után. A plébános és a tiszttartó mellettem álltak s mondták, hogy nemsokára megérkezik a vonat.

Lázas izgatottság szállt meg ujra.

- Menjünk, menjünk, - nógattam két utitársamat.

Egy-két vasuti ember homályos alakja jelent meg a perronon. Meggyujtották a lámpákat. De sötét különben sem volt, mert a hold gyönyörüen fénylett. Kimentünk és vártuk a vonatot.

Az pontosan megjött, de Laczi nem jött meg. Nem láttuk a kiszálló utasok közt.

- Megnézem még a kocsikat, - szólt a tiszttartó fejét csóválva; - hátha valamelyikben alszik?

De már én előbb oda rohantam s kétségbeesetten kiabáltam be a kocsikba:

- Laczi! Laczi!

Az álmaikból fölriadó utasok káromkodtak. Azt hitték, hogy egy őrült asszony szaladoz és kiabál ott. Fölugráltam a kocsikba s lázasan kerestem Laczit még akkor is, mikor már régen elcsöngették a másodikat.

- Szálljon le, hamar, hamar! - kiáltott be a kocsiba utánam a tiszttartó.

Már harmadikat csöngettek. Késő leszállni. És most jut csak eszembe, hogy itt maradtam egyedül, idegenek közt, pénz nélkül. Szörnyü rémület lepett most meg. De abban a pillanatban látom, hogy nyilik az ajtó s az én két öregem mászik be a kocsi lépcsőjéről, hová az utolsó pillanatban fölkapaszkodtak.

A kalauz, egy haragos német pörölni kezdett velök:

- Hogy mertek az urak?

A két öreg törülgeti verejtékes homlokát. Biz isten, magok sem tudják, hogy mertek.

- Nagy vakmerőség volt; igaz-e, szent atyám?

- Büntetést fizetnek, - pöröl a német.

- Fizethetünk, - felel a tiszttartó most már nagy lelki nyugalommal, hogy ide bent lehet s nem a vaggon kerekei alatt.

- De nagysádkám, - fordul hozzám, - az ilyen öreg kisérőknek rossz már a lába s félek, ha sokat ugrálunk, baj lesz.

Szégyeltem magamat s szerettem volna ezt a két jó embert kiengesztelni.

- No, no, miattunk ne busuljon, nagysádkám, - szólt a tiszttartó; - csak az a baj, hogy minden holmink lent maradt.

Minden, az én holmim is, a bundák, a plaidek, minden az utolsó darabig.

Most már mit csináljunk? Leszálljunk a legelső állomáson s visszamenjünk Nabresinába? Vagy folytassuk utunkat Velenczéig? Én már legjobban szerettem volna haza térni. Nekem elég volt a nászutból ennyi. Nem akarom látni Olaszországot. Csak azt tudnám, hogy Laczi hol van. A miatt voltam halálos aggodalomban. Bizonyosan valami baja esett. Képzeletemben megfordult mindenféle vasuti szerencsétlenség, a mi csak történhetik. Oh édes istenem, oltalmazd meg az én Laczimat!

Beszélhetett nekem az öreg tiszttartó, hogy igy, hogy ugy, bizonyosan eltévesztettük, nem vettük észre s Laczi már elment Velenczébe az esti vonattal.

- Meglátja nagysádkám, hogy ott találjuk.

De én már nem biztam abban sem. Csak ott ültem remegve a tele zsufolt kupéban, hol az emberek szemtelen kiváncsisággal nézegették kisirt szemeimet. Hiába tettem föl magamban, hogy erős leszek; a köny ujra meg ujra kigördült szememből.

IV.

Ilyen volt ez az én nászutam egész Velenczéig.

Nem tudom, hogy milyen vidékeken mentünk át. Nem bántam, ki sem tekintettem. Reám nézve sivár, gyászos lett az egész világ. Csak azt tudom, hogy utközben kiszállt a főtisztelendő ur s visszament Nabresinába a holminkért s mi ketten a tiszttartó bácsival folytattuk az utat.

Nagy baj volt, hogy arra sem emlékeztem, micsoda szállodába szándékoztunk beszállni. Tudom hogy Laczi megmondta otthonn apáéknak. De hát istenem, gondol is arra egy menyasszony, hogy megjegyezze magának, micsoda szállodába fognak szállni!

Keresgélte a tiszttartó ur a Bädekerében a neveket. Nem ez? Nem az? Talán Italia?

- Az lesz, Italia, - gondoltam én.

S a plébános urnak is azt mondtuk, hogy oda jöjjön. De most, a mint közeledtünk Velencze felé, mindinkább kételkedni kezdtem. Mégsem az volt, ugy hiszem, más volt.

A tiszttartó fejét csóválta.

- Ejnye, ejnye!

Most már ő maga sem tudta, hogy találjuk meg Laczit ilyen nagy idegen városban.

Szorongó szivvel, remegve szálltam ki. Egy perczig az a remény kecsegtetett, hogy itt találom Laczit a vasuti pályaházban, itt fog várni reám.

De végig mentünk a nagy sokaság közt s hiába néztem, Laczi nem volt ott. Akkor ugy elszorult a szivem, hogy alig birtam a kitörő félben lévő zokogást elfojtani.

- Nincs Velenczében, nincs Velenczében, - susogtam kétségbeesetten.

Mert hiszen ha Velenczében volna, akkor itt kellett volna lennie. Ott maradt, a hol elhagytuk. Bizonyára valami szerencsétlenség történt vele s én itt vagyok távol tőle és nem segithetek rajta.

Az öreg tiszttartó csittitgatott:

- Már nem tehetünk egyebet, nagysádkám, be kell menni a városba. No majd gondolkozunk azután, hogy mit tegyünk.

Egy rakás ember nekünk esett, jobbra balra czibálva s mindenféle hotelek neveit kiabálva.

- Itália, - szólt közbe az öreg ur.

Két ember egyszerre lekapta a sapkáját, megragadtak bennünket s vittek le egy széles lépcsőn, melynek aljában nagy mocskos, fekete viz terült el s a fekete vizben nagy mocskos fekete házak álltak. Egyebet nem láttam Velenczéből.

Beültettek egy fekete koporsó-forma fedett csónakba, melyből semmit sem láttunk ki, csak a mocskos sötét vizet körültünk s egy-egy mocskos régi falnak az alját. Soha életemben ilyen szomorú várost képzelni sem tudtam mint ez a Velencze.

Végre egy ócska mocskos fal előtt megállt a gondolánk. Ez volt a szálloda. Megnézték, hogy mennyi málhát hoztunk magunkkal s mikor látták, hogy semmink sincs, fölküldtek a legfelső emeletre, a hol két kis szobát nyitottak ki nekünk, nagyon szegényes butorzatu két kis szobácskát, mindegyik egy-egy ablakkal, mely egy alig méternyi távolságra előtte fölemelkedő mocskos falra nyilt, ugy hogy ha kinyujtottam a kezemet, majdnem elértem a falat.

A tiszttartónak első dolga volt megkérdezni, nincs-e a fogadóban valami magyar ember szállva.

Igenis van egy fiatal magyar gavallér az első emeleten.

De a nevét nem tudták kimondani, olyan furcsa neve van, hanem elhozták a vendégkönyvet megmutatni.

Hogy dobogott a szivem, mikor a könyvbe betekintettem! Ő volt, Laczi volt. A pinczér bárgyu képpel bámult reám, a mint ajkamon örömsikoltással fölugrottam, hogy rohanok le az első emeletre.

- A signor nincs itthon, - állta utamat a pinczér.

Ugy látszott, hogy nagy zavarban van. Bizonyára attól félt, hogy valami baklövést követett el a vendégkönyv megmutatásával.

- Én a felesége vagyok, - nyugtattam meg nevetve a szegény embert.

Bocsánatot kért és hajlongott; de azért látszott, hogy kétkedik s nem tud eligazodni, hogy higyje-e vagy ne higyje. Mint diszkrét ember azonban, mint egy előkelő olasz hotel garçonja, akinek bizonyára voltak már tapasztalatai hasonló kényes természetü ügyekben, óvakodott csak egy szóval vagy egy mozdulattal is kétkedését kifejezni. Nagyon tartózkodón viselte magát.

- Ha a signora parancsolja, - szólt udvariasan - rögtön értesitni fogom az uraságot, mihelyt haza jön.

Nem tudta vagy nem akarta megmondani, hogy férjem hová ment.

- Csak annyit mondott a signor, hogy a table d'hôte-ra nem jön haza.

- Hány órakor van az? - kérdezte az öreg ur.

- Hatkor.

- Bolond szokás, - mormogta az öreg tiszttartó. - Nem ehetnénk előbb?

- Bauer urnak van resztaurácziója is ide lenn mellettünk, ha tetszik, - magyarázta a szoba-pinczér.

Levezettek bennünket s asztalhoz ültünk. De szomoru ebéd volt az. Az én kitörő örömem már oda lett. Mintha jeges lepedőt boritottak volna reám, mely lehütött teljesen. Hát mind ilyenek a férfiak? Mi alatt én reszketve, kétségbeesetten keresem, hogy hol van, ő azalatt itt mulat.

Olyan szomoruság fogott el, hogy szerettem volna meghalni. Minek éljek? Hiszen Laczi nem szeret. Talán még örül, hogy elvesztett, s addig élvezheti a szabadságát, a hogy ők szokták mondani, azok a haszontalan férfiak, a kiknek az a szabadság, ha korhelykodhatnak, csavarogh atnak, lumpolhatnak. Ki tudja, talán meg is ismerkedett már itt valami könnyelmü olasz hölgygyel? S még ő féltékenykedik.

No hiszen várj csak, majd meglakolsz. Jaj, csak annyi pénzem volna, hogy most rögtön haza utazhatnám. Akkor mulathatna itt urasága magában, vagy az olasz dámájával, tessék. És utánam hiába jönne vissza, fügét mutatnék neki. Könyörögh etne nekem, hogy: Erzsike, édes Erzsike; kérlelhetetlen maradnék. Tessék csak visszautazni Olaszországba, tessék csak mulatni; engem nem bolondit el még egyszer.

- Nem mennénk ki egy kicsit, nagysádkám? - kérdezte az öreg tiszttartó; - nem fordulnánk egyet a városban?

Ráfogtam, hogy a fejem fáj, a tiszttartó ur csak menjen ki egyedül. Én fölmentem kis szobámba, bezártam az ajtót s bus gondolatokba merülve üldögéltem ott és néztem ott az ablak előtt azt a mocskos magas falat. Mert egyebet nem láttam Velenczéből. De nem is voltam kiváncsi rá, nem akartam látni ezt a czudar várost, a hová én csak szerencsétlenségemre jöttem.

Még alig volt öt óra s az idő végtelen lassan és szomoruan telt. Eszembe jutott boldog leánykorom. Hát miért kellett nekem azt ezzel a nyomorusággal fölcserélni? Otthon szerettek, dédelgettek, apa minden kivánságomat teljesitette és most le vagyok lánczolva egy emberhez, a ki nem törődik velem s mulatni jár, mialatt én itt ülök elhagyatva s nézem egész délután és egész este azt a kormos, mocskos falat.

Néha-néha ugy rémlett nekem, mintha lépteket hallanék ajtóm előtt kinn a folyosón s olyankor szivem hevesen megdobbant. Hátha Laczi jön? De nem jött. Óh, dehogy jött! Neki nem sugta meg a szive, hogy itt várja a felesége, a kinél szerencsétlenebb fiatal asszony talán még soha sem volt a világon s a ki még csak egy csókot sem válthatott a férjével, mióta megesküdtek a templomban.

De nem is kell sem a csókja, sem ő maga. Komolyan fogok vele beszélni, megmondom egyenesen, hogy haza akarok menni, áttérek az apa vallására, kálvinista leszek és akkor elválasztanak. Aztán soha, de soha többé férjhez nem megyek.

Már egészen beesteledett, de nem gyujtottam gyertyát, csak ugy ültem ott busan a sötétben, a bágyadtságtól elnyomva, félig elszunnyadva, mikor halk kopogtatás hallatszott az ajtómon.

Fölriadtam s remegve szöktem az ajtómhoz:

- Ki az?

- Én vagyok, nagysádkám, - hangzott az öreg tiszttartó szava. - Haza jöttem. Nem parancsol valamit?

Meggyujtottam a gyertyát s kinyitottam az ajtót. Hát az öreg tiszttartó háta mögül előugrik valaki, a két karja közé szorit s nem törődve azzal, hogy illik-e vagy nem igy más előtt csókolózni, össze-visszacsókol, a hol ér, és én elfelejtem minden haragomat, csak oda borulok reá és csókolom én is.

- Laczi! Laczi!

V.

Nem csoda, ha a férfiak kifognak rajtunk, mikor mi nők oly gyöngék vagyunk s oly hamar megbocsátunk annak, a kit szeretünk. Másnap már oly elbizakodott lett ez a Laczi, mintha nem is ő, hanem én követtem volna el valami megrovásra méltó cselekedetet.

- Persze, hogy te, - magyarázta nevetve; - egy férj mégis csak többet ér mint egy kalap s az elveszett kalapért nem kellett volna koczkáztatni, hogy a férjed is elveszszen. Ez a tanulság az esetből.

- Oh, más tanulságot is merithetni belőle, - mondtam én csipősen.

De nem hagyott beszélni, sietett, hogy egy csókkal lezárja ajkaimat, a mi könnyü módja az elhallgattatásnak, de nem igazságos.

Én azonban oly boldog voltam, hogy nem firtattam tovább, kinek van igazsága, ámbár tudtam, hogy nekem van igazságom. Oly boldog és oly vidám voltam, hogy csak ugy szökdeltem s minduntalan valami dal tört ki az ajkaimon vagy valami bohókás kaczagás, a nélkül, hogy tudtam volna, miért kaczagok vagy mit dalolok, mialatt Laczi gyönyörködve nézett rám:

- Oh, te édes kis csicsergő madaram!

De már másodszor zörgetett reánk az öreg tiszttartó bácsi:

- Hát mégsem jönnek? Már tiz óra is elmult. Hogy végezzük el azt a rengeteg sok járni valót?

Ott vártak már a főtisztelendő urral. Mert korán reggel az is megérkezett minden holminkkal együtt. Semmi sem veszett el, a baraczkpálinka is megvolt, csak a szegény pap volt szörnyen álmos, fáradt, törődött. Hogyne? Mikor már három éjjelt töltött a vasuton. De nem lehetett pihenni szegénynek; a tiszttartó nem hagyott neki békét:

- Nagyon sok a járni valónk, szent atyám.

Lenn a lépcső aljában három uri ember is várt bennünket, kissé kopottas uri emberek. Németül, francziául össze-vissza hadartak. Mindegyik vezetőül kinálkozott s mindegyik nagy megvetéssel nézte le a másik kettőt.

Egy vörhenyes nagy bajuszut választottunk ki közülök, a ki magyarul is gagyogott egy pár szót. Utközben elmondta, hogy kapitány volt az osztrák hadseregben s ha ki nem lépett volna, most altábornagy volna. De a szerelem... hja, mire nem viszi az embert a szerelem. Haragosan csavargatta szürkülő nagy bajuszát... 1866-ban itt volt garnizonban. Megismerkedett egy velenczei leánykával és a háboru után visszajött ide, leköszönt a tiszti rangjáról s most már huszonöt esztendeje, hogy cicerone és vezetgeti az idegeneket a Márk templomba, a doge palotába, az arzenálba. Sovány kenyér, de néha vannak nagylelkü utazók, mint a mult héten Lord John Kimberley, a ki uri módon honorálta fáradságát.

Föltettem magamban, beszélek Laczival, hogy legyünk mi is nagylelkü utazók. Szivem megtelt részvéttel a szerelem ez áldozata iránt s szerettem volna megszoritni a kezét és megmondani neki:

- Ön derék ember, én nagyra becsülöm.

Szük sikátoron vezetett át, magas falak közt, hidacskákon föl, hidacskákon le. S nekem eszembe jutott mindaz a rémes történet, a mit Velenczéről olvastam. Itt leskelődtek a sbirrek, leszurták az embert s ide dobták be a csatornába.

- Látja, Laczi?

Az öreg tiszttartó összébb gombolta a kabátját s gyanakodva nézett körül:

- Vannak még most is afféle rablógyilkosok?

Egyszerre gyönyörü nagy tér nyilt meg előttünk, olyan, a milyet soha sem láttam, három oldalán oszlopcsarnokos pompás paloták s hátul a Szent Márk temploma a májusi verőfényben ragyogó kupoláival s a homlokzatán ágaskodó nagy bronz lovakkal.

Az öreg tiszttartó csak annyit mondott bámultában:

- Ejnye!

Mi némán gyönyörködtünk a pompás látványban. De ciceronenk mint a malom kereke, ha egyszer megindult, darálta a maga mondókáját.

- Hajdan azon a helyen a Szent Theodor kápolnája állt. Giustiniano doge 827-ben fogott hozzá az uj templom épitéséhez. 991-ben Orseolo doge márványnyal vonatta be homlokzatát. 1085-ben Selvo doge.....

Csak darálta tovább a mondókáját, dogék és évszámok rémitő sokaságát.

A plébános és a tiszttartó nagy figyelemmel hallgatták, ámbár felét sem értették; de én már nem hallottam belőle semmit, csak néztem, néztem gyönyörködve, magam sem tudtam, hogy mit nézek, mindent egyszerre, nem egyenként, darabonként, a hogy a rendszeres, okos emberek szokták, kik azért néznek meg valamit, hogy otthonn el tudják mondani.

- Nini, galambok! - kiáltottam kitörő örömmel.

S a nagybajuszu daráló gép mindjárt rá kezdte:

- A galambokat 1203-ban Konstantinápoly elfoglalása után Dandolo doge...

Már megint egy doge és már megint egy évszám. Hát egy lépést sem tehet itt az ember dogék és évszámok nélkül?

Nem tehet. A nagybajuszu ember, mihelyt egy pillantást észre vesz, hogy valahová tekintünk, rögtön rá kezdi:

- A Campanile? 910-ben fogtak hozzá az épitéséhez...

Bánom is én a Campanilét, nekem most a galambok kellenek, de dogék és évszámok nélkül. Milyen kedvesek! Milyen barátságosak! Itt repkednek körültünk, itt sétálnak a járó-kelők lábai közt s ha az ember kinyujtja a kezét, csoportosan oda szállnak. Azt hiszik, hogy enni valót kapnak.

Adjunk nekik enni. Adjunk a kedves aranyosoknak. Kis olasz fiucskák papiros csomagokban árulják a buzát, kukoriczát. Látom hogy mások is vesznek és etetik a galambokat. Mi is veszünk.

Aztán a tenyeremre hintem és jön a sok galamb. Mind csupa hamvas szinü és mindegyiknek olyan zöldes-lilás arany ragyogásu a feje.

- Adj nekik te is, - szólitom Laczit.

De Laczi előbb gondolkozik, vajjon illik-e az neki vagy nem. Milyen furcsa lett ez a Laczi, mióta férj, azt hiszi, hogy a ki férj, annak okvetlen olyan kiállhatatlan komoly, pedáns embernek kell lenni.

De én nem hagyok neki békét s a tenyerére hintem a buzát és repül ő hozzá is a sok galamb. Kaczagunk, mulatunk. Még a főtisztelendő ur is kinyujtja a tenyerét s ő is eteti a galambokat.

Szőkehaju, pirosképü fiatal angol leányok haladnak el mellettünk, hosszulábu angol papákkal és hegyesorru angol mamákkal s mindegyiknek vörös kötésü Bädeker van a kezében, papának, mamának, leányoknak, még a legapróbbnak is, minden élő lénynek a családból s a könyv szabatos utmutatása mellett csodálják meg, a mi megcsodálni való.

- Mylord, - figyelmezteti a ciceronéjok, - most következik a régi procuraziák épülete.

Mylord bele néz a könyvbe s utmutatást ad családjának:

- Háromszáz tizenkilenczedik lap.

S mindnyájan belenéznek a könyveikbe és szigoruan ellenőrzik, hogy a cicerone előadása megegyez-e a könyvben lévő adatokkal.

De én nem tudnék ma egy betüt sem elolvasni, csak örülök annak, a mit látok, a régi szép palotáknak, a ragyogó kék égnek, a lármás, vidám népnek, mely az árkádok alatt s a piazzan jár-kel.

Minden harmadik lépésnél megállit egy férfi, vagy egy gyerek vagy egy nő s valami eladni valót kinál, apró csigákból füzött karpereczet, vékony üvegszálakból font virágot, korállgyöngysort, eleven tekenős békát.

Laczi biztat, hogy beszéljek velök. De nem értem őket, pedig jelesem volt az olasz nyelvből, akár hiszi Laczi, akár nem; megnézheti a bizonyitványomat otthon a mamánál. Csak a ciceronénk segitségével értekezhetünk tehát. Az hadar nekik valamit és mutogat az ujjaival. Egy darabig azt hiszem, hogy mindjárt összevesznek, hajba kapnak, de aztán megegyeznek és mi fizetünk s teli rakjuk a Laczi zsebét mindenféle holmival.

De már nincs többé hová rakni, ha csak a főtisztelendő urnak és az öreg tiszttartónak a zsebeit is tele nem rakjuk.

- Csak tessék, tessék, - ajánlkozik a két öreg.

De már sok lesz a pénz, a mit kiadtunk; takarékoskodni kell. Csak még azt a kis tekenősbékát vegyük meg, melyet a ragyogó fekete szemü fiucska olyan nyájasan kinál.

- Ugyan mit csinálunk vele? - veti ellen Laczi. - Magunkkal hurczoljuk, a merre utazunk?

- Én vigyázni fogok rá, - igérem, - és látod, milyen kis skatulyában elfér.

A főtisztelendő ur kabátján volt a legnagyobb zseb, oda tettük be a skatulyát a tekenősbékával s a főtisztelendő ur egész estig, mig csak haza nem mentünk, mindig nyulkált a zsebébe, hogy a tekenősbéka nem mászott-e ki a skatulyából.

A mint közeledtünk a Szent Márk temploma és a doge palota felé, mindegyre szaporodtak az ácsorgó cicerónék, a kik mindenféle zagyva nyelven kinálgatták magukat az idegeneknek vezetőkül. Tele volt velök a doge palota kapualja, a folyosói is és a hátunk mögött ökleiket mutogatták a mi kapitányunknak s mindenféle nem igen diszes neveket adtak neki:

- Birbone... maledetto tedesco...

- Mit mondanak? - kérdezte az öreg tiszttartó, mert látta, hogy én értek valamit olaszul.

- Dicsérik a németet, mint nálunk szokták, - feleltem nevetve.

Dél felé a plébános ur már nagyon fáradt lett. A kapitány végig hurczolt bennünket a dogepalota minden termén. A szegény pap hiába rimánkodott, hogy no most már elég lesz; meg kellett neki hallgatni minden szoba és minden kép történetét.

Meg is éhezett már, mert otthonn a parókhián az volt a rend, hogy a déli harangszóra be kellett tálalni az ebédet. Azt a nézetét fejezte hát ki, hogy nem ártana, ha harapnánk egyet.

A kapitány elvezetett bennünket egy vendéglőbe, a hol kitünő coteletteket kaptunk és olyan fekete bort mint a tinta.

Mikor egy tányéron elhozták a számlánkat, a kapitány oda ment a pénztárhoz s beszélgetett valamit azzal a vén olaszszal, a ki ott ült, eleinte igen barátságosan, hanem aztán mindegyre hevesebben s a vén olasz nem nagyon kimélte a kapitányt, mert egy pár szó egész hozzám elhallatszott:

- Birbone... maledetto tedesco...

Aztán félrementek s megbékülve jöttek vissza, miközben olyanféle mozdulatot vettem észre, mintha a kapitány a nadrágzsebébe csusztatott volna valamit. Talán a kárpótlási összeget a becsületsértésért.

Aztán ujra kezdtük a paloták és a templomok látogatását s estig oly fáradtak lettünk valamennyien, hogy alig tudtunk mozdulni. Akkor ebédelni mentünk olasz szokás szerint, a mivel azonban a főtisztelendő ur semmiképp sem tudott megbarátkozni.

- Bolond szokás ez, este ebédelni. Azért harangozzák a delet, hogy minden tisztességes keresztény ember akkor ebédeljen.

De azért jó étvágygyal megebédeltünk s jókedvüen elbeszélgettünk egészen addig, mig egy csapat tengerésztiszt nem jött, a kik a szomszéd asztalhoz ültek s a kik, ugy vélte Laczi, nagyon sokat nézegetnek ide át felénk.

Már nagyon ránczolta a homlokát s haragos szemeket vetett reám is, mintha én tehetnék arról, hogy a tengerésztisztek ide nézegetnek.

- Mit beszélnek? - kérdezte tőlem mogorván.

- Hát azt találgatják, hogy mik vagyunk. Ugy hiszik, hogy muszkák. A mi természetes is, ha magára néznek.

Laczi boszusan szólt:

- Ne tréfáljon, tudom, hogy magáról beszélnek. Mit beszélnek?

Kedvem kerekedett kötekedni vele:

- Hát mit beszélnének? Azt mondják, hogy szép vagyok. Tán nem igaz?

Mormogott valamit, aztán siettetett, hogy végezzük már be az ebédet. Meg nem foghatja, hogy lehet olyan sokáig ülni az asztalnál.

Kijövet megint valami beszélni valója volt a kapitánynak a vendéglőssel s megint félre mentek. De mi már nem vártuk meg. Türhetetlen volt a levegő Laczinak. Az az alacsony szoba, az a hőség.

- Meg azok a csinos tengerésztisztek, - gondoltam magamban.

De nem akartam tovább boszantani Laczit most mindjárt az első nap; azonban föltettem magamban, hogy erről a csunya tulajdonságáról leszoktatom, mert mégis borzasztó ez a féltékenység. Micsoda élet lesz ez igy?

Csak ma nem akarok neki szemrehányást tenni, ne zavarja ma semmi boldogságunkat. S karomat karjába füzve, oldalához simulva megyek vele. A Márk-téren még leülünk egy darabig egy kávéház előtt, mert az urak fekete kávét akarnak inni s én gyönyörködöm a hullámzó sokaságban, mely ott mozog a tér közepén. Köröskörül a lámpák fénye s fenn az égen a holdvilág.

Végre haza jutottunk. Kinyitjuk szobánk ablakait s kikönyökölünk. Enyhe, meleg fuvallat száll arczunkra s valami kertből, melyet nem látunk, az orgonavirág illatát hozza el hozzánk. Bübájosan világitja meg a hold ezüstös fénye az ódon épületeket, melyeknek bizarr stylusa olyan különös érzést támaszt bennünk, mintha mesés tündérország volna ez itt mind körültünk. Lent a fal aljában látjuk a sötét csatornát, a csöndes, mozdulatlan vizet, melynek csobogását sem halljuk. Néha, majdnem nesztelen átsuhan rajta egy-egy gondola.

Hirtelen eszembe ötlik, milyen pompás volna most a holdvilágos éjben egy gondolán végigszállni a csatornákon, az elhagyott, néma régi paloták közt, igy együtt kettecskén.

- Jer, kedves, jer, - szóltam megragadva a Laczi kezét.

Olyan öröm szállt meg mint két gyereket, a ki valami pajkosságra készül. Hamar kalapot tettünk a fejünkre s leszaladtunk a lépcsőn.

- Egy gondolát! - kiáltottunk vigan a portásnak.

Hát akkor egyszerre csak ott terem mellettünk az öreg tiszttartó, a ki lejött egy szivart elszini, miután a pap már elaludt.

- Itt vagyok én is, nagysádkám, megyek én is.

Laczi szörnyü savanyu képet vágott. De mit tehettünk? Be kellett venni magunkhoz harmadiknak az öreg urat.

Ugy gondoláztunk végig a Canal Granden. Laczi hol a körmeit rágta, hol az ajkait harapdálta s közben-közben egy-egy mérges pillantást vetett reám.

- Menjünk már aludni, - szólt végre, nagyokat ásitva.

- Ejnye be álmos öcsém, - pirongatta a tiszttartó. - Nem látja, hogy ő nagyságának még kedve volna tovább csónakázni?

Dehogy volt kedvem! Dehogy volt! Csak menjünk haza aludni.

VI.

Korán reggel megint jött értünk a tiszttartó. Csak hamar, készüljünk. A főtisztelendő ur oda lent vár. A kapitány is itt van. Mehetünk. Még nagyon sok templom meg palota van, a mit nem láttunk. Nem győzzük, ha nem sietünk.

Laczi boszankodva itta ki a kávéját, mialatt a tiszttartó lement a paphoz, hogy oda lent várnak meg.

- No én meguntam ezt a két öreget, - fordult hozzám; - mert az mégis sok, hogy az embernek egy percz szabad ideje se legyen egész nap, a mikor a feleségét megcsókolhassa vagy egy pár szót szólhasson vele. Átkozott élet ez igy fiatal házasoknak. Én tovább ki nem állom.

Az igazat megvallva, bizony nekem sem volt valami nagyon kellemes és sokkal szivesebben eltöltöttem volna az időt Laczival egyedül; de nem lehettünk hálátlanok, annyival tartoztunk nekik, hogy miattok egy kis kényelmetlenséget is elszenvedhetünk.

- Na köszönöm, ha az neked csak kis kényelmetlenség, - mormogott Laczi; - nekem nagyon is nagy.

De azért nem makranczoskodott tovább. Szépen lementünk az öregekhez s elkezdtük ujra járni a templomokat meg a palotákat.

Meg nem foghattam, hogy minek az ennek a két öreg urnak, a kiknek a fejében már a tegnapi sok templom és palota is olyan khaosz volt, hogy ma már nem emlékeznek semmi egyébre, csak képek, szobrok, oltárok, siremlékek, márvány oszlopok és erkélyek rémitő zürzavarára. Mekkora lesz ez a zürzavar holnap reggelig!

De ők csak mennek és nézik tovább és hallgatják a cicerone magyarázatát, a mit csak félig ért meg az öreg tiszttartó, a plébános ur pedig sehogy sem ért, mig le nem forditjuk neki valamiképp.

Estére azután fáradtan haza térünk s következő nap ujra folytatjuk a paloták, templomok, műkincsek látogatását. De szerencsére ez a harmadik már az utolsó nap. Holnap tovább utazik a két öreg Róma felé.

Arról beszélnek ugyan, hogy együtt megyünk, de lesz eszünk, hogy valamikép szép módon kihuzzuk magunkat a társaságból. Megszomoritani azonban nem akarjuk őket s abban a hitben hagyjuk, hogy együtt utazunk. Elég idő lesz holnap megmondani; addig majd találunk valami ürügyet az itt maradásra.

Szegény öregek, hiszen szeretünk mi titeket, szeretünk, de Laczinak igaza van, hogy ez türhetetlen élet. Hiába, el kell válni.

Ma Laczi is nagyon figyelmes volt irántok. Olyan vezeklésféle ez mi tőlünk azért, hogy holnap meg akarjuk őket csalni. De nem tehetünk máskép, igazán nem tehetünk.

A kapitánynyal egy kis kellemetlenség történt ma, de azt majd elmondom később. Ez a nap nem jól kezdődött reá nézve már korán reggel. A Márk téren találkoztunk azzal a mezitlábas csinos kis fiucskával, a kitől a tekenős békát vettük. Minket nem ismert meg, de a kapitány régi ismerőse lehet, még pedig nem valami kedves ismerőse, mert a kis öklét mutogatta feléje:

- Maladetto tedesco!

Félig magába fojtva harapdálta el a szavakat, semmi egyebet nem tudtam belőle megérteni, csak annyit, hogy: »tiz soldi«. A miből azt sejtem, hogy ennyi lehetett a taksája a kapitány közbenjárásának a tekenősbéka vásárlásnál.

Kollégái, a téren ácsorgó ciceronek gunyos pillantásokkal méregették végig a nagybajuszu németet. Ugy látszik, huszonöt év nem volt elegendő, hogy teljesen meghonosodjék ez a Csehország hegyei közül ide szakadt vitéz. Az olasz hazafiak ligája nem türte, hogy idegen bele kontárkodjék az ő mesterségükbe. Nem azért épitették dicső őseik Velenczét, hogy most az ő utódaik helyett más mutogassa azt az idegeneknek. És ha egy kis pénzt lehet keresni akár tekenősbékák eladásának a közvetitésével, akár egyébként, hát itt vannak ők a régi velenczeiek jogos utódai. Mit lábatlankodnak itt a németek? Maledetti tedeschi!

A kapitány kissé elszégyelte magát. Attól félt, hogy észrevettünk valamit. S ma nem ajánlgatott semmiféle boltot, hogy itt meg itt lehet venni ezt meg ezt nagyon jutányos áron. Igen csöndes volt. Elmondta a mondókáját a palotákról, ki épitette, mikor épitették, a képeket ki festette, de másba nem igen avatkozott.

Tikkasztó meleg nap volt ma. A nap szinte perzselt. Kerestük az árnyékot s csaknem mindenüvé gondolán mentünk. Igazán kedves jószág ez a gondola. S azok a vig, kedélyes gondolierik. Akármennyit adtunk ugyan nekik, mindig kértek legalább még egy frankot, de olyan nyájasan, vidáman kérik, hogy az ember megadja nekik. Aztán ki tudja, mennyi abból az osztalék a kapitánynak?

De a kapitánytól sem vehetni rossz néven. Felesége, hat gyereke van otthonn, s olyan nagy a konkurrenczia és oly ritka a nagylelkü utazó. Aztán valamivel csak kárpótolnia kell magát az altábornagyi rangért, melyről szerelme miatt lemondott.

A nagy meleg a két öreg urat ugy ellankasztotta, hogy délután szerettek volna egy kicsit szundikálni; de mikor megkérdezték, hogy van-e még sok templom Velenczében s a kapitánytól megtudták, hogy még száztiz van, a mit nem láttak, lemondtak minden szundikálásról. Azt ugyan végre belátták, hogy mind megnézni nem lehet:

- De megnézünk, a mennyit birunk, igaz-e szent atyám?

A kapitány, a ki nem sokkal lehetett fiatalabb a tiszttartónál meg a plébános urnál, mert szintén ugy a hatvan év körül járhatott, meg sem érezte ezt a fáradságot.

- Szeretném látni, hogy milyen lesz maga hatvan éves korában, - ingerkedtem Laczival.

És igazán nem tudom, hogy milyen lesz, mikor már most is olyan komor képeket vág. Ma megint. Ma kalapommal van baja. Mert megkerült az elveszett kalap s ma mindjárt föl is tettem.

Olyan kedves és olyan nagyszerüen illik nekem. De Laczinak nem tetszik. Azt mondja, nagyon kaczér és nagyon feltünő, mindenki utánam fog nézni az utczán.

- S az magának persze nem tetszik, ha engem valaki megnéz, - feleltem én negédesen. - Hát miért nem vett csunyább feleséget, ha azt akarja, hogy senki se nézze meg?

Mormogott valamit olyanfélét, hogy nem lett volna nagy kár, ha elveszett volna a kalapom. De én nem hagyom a kalapomat s a kalaphoz én mégis csak jobban értek mint Laczi.

Ez a kis összeszólalkozás csak olyan bárányfelhő volt ugyan, mely hamar eloszlik; de este felé megint jött egy bárányfelhő.

Nekem nagy kedvem kerekedett rá, hogy egyszer együnk már egy igazi olasz ebédet s megkértük a kapitányt, hogy vezessen valami igazi olasz vendéglőbe, a hol egyebet kapunk, nem mindig cotelette, rostbeef, beefsteak, akár Budapesten.

Elvitt hát bennünket a »Bella Veneziá«-ba. Ott már igazi olasz vendéglőt találhattunk. Az ebédlő társaságnak fele levetette a kabátját s ingujjban ült az asztalnál. Laczi mindjárt az első szobából vissza akart fordulni, de én nem akartam. Csak menjünk beljebb.

- Ugyan édesem, micsoda társaságban akar ebédelni? - szólt Laczi a homlokát ránczolva.

- No csak kezdje az arisztokratát játszani, - feleltem félig daczosan, félig nevetve, - épen magának illik.

Elhallgatott. De láttam, hogy nagyon komoly, mondhatnám szomoru lett és akkor eszembe jutott, hogy akaratlan mennyire megsérthettem. Bizonyosan azt hitte, hogy származására czélozok. Pedig istenem, hogy gondoltam volna én arra? És mit bántam én azt, hogy ki volt az apja. Hát nem szerettem volna azt is, ha az utolsó szegény paraszt ember lett volna is?

Oda simultam hozzá, hogy kiengeszteljem:

- Laczi, édes Laczi!

Megszoritotta a kezemet s egykissé mosolygott is, mintha azt akarta volna mondani.

- Jó, nem bánom, nagylelkü leszek s megbocsátok.

De láttam, hogy még azután is neheztelt s ez elrontotta a kedvemet. Meg az a gondolat is bántott, hogy mindig én kérek bocsánatot. Hát mi lesz ebből? Hiszen ha ez igy megy tovább, olyan elbizakodott zsarnok lesz ebből a Lacziból, s én belőlem olyan alázatos rabszolganő, hogy azt nem lehet kiállani.

Nem folyt már le ez az ebéd olyan vidáman, mint a hogy gondoltam, ámbár időközben kibékült Laczi az ingujjas vendégekkel, mikor megtudta, hogy azok nem mesterlegények, hanem hivatalnokok, a prefekturától és a törvényszéktől, sőt az egyik maga a törvényszék elnöke.

Az olasz ebéd nem nagyon izlett az én asztaltársaimnak. Osztrigával kezdtük. De sem a pap, sem a tiszttartó hozzá nem nyult, akárhogy kinálgattam, hogy kóstolják meg s láttam, hogy Laczi is csak azért gyür le egy párt, hogy azt ne gondoljam, mintha ő soha sem lett volna előkelő ebéden.

Nem merek neki szólni, hogy hagyja abba, ne erőtesse, mert félek, hogy megint megsértem, ámbár nagyon jól tudom, hogy nálok otthon a főispáni diszebédek malacztokánynyal és nem osztrigával kezdődnek.

A risotto s az olajba kirántott halak sem igen tetszettek, de megették, mert éhesek voltak s Laczi megevett fél tányér calamarit is. Még dicsekedett is vele, henczegett:

- Kóstolja meg főtisztelendő ur.

- Nem kell nekem a ruzsnya tengeri bogara, - utasitotta el magától a pap.

Már föl akartunk kelni, mikor Laczi még egy palaczk bort hozatott.

- No no, nem lesz sok, Laczi? - sugtam neki.

Akkor megvallotta, hogy innia kell még valamit, mert ez az olasz ebéd olyan a gyomrában, mintha csupa kő volna.

Ráadásul megivott két findzsa fekete kávét, de még mindig olyan volt a gyomra, mintha tele rakták volna kővel.

- Igyék még valamit, öcsém uram, - tanácsolta a tiszttartó.

S Laczi megivott a kávéházban még egy pohárka cognakot.

- Most már mehetünk haza.

Utközben látom, hogy az én Laczim elsápad. Aggódva fordulok hozzá:

- Rosszul vagy?

- Már elmult, - szólt és megtörüli verejtékes homlokát.

De én látom, hogy nem mult el s nagy ijedtség száll meg. Istenem csak beteg ne legyen Laczi. És szemrehányást teszek magamnak; én vagyok az oka, az a szerencsétlen olasz ebéd minek is jutott eszembe?

Laczi vigasztal. Dehogy? Ő maga az oka. A calamári csakugyan nem neki való, az osztriga sem. De ne aggódjam, már jobban van.

- Otthonn még megiszik öcsémuram egy pohárka baraczkpálinkát, - szólt a tiszttartó, - s aztán egészen jobban lesz. A jó baraczkpálinka a legjobb orvosság a világon. Igaz-e, szent atyám?

A pap is erősiti. Ugy van, az a legjobb orvosság.

Ez alatt haza értünk. A kapitányt kifizettük és elbocsátottuk, mert már holnap nem lesz reá szükség. S ekkor történt a kapitánynyal az a kellemetlen eset, a mi különben gondolom az ő élettörténetében reá nézve nem lehetett sem uj, sem meglepő.

Észrevettük, hogy a szálloda körül egy borzas, meglehetősen elhanyagolt öltözetü s csinosnak semmikép sem nevezhető női személy ólálkodik, mintha valakire várna. Mikor közelebb jöttünk, láttam, hogy a kapitány integet neki a szemével s ő visszainteget neki. Eleinte azt gondoltam, tán a felesége lesz. De az mégsem lehet, annak már sokkal öregebbnek kell lenni.

Mikor lent a hotel előcsarnokában a kapitánytól elváltunk, láttuk, hogy a boglyas, lompos nő besompolyog, a kapitánynak bizalmasan a karjába kapaszkodik s ugy akarnak együtt távozni. De ugyan abban a perczben, isten tudja honnan micsoda rejtekből, előrohan egy czigányképü csunya vén furia s dühösen neki ront a fiatalabb nőnek s gyorsan pergő nyelvvel szidja és tépi a boglyas haját, a lompos ruháját. A fiatalabb sem marad adós, annak is jár a nyelve, a keze mint a cséplő gép.

A szegény kapitány, a ki látta, hogy itt baj van s a mai légyottnak már vége, el akart illanni. De akkor mind a két hölgy neki esik, a hitestárs is, meg a másik is. Mert gondolom, az a csunya vén czigányasszonyféle nem lehet egyéb mint a hitestárs. A két asszony aztán ugy elagyabugyálja a kapitányt, hogy tudom, nem lesz egyhamar kedve ujabb csapodárságra.

De ugy kell neki. Ugy kellene minden férfinak, a ki megcsalja a feleségét. Csak most látom, hogy milyen kegyetlen tudnék lenni. Azelőtt megsajnáltam volna, most meg mióta férjhez mentem, azt mondom: csak páholják el jól, ugy kell neki.

A végét persze nem láttuk, mert a szálloda személyzete mind a hármukat kirakta az utczára. A kapitánynak pedig megtiltották, hogy ide ne merjen többé jönni.

- Hát kapitány volt igazán? - kérdeztem én, mert most már ebben is kételkedtem.

Nem tudták bizonyosan megmondani. Ugy hiszik, őrmester volt. Ha kapitány lett volna, akkor legalább alezredesnek mondaná magát. Az az egy bizonyos, hogy valami olyan dologért bocsátották el a hadseregtől, a miért nem szokás érdemrendet adni.

VII.

Sápadtan roskadt le Laczi egy székre, mikor szobánkba értünk. Jaj, az az olasz ebéd, az még mindig ugy feküdt a gyomrában mint egy rakás kő.

Az öreg urak beadták a baraczkpálinkás butykost s szegény Laczi megpróbálta azt az universalis orvosságot. De minél többet ivott belőle, annál rosszabbul lett.

Aggódva sürgölődtem körülte.

- Laczikám, ne hivassunk orvost?

- Nem, nem, - felelt bágyadtan.

Letörültem zsebkendőmmel verejtékező homlokát, megtapogattam üterét. Istenem! nem hoztunk magunkkal az utra maximal hévmérőt, hogy láthatnók, hány foku a láza.

Csak lehorgasztotta a fejét és behunyta a szemeit s én kétségbeesetten álltam ott mellette.

- Én orvost hivatok, Laczi.

Bágyadtan intett, hogy nem, ne még.

- Hát feküdjél legalább le, kedves, - esengtem neki.

Segitettem levetni a kabátját, lehuztam a czipőjét, lefektettem mint valami kis gyereket az ágyba. S ő hagyta magát és csak nyögött.

Akkor láttam, hogy milyen gyámoltalan a férfi, ha valami baj éri. Ott feküdt ez az én erős, daliás férjem mint valami kis baba, meghuzódva a paplan alatt s csak nyögve és reám emelve szemeit, mintha tőlem várna segitséget.

- Várj csak, szegény Laczi, mindjárt segitek én rajtad.

Eszembe jutott, hogy anyánk bodza-theát szokott itatni velünk, ha valamelyikünknek otthonn baja volt. Csöngettem. Hozzanak a patikából bodza-theát.

Vizet forraltam hamar s kész lett a bodza-thea. Oda vittem neki.

- Most szépen idd meg, egész csészével idd meg.

Szót fogadott. Kiitta az egész nagy csészét fenékig, aztán visszahanyatlott a vánkosra.

Megsimogattam a fejét, mint a hogy a jó gyerekeknek szokták:

- No most jobban vagy?

- Jobban, - viszonzá halkan.

- Főzök neked még egy csészével.

- Nem, nem, köszönöm, - tiltakozott ellene.

- Most maradj csöndesen betakarva.

Anyai gondoskodással betakargattam s leültem az ágya szélére.

- Olvassak neked valamit?

- Igen, a leánykori naplódból.

- Majd hogyne? Hát még mit? Elolvasom neked a lapból, a mit a mama utánunk küldött, hogy kik voltak jelen az esküvőnkön.

Az meg neki nem kellett.

- Legjobb lesz, ha elalszol, - tanácsoltam én.

De az nem ment könnyen. Az az olasz ebéd, a risotto meg a calamari még most is megfeküdte a gyomrát.

- Tudod mit? Megiszol még egy csésze bodza-theát, aztán jobban leszesz.

Nem ellenkezett tovább, mert megint kezdett sápadni, szédülni s hideg verejték ütött ki megint a homlokán. Megitta a másik nagy csésze bodza-theát, a mit főztem neki s mindjárt jobban is érezte magát utána, csak melege volt most nagyon, a mi nem is csoda annyi bodza-thea, baraczkpálinka, bor és fekete kávé után.

Már éjfél régen elmult s még akkor sem birt elaludni, én pedig ott virrasztottam az ágya mellett és azt hiszem, megfeleltem a kötelességemnek, a mivel egy jó asszony a férjének tartozik.

Laczi küldött ugyan, hogy menjek lefeküdni, de én nem mentem; mert hát ha valami kell neki, vagy egy pohár viz vagy egyéb és én nem leszek ébren? Vagy rosszabbul lesz és az orvost mégis el kell hivatni. Nem, nem fekszem le.

S mialatt ott ülök virrasztva a néma éjben, mindenféle ijesztő gondolatok lepnek meg. Istenem! ha Laczi valami nagy beteg lesz? Ha itt idegen földön éri valami nagy betegség, a hol senkit sem ismerünk, a hol alig tudok beszélni az emberekkel, a hol sem nyugalmunk, sem kényelmünk. Jaj, csak otthon maradtunk volna!

Ugy félek. Laczi arcza most már olyan mint a tüz. Vigyázva, alig érintve, megtapogatom a homlokát. Milyen forró! Csak tudnám, hány foku a láza. Most már behunyta a szemét. Talán elalszik.

Meg sem merek mocczanni, hogy föl ne költsem. Végre azt hiszem, most már alszik. Lassan lehajlok hozzá s hallgatom lélegzését. Olyan nehéz, nyöszörgő a lélegzetvétele. Istenem! hivassak-e orvost, vagy várjak reggelig? Talán mégis jó lesz, ha aludni hagyom s nem zavarom föl álmából. Csak aludjál, aludjál, én őrködöm itt melletted.

Három óra éjfélután. Laczi alszik. Én kikerestem az imádságos könyvemben a kedves betegeinkért való imádságot és háromszor egymás után oly buzgón elolvastam, hogy a jó isten bizonyosan meg fogja hallgatni.

De most már az én szemeim is kezdenek lecsukódni. Ott bóbiskolok még egy darabig a Laczi ágya szélén; de látom, hogy most már csöndesebben alszik, bár még most is nyög szegény, igy hát én is lefekhetem.

Megnézem az órát. Félnégyre, mikor lefekszem.

Reggel mikor fölébredtem, első gondolatom Laczi. Oda nézek ágyára, nincs ott. Szent isten! mi történt vele?

Semmi sem történt. Ott könyököl az ablakban és fütyörész. Oh, te haszontalan, hát ezért aggódtam én te miattad hajnali félnégyig?

VIII.

Jó későn volt már, mikor kijöttünk a szobánkból s fölkerestük az öregeinket. Örültek, hogy Laczinak már semmi baja.

- Mondtam, ugy-e, hogy a baraczkpályinka? - szólt a tiszttartó diadalmasan. - Kigyógyit az minden betegséget. De most már csak rajta, hamar a csomagoláshoz, mert két órakor indul a vonat.

Kijelentettük, hogy fájdalom! mi nem mehetünk. Félünk, hogy Laczi az uton rosszabbul lesz. Bármennyire sajnáljuk tehát, hogy ilyen kedves társaságtól meg kell válnunk, de kénytelenek vagyunk még ma, vagy talán egy pár napig is itt maradni.

Azért mondtam, egy pár napig, mert attól féltem, hogy egy nap nem riasztja vissza az öreg urakat s képesek lesznek kicsomagolni a málháikat s itt maradni holnapig. De bizony a pár nap sem riasztotta vissza:

- Na hiszen az nem baj, - szólt az öreg tiszttartó, - maradhatunk. Igaz-e, szent atyám?

A pap helyben hagyta: ugy van, igaz, maradhatnak.

- De miattunk? - mondtam én, mert nem hagytam Laczit szóhoz jutni, féltem, hogy nem lesz elég ügyes a képmutatásban. - Miattunk? Azt nem engedhetjük meg. Az igazán visszaélés volna a jóságukkal. Tudjuk, hogy Rómába igyekeznek.

- Rá érünk, nagysádkám, - felelt a tiszttartó. - Dehogy hagyjuk el nagysádtokat!

S becsületes arczán látszott az erős elhatározás. Szinte szégyeltük magunkat Laczival, hogy mi ezt a két derék magyar embert ilyen csunyául rá akartuk szedni.

Már láttuk, hogy semmi sem lesz belőle, a két öreg urtól semmiképen sem tudunk megszabadulni s megadtuk magunkat sorsunknak. Együtt utaztunk el Bolognába, onnan Florenczbe.

Természetesen egy kupéban ültünk mindig, egy fogadóba szálltunk mindenütt, együtt ebédeltünk s együtt töltöttük a nap minden óráját korán reggeltől késő estig. Csak éppen annyi szabad időnk maradt, a mennyi az alvásra kellett.

Laczi már nagyon türelmetlen lett. Kijelentette, hogy ezt az életet nem lehet tovább kiállni, csináljunk valamit, veszszünk össze a két öreg urral vagy szökjünk el bucsuzás nélkül. Akárhogy, de már egyszer meneküljünk meg tőlük.

Sokáig törtük rajta a fejünket, mit kellene csinálni? Végre kitaláltuk, hogy azt mondjuk: táviratot kaptunk hazulról, a mama beteg, haza kell mennünk.

De engem aggodalom szállt meg:

- Nem csunyaság az ilyen hazugság?

- Hát az talán szebb volt, mikor Velenczében rá fogtuk, hogy beteg vagyok s a miatt kell hátra maradnunk? - viszonzá Laczi.

- Abban legalább volt valami kevés igaz is, - próbáltam én mentegetni.

Minthogy azonban máskép csakugyan nem szabadulhatunk meg, hát nem ellenkeztem tovább, csak azt kivántam, hogy Laczi mondja el ennek az ál-sürgönynek a kieszelt históriáját. Ha bele sül, az ő szégyene lesz.

Nem sült bele. Olyan vakmerően elmondta, hogy szinte megijedtem tőle. Istenem! ha egyszer engem is megcsal valami ilyen álsürgönynyel? Borzasztó azt elgondolni.

Az öregek szentül elhitték és szörnyen sajnálkoztak.

- Ejnye, ejnye, milyen kár! De ha már igy áll a dolog, persze hogy akkor el kell válnunk. Ejnye, ejnye!

Elbucsuztak tőlünk. A pap még meg is áldott bennünket:

- Az isten vezesse szerencsésen haza.

Nekem olyan nehéz lett a szivem, hogy majdnem sirva fakadtam. Igazán csunya hálátlanság volt tőlünk, hogy igy elhagytuk a két öreg urat. De azért mégis örültem, hogy végre magunk lehetünk. Laczi tombolt örömében s hizelegve átölelte a derekamat.

- Mondd meg, kedves, a kalauznak, te tudsz vele beszélni, hogy ne ereszszen be senkit a kupénkba.

De én szégyeltem volna olyat mondani. Rendre is utasitottam Laczit, hogy mit gondol felőlem?

- A karját pedig vegye le a derekamról, mert az nem illik.

Szemembe nevetett. Egyátalán nagyon kevés tiszteletet kezdett tanusitni irántam, ugy hogy visszakivántam az öregeket, bárcsak itt volnának, tudom, nem merné akkor igy viselni magát.

Az én komolyságom azonban nem használt; ő csak tovább bohóskodott, tréfált, kaczagott, mint egy kiszabadult iskolás fiu, a ki szeretne kiugorni a bőréből.

Még nem tudtuk, hogy hova megyünk. Arról szerettem volna most Laczival beszélni; de lehetett is vele komolyan beszélni? A hová tetszik, a Rivierára vagy a Como tóhoz vagy akárhová, neki mindegy. Csakhogy szabadok lettünk, hejehuja haj. Több ismeretséget nem kötünk. Nem senkivel.

Paduáig váltottunk jegyet. Ott kiszállunk, elmegyünk hálaadó isteni tiszteletre a Szent Antal templomába, veszünk egy viasz gyertyát a szabadulásunk emlékére, aztán tovább a szép Olaszországon át, valami kedves kis villába, a tenger vagy egy nagy tó partján.

- Ugy-e, kedves? - susogja Laczi.

S én kifestem magamnak azt a kis villát. Rózsa fut föl a terrász oszlopaira s vad szőlő, hátul narancslugas aranysárga gyümölcseivel a sötétzöld lombozat közt, elől kis pázsit virágágyakkal, közepén szökőkut kis márványszoborral, arany halacskák a vizben s lent a villa előtt a tenger, a hullámzó, csillámló végtelen nagy viz, melyen hajók usznak át kifeszitett vitorláikkal s mi ott fent a terrászon ketten Laczival.

Szivem ugy vágyik a magányra, a csöndességre. Florencz roppant nagy, tömör kőpalotái, a Cascinekbe robogó fogatok raja, a Via dei Calzolajin hullámzó sokaság, a kiváncsi idegenektől zsufolt képtárak után oly jól esnék a csönd, a magány, egy bájos kis villa, a hol nem laknánk csak kettecskén és nem látnánk csak egymást és semmit mást a nagy világból.

IX.

A tekenősbékával sok volt a bajunk. Laczi morgott, hogy nem elég neki a kalapskatulyámra vigyázni, most még erre a kis skatulyára is vigyázzon, a melyikben a tekenősbékát hordjuk magunkkal. Tegyem be valamelyik kofferba a többi holmi közé.

- De megful szegény állat, ha nem kap levegőt, - vitattam én.

- Dehogy ful, - felelt Laczi; - kell is annak a dögnek levegő.

Bántott, hogy Laczi igy beszél velem, s hogy oly rossz indulattal viseltetik az iránt a szegény állat iránt, mely nem vétett neki. Azt is tudtam az állattanból, hogy minden élő lénynek szüksége van levegőre, a tekenősbéka pedig még kevésbbé lehet el levegő nélkül, mert a tüdején át szivja magába a levegőt, mint mi. Azért szurtam neki olyan lyukakat is a skatulya fedelén. De Laczi bizonyosan nagyon keveset tanulhatott az iskolában az állattanból, a mit meg is mondtam neki.

Ugy tett, mintha nevetne; de láttam, hogy mérges lett, s ha merte volna, talán ki is dobta volna a kupé ablakán a tekenősbékámat. De azt ugyan ne merje cselekedni, mert akkor köztünk örökre vége mindennek.

Ilyen duzzogó kedvvel mentünk Paduától Veronáig. Én félre huzódtam Laczitól s erősen föltettem magamban: no most az egyszer nem én leszek, a ki először bocsánatot kér. Szeretném tudni, hogy miért kérjek én bocsánatot, mikor ő kezdte bántani a teknősbékát?

Pedig olyan kedves kis állat volt, csak akkora mint a fél öklöm és olyan okos fejecskéje volt, a szemei is olyan okosak és olyan piczi szája s ugy lehetett rajta nevetni, mikor a fejét behuzta meg kinyujtotta.

Laczi mérges szemeket vetett rá, de nem szólt. Én bezártam a skatulya födelét s visszatettem a helyére. Aztán az utmutató könyvecskét vettem elő, hogy megnézzem, messze vagyunk-e még Veronától.

Mert ott ki kell szállnunk. Ott meg akarjuk nézni a Julia sirját meg a házat és az erkélyt, a hol Romeojával titkon találkozott. Bezzeg az másforma szerelem volt mint a mai férfiaké, a kik egy szegény kis tekenősbéka miatt is mindjárt akadékoskodnak s megszomoritják a feleségüket.

A Bädekerünkben egy kérdőjel van oda téve a Julia sirja mellé s olvastam már én olyan tudós értekezést, a hol be volt bizonyitva, hogy Romeo és Julia soha sem éltek, csak afféle mese, mint az Argirus királyfi meg Tündér Ilona. De én tudom, hogy az nem mese és voltak a világon szerelmesek, a kik ugy szerették egymást s a kik meghaltak egymásért, akár Romeo és Juliának hivták őket, akár máskép.

Hosszu ideig ez a Romeo és Julia története forog a fejemben. Az ódon palota erkélye, melyre Romeo fölkapaszkodik. Aztán a sirbolt. Az után egyszerre ragyogó csillárok világosságát képzelem s Nagy Imrét látom magam előtt a Romeo szerepében. Vajjon eszébe jut-e Laczinak az az előadás a nemzeti szinházban, melyet együtt néztünk három héttel az esküvőnk előtt. Vajjon emlékezik még arra az estére és érezte-e azt a mit én éreztem akkor?

Szeretném megkérdezni tőle, de nem szólok hozzá. Meg fogom állni, hogy nem szólok hozzá, mig ő nem szól. Tessék neki kezdeni előbb.

Meglehet, hogy ő is effélét gondol magában. Ő is azt várja, hogy majd én kezdem, mert elforditja a fejét, dobol a kupé ablakán és kinézeget. Lám, lám hogy érdekli őt a táj.

Tessék. Én is kinézek és én is dobolok. Gondolom, hogy nekem is szabad. Arra ő abba hagyta a dobolást, a kinézegetést is, a Bädekert vette a kezébe s egészen belemerül annak a könyvnek a tanulmányozásába.

Csak vártam, mikor hagyja abba. Vártam türelmesen. A dobolásba a kupé ablakán én is beleuntam, mert az nem mulatság, de nem tudtam, hogy mit csináljak. Csak a keztyümet huzogattam föl és le, mindegyre idegesebben s addig rángattam, mig ki nem repesztettem, a mi még jobban fölingerelt Laczi ellen, mert ennek is ő volt az oka.

Ő meg csak olvasott tovább, mintha én ott sem volnék. Szerettem volna kiütni a kezéből a könyvet, mert az mégis csunyaság, hogy nem vagyunk két hetes házasok sem s ő már igy viseli magát; de tartózkodtam minden indulatoskodástól. Meg akarom mutatni, hogy én vagyok az okosabb, hadd szégyelje magát.

De nem volt ám könnyü azt megállni, mert ez a megátalkodott olvasás szörnyen boszant. Fogadni mernék, hogy nem is olvas, csak tetteti magát. Csak azért teszi, hogy engem boszantson.

Soha sem hittem volna, hogy ennyi rut tulajdonságot fedezek föl ebben a Lacziban. Igazán csodálatos, hogy gyermek korom óta ismerem és soha sem találtam benne semmi, de semmi hibát évek sora óta és ime, alighogy egybekeltünk, még két hete sincs s már két olyan nagy hibát fedeztem föl benne, a mi türhetetlen s a miről le kell szoktatnom, mert nagyon csunya mind a kettő.

Az egyik az a féltékenykedés, a másik meg az, hogy mindjárt megapprehendál mindenért, akármicsoda haszontalanságért mindjárt megneheztel, haragoskodik. Most is alig szóltam valamit, mindjárt elkezdte a megbántott szerepét játszani, pedig voltaképp én játszhatnám jogosan, mert ő kezdte az én tekenősbékámat ócsárolni.

Már most a kibékülést is neki kell kezdeni, mert én nem kezdem. Megmutatom, hogy szilárd tudok lenni és nem kezdem. Ő persze azt hiszi, a nőket csak ugy lehet hajlitni mint a fűzfavesszőt, ha akarom erre, ha akarom amarra. No hadd lássa, hogy van női szilárdság is. Van bizony, uracskám.

Annyit azonban mondhatok, hogy cseppet sem kellemes állapot ez igy ülni együtt egy negyedóráig és nem szólni egymáshoz. Ez a negyedóra vagy talán annyi sem volt, oly végtelen hosszunak tetszett, oly rettenetes hosszunak s nem állok jót, hogyan végződött volna, ha időközben, a legelső állomásnál be nem száll a kupénkba egy olasz uri ember, a ki ennek a mi kettősünknek véget vetett.

Beszédes ur volt s járt a szája mint a kereplő, a mit szakadatlan forgatnak, francziául, olaszul. Udvariaskodott, bókokat mondott s csak az volt a szerencse, hogy olyan csuf, czingár, kiaszott vén ember volt, olyan sárgabarna, ránczos képü, mint az aszalt körte, máskép bizonyosan kitört volna a féltékenység Laczikból.

Igy is olyan gyanakodva nézett reánk, mert egy árva szót sem értett a beszélgetésünkből, ugy hogy el kellett nevetni magamat s megkönyörültem rajta. Az olasz gavallér törte egykicsit a német nyelvet is, körülbelül annyit mint Laczi, a mi ugyan édes kevés, de arra mégis elég volt, hogy az én segitségemmel meg tudták egymást érteni, ezen a nyelven folytattuk hát a társalgást.

Az olasz gavallér bemutatta magát: Conte Caprioli. Mi is bemutattuk magunkat. A gróf rögtön látta, hogy mi nászutra indult fiatal pár vagyunk, s jóakaró utbaigazitással szolgált. Ha valami bájos szép vidéken akarunk letelepedni, a Garda tó vidékét ajánlhatja, annál kedvesebbet a föld kerekségén sehol sem találhatunk, az egyenesen a fiatal házaspárok számára van teremtve.

- Meglátják, kérem. Egyenesen az önök számára.

A gróf oly ékesszólással tudott beszélni és oly elragadtatással ecsetelte annak a bübájos vidéknek a szépségét, hogy elhatároztuk, hogy mindenesetre megnézzük.

- És milyen olcsó ott az élet. Csaknem ingyen élhetnek. Bámulatos olcsóság. A legpompásabb pisztrángokat kapják egy pár krajczárért, akkorákat mint a fél karom. Eleven apró sardinák, csillognak mintha tiszta ezüstből volnának és milyen izletesek. Mindenféle hal, a Garda tele van vele. Minden, a mit csak az embernek szeme, szája kívánhat. Csirkék, a leggyönyörübb kövér, husos begyes csirkék. És az a tömérdek gyümölcs, ropogós nagyszemü cseresnye, a legfinomabb fügék, egy-két krajczárért kosárszámra. Csodálatos bőségben minden. Czitrom és narancsfák, a merre csak a szem lát.

Fél annyi ékesszólás is elég lett volna, hogy elcsábitson bennünket. Bübájos vidék, olcsóság. A gróf kinézhette a szemünkből, hogy nem vagyunk valami dusgazdagok.

- Tündér lakásuk lesz ott, egész palotákat kaphatnak csaknem ingyen, teljesen bebutorozott palotákat. És az a csodás szép Garda tó, az azurkék viz, olyan mint a legszebb nyári kék ég. S két oldalt a magas sziklák és lent a sziklák lábánál nyájas, kis halászfaluk s a széles völgyben a tó csucsánál a bájos Riva ódon palotáival s a kies Torbole. Signora, olyat nem találnak a világon sehol. Aztán beülnek egy vitorlás csónakba és ott lebegnek a tó hullámain. Két végtelen azur tükör, fent az ég, és lent a tó s köröskörül a tündéri panoráma.

Egymásra tekintettünk Laczival, szemeink találkoztak és olvastuk egymás szemében, mintha csak ajkainkon lebegett volna a sovárgás:

- Ott szeretnék veled élni, kedves.

- És én teveled, kedves.

Lopva megszoritottuk egymás kezét. Az volna a nekünk való hely.

Igy szenvedett hajótörést megint az én szilárdságom. De nem tehettem róla. Oly boldog voltam.

X.

A gróf ugy viselte magát mint igazi gavallér, nagyon figyelmesen, nagyon udvariasan. Kijelentette, hogy szerencséjének fogja tartani, ha minket azon a gyönyörü vidéken kalauzolhat. Veronában majd tiszteletét fogja tenni.

- Csak talán nem cicerone ez is? - kérdeztem Laczitól, mikor a gróf elvált tőlünk.

Mert ez a nagy udvariasság végre megijesztett. Nem szoktam meg azt, hogy a grófok még az utazó táskáinkat is beadogassák hozzánk a bérkocsiba.

No ha ez is cicerone, ez drága cicerone lesz. S nem rázhatjuk le a nyakunkról, mert csakugyan eljött tiszteletét tenni a fogadóba, a hová szálltunk. Megkérdezte, mikorra parancsoljuk az indulást? Pontosan ott lesz ő is akkor a vasutnál.

Viszonozni akartuk látogatását, de fölmentett az alól. Annyi dolga lesz Veronában, hogy valóban egy perczig sem tartózkodhatik otthon. Különben a lakását sem mondta meg. Nem lehettünk indiskrétek s nem kérdezősködhettünk tovább. Láttuk, hogy nem akarja, hogy háborgassuk.

Ez a dolog gyanussá tette előttünk. Még gyanusabb lett, mikor következő reggel kimentünk a vasuthoz és a váróteremben ott találtuk a fal mellett a bőrpamlagon alva a mi grófunkat s egy vasuti szolga épen akkor költögeti.

- Kérem, ez nem vendégfogadó. Itt tetszik aludni már éjfél óta. Hát sohasem utazik el urasága semelyik vonattal?

Erősen kezdtünk most már kételkedni a grófi rangjában. Észrevehette ezt utközben a magunk viseletén is, a mi azonban mitsem változtatott az ő kifogyhatatlan udvariasságán.

Mikor Peschieránál átszálltunk a gőzhajóra, megint segitett a táskáinkat utánunk hurczolni. De itt már nem kételkedhettünk tovább. A gőzhajó kapitánya is gróf urnak szólitotta.

Mennél tovább haladt a kis gőzhajó fölfelé a Garda taván, annál szebb, annál festőibb lett a táj s mikor végre Rivába értünk, elragadtatva mondtam Laczinak:

- Ez a földi paradicsom.

A gróf nem értette, hogy mit mondok, de látta elragadtatásomat és mosolygott:

- Ugy-e?

Aztán mikor köröskörül megmutogatott nekünk mindent, hozzá tette:

- Ez a Riva kétségkivül igen szép hely, hanem Torbole az önöknek való. Ott teljes csöndben élhetnek. Oda vonulnak, a kik a természet szépségében akarnak gyönyörködni, a költők, a müvészek. És mi torboleiek, mert nekem is van ott egy villácskám, mi büszkék vagyunk erre. Mindig voltak ilyen vendégeink.

Benyult a zsebébe s kihuzott egy csomó névjegyet.

- Ime önöknek egy hires regényirója.

S átnyujtott a névjegyek közül egyet, melyen ezt a nevet olvastuk:

Max von Schlegel.

- De hiszen az német, - szóltam én, - mi pedig magyarok vagyunk.

Nehezen fért a fejébe, hogy valami lényeges különbség lehet a magyar és a burkus közt, mind a kettő olyan északi nép. De azért ujra keresgélt a névjegyei közt.

- Magyar? Az is van. Itt Signor Vértesi. Az is vendégünk volt. Lesz szerencsém megmutatni azt a fát, mely alatt legszebb regényét irta.

Megörültem neki, mert még soha sem láttam egyetlen egy fát sem, mely alatt regényt irtak. De Laczinak nem tetszett. Nem szereti az irókat, mióta a verseit, melyeket első éves jogász korában irt hozzám, nem adták ki. Aztán meg egyéb oka is van.

- Nem szeretem azt a nagy barátságot maguk közt. Elég volt, hogy az az ur kiadta magának a leánykori naplóját, a mit a fürdőn irt. Nem akarom, hogy az asszony korából valót is kiadja, mert képzelem, hogy milyen gyönyörüen leszek én abban lefestve.

- Csak a hogy megérdemli, - mondtam én.

De ennek a kis szóváltásnak nem lett folytatása. Nem tudom, azért-e, mert Laczi fél attól a szereptől, a mit a naplómban el fog foglalni, vagy mert igazán meg akar javulni. Lehet, hogy az olasz gróf udvariassága is jó példaadásul szolgált. Annyi bizonyos, hogy mostantól fogva ugy viseli magát Laczi, a hogy viselni kell magát az olyan férjnek, kiről felesége csak dicséretes bizonyitványt állithat ki.

Milyen gyönyörü lesz itt az életünk e bübájos kék tó partján. Ez a Torbole igazán épen nekünk való csöndes kis fészek. Nem állitom, hogy nincs szebb hely a Garda vidékén, de a grófnak itt villája van s azt nem hagyhatjuk figyelmen kivül. Annyi szivességért mi is csak tartozunk valamivel. S a gróf oly jó, hogy egész üresen álló villáját rendelkezésünkre bocsátja bebutorozva, foglaljunk el belőle, a hány szobát akarunk.

Megérkezésünk nagy mozgalmat támasztott az egész faluban. Bámészkodó csoportok gyültek össze csakhamar. Halászok jöttek, a kik halaikat kinálták, kis leányok, a kik mezei virágokból bokrétákat hoztak, apró fiucskák, a kik gyufaskatulyákat árultak és lompos, boglyas haju asszonyok, a kik semmit sem árultak, de a karjaikon hurczolt kicsinyeiket mutatták felénk és krajczárt kértek.

A gróf a sétabotjával hadonázott és kiabált reájok, de nem sokat használt. Mi kiosztottuk az apró pénzünket és bemenekültünk a gróf fedezete alatt a Villa Caprioli kertjébe.

A villa rengeteg nagy kétemeletes épület volt egy elhagyatott, pusztuló kert közepén, összetört szobrok romjaival s egy szökőkut-medenczével, melyben isten tudja hány év óta nem volt már viz s repedései közt fürge gyikok szaladoztak.

- Kedves kis állatkák, - jegyezte meg a gróf.

Én is osztozom a véleményében, de mégis azt hiszem, hogy a szökőkutak medenczéjének nem az a rendeltetése, hogy a gyikoknak nyujtson száraz tanyát. S ha már gyik kell, hiszen találunk azt eleget az omladozó terrászon, a lépcsők repedései közt és mindenfelé e nagy épületben, mely üres és elhagyott.

Földszint csak a kertész lakik meg a felesége. Azok fognak kiszolgálni minket is.

- Nagyon jóravaló népség, - dicséri a gróf.

Nekem ugy látszik, mintha azok is oly elhagyottak volnának szegények mint ez az egész nagy épület kertestől, mindenestől s épen olyan könyörgőleg néznének reánk, mint ha csak azt akarnák mondani:

- Oh maradjanak, kérem, maradjanak itt, hogy hadd keressünk valami kis pénzecskét mi is szegény elhagyottak.

Fölmentünk az emeletre. Nagy tágas termek nyiltak egymásba, müvészi faragásu fehér márvány kandallókkal, szinehagyott, megfakult freskókkal és aranyozásokkal a plafondon, töredezett csillárokkal, a hajdani fény és pompa maradványaival. Butor csak itt-ott volt egy kevés, rozzant, kopott butordarabok, székek, melyekre nem mert az ember leülni, ágyak, melyekben nem merünk aludni, biczegő asztalok, melyekről azt hiszszük, hogy mindjárt összeroskadnak, ha hozzá nyulunk. Némelyik szobának egész butorzata egy asztal, egy szék meg egy szoborállvány, melyről a szobrot talán már félszázaddal ezelőtt elvitték. A mi értékes lehetett itt, kép, butor, azt mind régen elvitték, a mi itt maradt, az csak ringy-rongy.

De a gróf oly szives és udvarias, hogy igazán nem merjük neki azt mondani, hogy nekünk nem kell a palotája. Valahogy majd csak megleszünk.

Kiválogatjuk a butorokból a mi még legépebb állapotban van s berendezünk magunknak egy pár szobát.

A palota egyik oldaláról pompás kilátás nyilik a Garda tóra. Csak az a kár, hogy a mint látjuk, ide hordják a szemetet az egész Torboleból s a halászok ide hányják a rothadt halaikat, ami nem igen kellemes sem a szemnek, sem az orrnak.

Nem kell azonban okvetlen ezen az oldalon laknunk, lakhatunk a palota másik oldalán is, a hol nem látjuk ugyan a Gardát, de a rothadt halakat sem szagoljuk s az mégis csak előny.

A gróf mindjárt tintát, papirost hozatott a kertésznével s megirtuk a szerződést. Azaz hogy ő irta, mi meg csak aláirtuk.

Laczi kissé habozott az aláirással. Ugy látszott, nem bizik teljesen az én olasz nyelvtudományomban s szolgabiró létére tudta, hogy az efféle aláirásokból baj is szokott származni, ha az ember nem tudja, mit ir alá. De nem sérthettük meg a grófot, a ki oly jó volt hozzánk, azzal, hogy nem hiszünk neki. Már igy is resteltem, hogy Laczi csak egy perczig is vonakodott.

A lakás nem volt épen oly mesésen olcsó, mint a gróf nekünk utközben beszélte. Százötven frankot fizettünk havonként, a mennyiért kaphattunk volna mi kényelmes két szobát akárhol; de ha tekintetbe vesszük, hogy egy egész palotánk volt, egész kétemeletes nagy palotánk, hát akkor mégis csak olcsónak mondhattuk. Egy-egy szobára alig jut hat-hét frank. Aztán hozzá még, hogy mint a gróf biztositott, oda át a vendégfogadóban bámulatos olcsón, csaknem ingyen kapunk kosztot.

Azzal Caprioli gróf, kinek sietni kellett s ki csak a mi kedvünkért jött ide, érzékeny bucsut vett tőlünk, megölelte Laczit, nekem udvariasan kezet csókolt s még a kocsiból is zsebkendőjét lobogtatta felénk:

- Addio, addio!

Alig tette ki a lábát, már két másik gróf jött, a kiknek mindegyiknek egy-egy kiadni való palazzója volt, nagyon olcsón, félig ingyen, egész palota bebutorozva s olyan kinálgatást vittek végbe, hogy alig birtunk tőlük megszabadulni.

Mikor ezt a nagy konkurrenciát láttam grófokban és üresen álló palazzokban, mindjárt sejtettem, hogy Caprioli gróf egy kissé becsapott bennünket.

XI.

Ez a Torbole épen nekünk való hely volt. Ilyenkor május vége felé nem igen vetődik ide idegen, a helybeli lakosság pedig, már tudniillik annak az uri része, ugy látszott, mintha csupa aggastyánokból állana. Isten tudja, hogy hová lettek a fiatal emberek, de mig itt laktunk, soha sem találkoztunk egyetlenegygyel sem. Laczinak nem volt kitől félteni engem.

Csöndesen multak a napok. Senki, senki sem háborgatott, csak magunk voltunk kettecskén.

- Oh! ha igy maradhatnánk örökké, - gondoltam magamban, - s ne volna semmi más gondunk, semmi más dolgunk, csak szeretni egymást a végtelenségig!

Reggel kimentünk sétálni a tó partjára, délben elhozta a kertészné a villás reggelinket, aztán ismét kimentünk ahhoz a csodás szép kék tóhoz, vitorlás csónakba ültünk s órák hosszáig ringatóztunk a hullámokon, mindig együtt, egymáshoz simulva, édes nyugalomban. Az ebédet is áthozattuk a vendéglőből s otthonn költöttük el csak ugy kettecskén. Aztán kiültünk a terrászra, s egymást átkarolva néztük, hogyan alkonyodik és vártuk a csillagok feljöttét.

De a második héten már észrevettem, hogy a Laczi boldogsága nem teljes, néha elmélázott, nem felelt, ha kérdeztem, világosan láthattam, hogy az esze másutt jár. De hol? Hiába faggattam.

Néha próbáltam egy kis érzékeny jelenetet rögtönözni:

- Látom, hogy már meguntál, már nem szeretsz.

- Oh, dehogy, kedves! - válaszolt ő; - soha, soha sem lesz olyan idő.

De láttam, hogy valami nyomja a lelkét, gyakran szórakozott, máskor meg ingerlékeny lesz. Szidja a kertészt, a ki nem érti, hogy mit mond neki s ócsárolja az ebédet, nem izlik neki.

- Rosszul vagy? - kérdezgetem aggódva.

Nincs rosszul, de nem tudja, hogy mi a baja. Azt hiszi, hogy ez az örökös egyforma ebéd, mindennap risotto meg costoletta alla milanese, ma is, meg holnap is, az ember végre megunja. A pisztrángot is sokallja már most minden istenadta nap.

Csodálatos, hogy én is valami olyan megmagyarázhatlan nyugtalanságot, lehangoltságot érzek néha, pedig nekem sincs semmi bajom. Nem tudom kitalálni az okát, hiszen máskép olyan boldogok vagyunk.

A harmadik héten végre Laczi kifakadt:

- Nem lehet tovább kiállni ezt az életet. Ez az örökös egyformaság. Minden nap risotto, pisztráng, costoletta alla milanese. Bele bolondul az ember.

De én látom, hogy nemcsak az a baja. Nem bizony, hanem az, hogy nem tud mit csinálni, nincs semmi dolga. Én csak megvagyok valahogy, mert találok magamnak valami dolgot, segitek a kertésznének a pókhálókat leszedegetni a falról, az ágyat fölvetni, vagy szétfejtem valami ruhámat s ujra összevarrom. De Laczi mit csináljon? Tegnap baltát kért a kertésztől s fát vágott nekik; de ma már fa sincs vágni való.

- Unatkozol te, szegény Laczim, - mondtam neki.

Nem akarta elismerni. Hogy unatkoznék ő az én oldalam mellett? Talán én? Bizonyosan én. Erővel reám akarta fogni, hogy én unatkozom.

Végre a harmadik hét végén bevallotta, hogy ez az élet csakugyan nagyon egyhangu. Igen szép és kedves élet, de bizony mégis egyhangu. Minden nap ugyanazt az ebédet enni, ugyanazt a sétát csinálni a tó partján, ugyanabba a csónakba ülni s ugyanazokat a csillagokat nézegetni esténként, utoljára mégis unalmassá válhatik. És ha az embernek soha sincs semmi dolga és soha sem találkozik emberekkel, a kikkel legalább egy pár szót tudna beszélni, hát a legnagyobb boldogság is némikép egyhangu lesz.

Lassanként valami melancholikus hangulat ereszkedett reánk, a mint ugy üldögéltünk ott a pusztuló kertben s néztük a kőfal-kerités omladékain szaladgáló gyikokat s láttuk a kőfalon kivül az utczán, hogy csoszog arra az öreg pap, az öreg postamester vagy valamelyik ránczos-képü öreg gróf, a ki azon busul, hogy nem tud lakót fogni a palazzojába.

A tekenősbéka nagy szórakozásunkra szolgált ezekben a szomoru napokban. Vedrekkel vizet hordtunk a szökőkut medenczéjébe s bele eresztettük a kis tekenősbékánkat. Ugy láttuk, nagyon jól érzi ott magát s kellemesebb lakóhelynek találja mint a skatulyát, melyben eddig lakott.

Ilyen skatulya volt nekünk ez a Torbole. Egy összenyomott, szűk kis skatulya, melyben nem tudtunk mozogni s melybe még csak szelelő lyukakat sem csinált nekünk senki, mint mi a tekenősbékánknak. Szabadulni vágytunk innen.

Láttam Laczinak az arczáról, mennyivel boldogabb volna most, ha Dombházán négy lovat hajthatna, ha a szénát kaszáltathatná vagy a jegyzőkkel, birókkal végezhetné a hivatalos dolgait s néha néha egy-egy vacsorára meghihatná a jó barátait.

De az még messze van, Laczikám, mert szégyen szemre nem mehetünk ilyen hamar haza. Végre az a gondolatunk támadt, hogy visszatérünk Velenczébe. Ott oly boldogok voltunk. Miért is jöttünk onnan el?

Ez a visszavágyódás napról-napra erősebb lett bennünk. Milyen kedves lehet most ott a tengeri fürdő. S Laczi ugy véli, hogy az nekem nagyon hasznos és szükséges volna. Már csak azért sem maradhatunk itt. Megirjuk hát a grófnak, a ki a Garda tulsó oldalán lakik egy másik faluban, hol szintén van kiadandó lakása, hogy sajnálatunkra kénytelenek vagyunk az ő vendégszerető palotáját elhagyni, mert tovább utazunk.

Most sült ki, hogy milyen gyönge lábon áll az én olasz meg franczia nyelvtudományom, mikor a levelet kellett volna megirni. Három napig mindig próbálgattam, hogy szégyent ne valljak vele. Végre Laczi türelmetlen lett:

- Ird meg hát neki németül, ugyis megérti a vén zsivány.

Nem nagy tisztelettel beszéltünk róla, mióta megtudtuk, hogy afféle kalóz hadjáratot folytat itt a Garda környékén, gőzhajón és vasuton s elfogdossa a szegény gyanutlan utasokat üresen álló villái számára. A két másik gróf beszélte, a kik már sokkal roncsoltabb állapotban voltak, hogy sem ilyen fáradságos kalózkodást folytathattak volna.

Szerencsére meg sem kellett irni a levelet, Caprioli gróf megérkezett. Egy német családot hozott rabszijra füzve a vén kalóz. Egy öreg bárónét, a ki nőül ment a fiainak nevelőjéhez s most Olaszországba hozta a mézes hetekre fiatal férjét három nagy kamasz kiséretében. A negyedik, a legnagyobb, már a katonaságnál szolgált mint hadnagy egy vértes ezrednél.

Mint később megtudtuk, a félig ingyen lakás és félig ingyen koszt igéretével csábitotta ide ezeket is a gróf, meg azzal, a mi egy fiatal férj idősecske nejére különösen vonzó hatással lehetett, hogy itt egyedül lesznek, távol a világ zajától senki által nem háborgatva, bűbájos szép vidék, költők által látogatott hely, egész palota a rendelkezésökre s a többi. Megmutatta nekik azt a fát is, mely alatt honfitársuk Max von Schlegel legszebb regényét irta.

Nagy volt hát a szegény báróné meglepetése, midőn minket is ott talált a palotában. Megnyugtattuk, hogy mi ugyis távozó félben vagyunk.

Az ám, ha a gróf eresztett volna. De nem eresztett, a szerződésre hivatkozott, aláirtuk, az alól nem lehet kibujni.

- De hiszen benne van, hogy két heti fölmondás, - vetettük ellen.

- Persze hogy benne van - szólt a gróf mosolyogva, - de az is benne van, hogy az egész saisonra.

Ő nem engedi a jogát sem a burkusoknak, sem a magyaroknak, ragaszkodik a szerződéshez. Innen a saison végéig el nem mehetünk, akkor aztán két héttel előbb fölmondhatunk.

Laczi dühös lett. De a dühösködés nem használt. Szomoruan ültünk be a vitorlás csónakunkba s elmentünk Rivába, hogy megkérdezzünk valami ügyvédet. Az ügyvéd is csak azt mondta: kivettük a lakást egész saisonra, nincs menekülés az alól, semmi kibuvó ajtó, ott kell maradni.

Hiába próbálgattuk, vajjon nem lenne-e elég ok, hogy most idegen lakót hozott oda a nyakunkra, pedig nekünk az egész palotát igérte.

- Kérem, arról nincs itt szó a szerződésben, - válaszolt az ügyvéd; - itt csak annyi van, hogy lakást vettek ki a gróf villájában.

Magunk is beláttuk, hogy ez nem ok, ezen az alapon nem lehet megnyerni a pört.

- Hát meddig tart az a saison? - kérdezte Laczi boszusan.

- Szeptember végéig, - világositott föl az ügyvéd.

Tehát még négy hónapig ott kell maradnunk, vagy el is mehetünk, ha egyszerre kifizetjük a négy hónapi lakásbért.

Köszönjük szépen. Már akkor inkább ott maradunk, ha igy is, ugy is ki kell fizetni a lakást. Nincs nekünk annyi kidobni való pénzünk.

Laczi szörnyen boszankodott visszatérőben az uton. Még engem sem kimélt.

- Na szép dolog, ide vagyunk kötve ehhez a nyomorult helyhez, a hol megpenészedünk. S ezt mind a maga olasz nyelvtudományának köszönhetjük. Ha valaki egy szerződést sem tud megérteni, hát ne dicsekedjék, hanem vallja be őszintén s ne vezesse hinárba a férjét. Hátha most a halálos itéletemet iratta volna velem alá?

A szivem elszorult. Nem tudtam rá felelni; csak arra gondoltam, hogy milyen életünk lesz már most itt Torboleban.

XII.

Minthogy már elmennünk nem lehetett, hát vigasztaláskép fogadtuk, hogy ezután legalább nem leszünk egészen egyedül a nagy üres palotában, mi oly szomoru volt idáig.

Megosztozkodtunk a bárónéval, hisz elfértünk bőven s elfért volna kivülünk még egy pár család. Nekik a palota tulsó oldala jutott, az az oldal, a hová a rothadt halakat hányták a halászok. De az érzelmes német hölgy boldog szerelmének közepette nem látott abból semmit s folyvást csak azt ismételte:

- Ugy-e, milyen szép?

Eleinte azt hittem, hogy a tájra mondja, s magam is erősitettem, hogy bizony szép: de aztán megtudtam, hogy a férjére érti. Szegény asszony egészen bele bolondult abba a magas, szélesvállu szőke ficzkóba, a ki nem mondom, hogy csunya volna, de a kinél az én Laczim sokkal különb volt. Mindig csak róla beszélt, az ő Alfrédjáról; mintha a világon már semmi sem lett volna annál érdekesebb tárgy s mintha nekünk sem volna semmi egyéb dolgunk csak az ő Alfrédját bámulni.

Egy darab ideig nagyon jó barátságban éltünk. A fiuk magukkal hozták a flobert-puskáikat s Laczi czélba lövöldözött velök a kert végében. Örültem, hogy van valami szórakozása s nem zsémbel. Fölmentek az ifju bárókkal a Monte Baldora is és még más hegymászásokra készültek.

Alfréd ur szeretett volna velök menni, de a báróné nem eresztette. Nem mozdulhatott az sehová egy perczre sem; mihelyt szem elől eltünt, mindjárt lehetett hallani a báróné hangját:

- Alfréd! Alfréd!

És Alfréd savanyu képpel előkullogott, hogy a szerelmes öreg asszony turbékolását hallgassa. Elhiszem, hogy az nem lehetett neki nagy mulatság s hogy szeretett volna valami kárpótlást találni. De rossz helyen kereste, drága Alfréd ur, énreám hiába meresztgeti a szemeit, én nem vagyok kárpótlásnak való tárgy.

Eleinte ugy látszott, hogy nem akarja megérteni. Minden alkalommal, a mikor csak szerit ejthette, előmbe került, ha magányosan megpillantott a kertben, vagy az előcsarnokban vagy a lépcsőn s mindig tudott valami édeskés bókot mondani. Még a felesége mellett is talált alkalmat, hogy háta mögött reám meresztgesse a vizenyős kék szemeit.

Már szólni akartam Laczinak; de ismerve a Laczi féltékeny természetét azt gondoltam, mégis csak jobb lesz, ha magam szoktatom le azt a fiatal urat arról, hogy engem bámuljon. A mi végre sikerült is, csak hogy már akkor Lacziban fölébredt az elszunyadt Othello.

Most már nem ment a báró fiukkal hegyeket mászni, hanem itthon maradt, hogy engem őrizzen s dühös pillantásokat vetett Alfréd urra, a ki most már köszönni is alig mert.

Nekem ugyan még nem szólt Laczi, mert maga is restelte ezt a csunya féltékenységét, csak járt-kelt duzzogó arczczal s láttam, hogy nem tetszik neki, ha valamelyik csinosabb ruhámat vettem föl. Csak vártam, mikor tör ki belőle az elfojtott indulat s mikor akarja megfojtani a szegény Desdemonát.

Féltékenykedése annyira szembetünő volt, hogy a báróné is észrevette s most az a szerencsétlen asszony is elkezdte félteni tőlem az urát. No még csak az kellett, hogy ez a szegény asszony ajtók mögé bujkáljon, leskelődjék s az ő Alfrédjának csábitóját keresse bennem. Most már vége lett a barátságnak. Ha mi kijöttünk a terraszra, ők mindjárt behuzódtak a szobába, ha sétálni mentünk, ők visszafordultak.

Távolról még jó napot kivántunk egymásnak, de a világ minden kincséért sem közeledtünk volna egymáshoz. Ugy laktunk ott a nagy palotában, mint két elszigetelt tábor, csak az volt még hátra, hogy sánczokat és várfalakat emeljünk egymás ellen.

Tűrhetlenné vált ez az élet s végre Laczi kijelentette, hogy tovább nem maradunk. Kifizettük a grófnak a hadi sarczot, a mennyi reánk esett volna a lakásért egész szeptember végéig s aztán összecsomagoltuk a holminkat. De titokban, hogy a másik két gróf meg ne tudja s el ne fogjanak az ő üresen álló palazzoik számára, a hol szintén laktak valamikor hires emberek s szintén álltak nevezetes fák, melyek alatt regények irattak, zeneművek komponáltattak vagy más valami effélék történtek.

Egy reggel aztán, korán hajnalban, mikor még azt hittük, mindenki alszik, elhagytuk Torbolet. Csak a szegény kertészné siratott meg bennünket s igérte, hogy a mi emlékünkért gondot fog viselni a tekenősbékára, melyet itt hagytunk, mert ugy tapasztaltuk, hogy neki is kellemesebb lesz itt az élet meg nekünk is, ha megszabadulunk tőle.

A bárónétól egy névjegyen bucsuztunk el. Ugy véltük, a beállott ellenséges viszonyok közt az elég. Egyszerre azonban, a mint kifelé megyünk a kertből, megnyilik a kastély egy ablaka s pongyolában kihajlik ott a báróné és integet a kezével, mintha a legjobb barátnők lettünk volna s még a szemeit is törülgeti.

És azt hiszem, hogy ez nem csupa képmutatás, hanem most igazán tele van a szive érzéssel és mivel már tőlem nem kell féltenie az urát s most már magukban itt kettecskén élvezhetik a mézes heteket, hát még meg is sajnál bennünket tovább vándorlókat.

XIII.

Visszatértünk hát ujra Velenczébe s csaknem hangos örömkiáltással üdvözöljük, a mint megpillantjuk a lagunákat, a templomok kupoláit, az ódon paloták megbarnult, bemohosodott falait, ezt a tündér várost a vizben. Az itt töltött napok villannak át emlékezetünkben s ugy tünnek föl, mintha azok lettek volna a legboldogabbak életünkben.

- Emlékszel még?... emlékszel még? - mondogatjuk egymásnak.

S bohó gondolatok jutnak eszünkbe, hogy bujtunk el a két öreg ur elől egy-egy ajtó mögé, vagy hogy maradtunk hátra egy-egy szük sikátor sarkánál, hogy megcsókolhassuk egymást. Most már nem kell senki elől bujkálnunk, szabadok vagyunk.

Ki, ki a Lidora, ez az első gondolatunk. A torbolei magányosság után szinte jól esik, ha emberek közt forgolódhatunk. Lehet, hogy találunk ott a tengeri fürdőben magyarokat, talán ismerősöket is. Tudom, hogy Szentgyörgyiék, miután hiába járták be Magyarország összes fürdőit, tavaly itt próbáltak szerencsét. Hátha az idén is eljönnek. Aztán tudok másokat is, a kik emlegették, hogy a velenczei Lidora készülnek.

A nap ugyan forrón süt a Piazzettára, csaknem pörköli az embert, de oda kint a Lidon egy kis enyhe tengeri szél fujdogál s oly kedves az este és oly jól esik a vidám zaj, hogy örömmel vegyülünk a sétálók közé.

Lassu méltósággal hömpölyögnek a tenger hullámai a part felé s ringatják a vizben lubicz-kolókat, kiknek nevetgélése bele olvad a hullámok zúgásába. A parton sétálók mindenféle idegen nyelven beszélnek, csak magyar szót nem hallunk sehol. Pedig olyan jól esnék most nekünk.

De nini, nem Szentgyörgyiék azok ott? De bizony ők. Mind a három leány a mamájokkal együtt s milyen meglepetés! velök van Pávay Kornél, az én udvarlóm Rozgony-Füredről, a kinek a mama oly nagyon szeretett volna engem a nyakába varrni, csakhogy én nem akartam.

Szentgyörgyiék megismertek, integetnek felém s nagy örömmel sietünk egymást megölelni. Nagyon nyájasak, nagyon barátságosak, pedig otthonn Budapesten alig ismerjük egymást. De hát most már nem vagyunk vetélytársak, én férjhez mentem s nem állok többé senkinek utjában. Miattam szabadon vadászhatnak gazdag és előkelő férfiakra, a mit eddig is megtehettek, de mindig sikertelenül szegények.

Pávay Kornél nagyon tartózkodva köszöntött. Ugy látszott, mintha még most is neheztelne azért, hogy oly gazdag és előkelő gavallér mint ő nem kellett nekem s képzelem, hogy milyen kicsinyléssel tekinthetett le az én Laczimra, ámbár finom uri ember létére nem mutatta.

Beszélgettünk egy kicsit s csak most láttam, hogy mennyire megváltozott. Két év előtt még a büszke, elbizakodott hóditó s most tökéletes öreg ember, fonnyadt, redős arczczal, szürke hajjal. Az egyik lábát is huzta kissé maga után. A télen egyszer leesett a lóról s azóta sántikál.

Szentgyörgyiéknek ugyan mindegy s ha tiz évvel, ha tizenöttel öregebb volna, az is mindegy volna, mert ilyen előkelő gavallérnál nem nézik a kort, csak vegye el a lyányok közül valamelyiket. De Laczi, azt hiszem, most már csak nem fog félteni engem ettől az öreg embertől.

S valóban eleinte ugy veszem észre, mintha most már okosabban akarná viselni magát, de alig találkoztunk kétszer vagy háromszor Pávayval, már kezdi Laczi megint ránczolni a homlokát s gyanakodó pillantásokat vetni reám. Pedig láthatja, hogy Pávay Kornélt Szentgyörgyiék vontatják magukkal s a kit azok megkaparitottak, azt nem könnyen eresztik el.

S a fáradt gavallér hagyja magát vontatni. Ugy látszik, hóditásainak végére ért s abba az állapotba jutott, mikor a nyugalomra vágyó ember kész nőül venni a legelső fiatal leányt, a ki utjába akad.

- Te balgatag, hiu ember, - gondoltam magamban, - hát azért törtél te össze annyi fiatal szivet, mely téged igazán szeretett, hogy most egy ilyen Szentgyörgyi leányt végy el, egy ilyen hideg üres szivü bábot, a kinek mindegy, hogy te vagy más s a kiben nincs több érzés, mint ha porczellánból vennél egyet magadnak?

De nem avatkozom belé. Isten ments, hogy bele avatkozzam. Mi közöm hozzá? Különben látom, hogy most a legkisebb leány forog szóban. Talán azt hiszi Pávay, hogy ez még nincs ugy kidresszirozva mint a másik kettő. Vagy talán ügyes manövrirozással terelték rá a figyelmet, mert Ellának már szerencséje akadt s nincs szüksége Pávay Kornélra. Egy nagyon csinos, karcsu, olajbarna arczu fiatal embert láttam, hogy sétálgat velök, valami nagyon fiatal idegen, a kiről megtudtam Szentgyörgyinétől, hogy az Castillas marquis, Don Pedro navarrai trónkövetelőnek a főkamarása.

Lám, lám, annyi csalódás és hajótörés után, hogy kisüt a szerencse napja a Szentgyörgyi leányokig. Ella kap egy nagyon szép fiatal embert, a ki legalább nyolcz évvel fiatalabb mint ő s a mellett marquis és egy ideiglen alkalmazás nélküli uralkodónak a főkamarása; a legkisebbik pedig szintén kamarást kap, bár ennek a kamarássága csak olyan czimzetes, de a vagyona nagyon reális, ugy hogy a mellett az a huszonöt vagy harmincz év, a mennyi lehet a különbség a leendő vőlegény és menyasszony közt, egyátalán tekintetbe nem jöhet. S miután ilyen jól elhelyezi Szentgyörgyiné a két leányát, remélhető, hogy a harmadiknak is jut most már valami báró vagy legalább lovag.

Szegény mamám, ha itt volna, mennyire sajnálna engem; de én egy csepp sajnálkozni valót sem látok magamon. S ha Laczira nem kellene boszankodnom a miatt az együgyü féltékenykedése miatt, hát egészen boldognak érezném magamat.

De mikor haza megyünk és nekem prédikácziót akar tartani, hogy mit beszéltem olyan sokáig Pávay Kornéllal (nem szóltam vele tiz szót összesen), akkor bennem is föllobban a harag s kijelentem neki:

- Laczi, ha maga engem sokat szekiroz, hát itt hagyom magát s haza megyek.

Arra aztán elhallgatott.

XIV.

Julius elejéhez érkeztünk. Napról-napra kiállhatatlanabb lett a hőség. A napsugarak oly izzó meleget árasztottak az egész Velenczére, hogy az ember majdnem azt hihette, hogy megolvadnak a nagy bronz lovak a Szent Márk templomán. Még a szük sikátorokba is, a hol mint valami kut fenekén járkált az ember, behatolt a meleg levegő, mely olyan volt, mintha fűtött kemenczékből jönne s valami büzhödt pocsolyaszaggal vegyült el, mely az alacsonyvizü csatornákból kiáradt. Érezni lehetett mindenfelé a lagunák mocsaras levegőjét.

Szunyogok miriádjai lepték el az árnyékos helyeket. Szobáink megteltek vele s zümmögésöket hallottuk egész éjjel és csipdeséseik miatt nem birtunk aludni. Hiába füstöltük ki őket, másnap uj sokasággal telt meg a szoba s ujra csiptek, kinoztak, zümmögtek körültünk s nem hagytak aludni.

- Menjünk ki a Lidora lakni, ott türhetőbb az élet, - mondtam Laczinak.

Mire Laczi gyanakodva nézett reám s oly hangon, melyet cseppet sem lehetett szeretetreméltónak mondani, azt jegyezte meg:

- Elhiszem, hogy ott magának türhetőbb és kellemesebb az élet, de nekem itten a türhetőbb.

Láttam, hogy már megint kezdi a bolondságát s ingerülten feleltem rá:

- Én azt nem engedem, Laczi, hogy igy beszélj velem.

- Nem engeded? - feleselt ő. - Nem tudtam, hogy a te engedelmed szükséges ahhoz, hogy én mikép beszéljek.

- Ugy, ugy csak kezdjed, - viszonzám én, - nagyon szép lesz, ha czivakodást kezdünk.

Látta, hogy igazam van s annál dühösebb lett.

- Nem szoktam czivakodni s nagyon furcsának találom, hogy ha én a véleményemet bátorkodom elmondani, te mindjárt azzal állsz elő.

Pedig igazán nem álltam elő azzal soha sem; de ő sértegetni akart s nem tudta a benne duló boszuságot elfojtani. Akkor próbáltam okos szóval az eszére tériteni:

- Én tudom, Laczi, hogy miért van mindez. Megint a te szerencsétlen féltékenységed, igen, az az oka.

Nem akarta elismerni. Ő nem féltékeny, de megkivánja, hogy a nőben legyen kellő komolyság.

- S bennem persze nem találod azt, - szóltam gunyosan.

De ő nagyon komoly képpel folytatta:

- Van valami a modorodban, a mi nem mondom épen, hogy fölbátoritja a férfiakat...

- Nem mondod? Oh, mondd csak ki bátran.

- Hát kimondom, valami kaczérság, valami...

- Most már elég legyen Laczi, - szakitottam félbe. - Ha te olyan oktondi vagy, hogy inkább itt sülsz, fősz és hagyod magadat, hogy a szunyogok agyon csipjenek, hát maradjunk itt; de sületlenségeket ne beszélj s köszönd meg az égnek, hogy ilyen feleséget kaptál.

Elszégyelte magát s nem folytatta tovább. Másnap kimentünk a Lidora lakni, a hol valóban sokkal kellemesebb volt a lakás, üdébb, frissebb, balzsamosabb a levegő a virágoktól, a fáktól s a tenger sós vizétől, mely többé vagy kevésbbé mindig hullámzott, nem poshadt ott lomhán, mozdulatlan mint a lagunák vize.

De mikor már kint voltunk, akkor láttam, hogy ez az átköltözködés nem volt szerencsés gondolat tőlem. Féltékenysége itt még jobban fölébredt. A közellét, a gyakori találkozás Pávay Kornéllal még gyanakodóbbá tette.

Egy ideig vigyázott magára s nem engedett semmi kitörést annak az indulatnak, mely benne forrt.

De az nem tartott sokáig. Egyszer reggel, a mint kitekintett az ablakon, Pávay Kornélt látta, hogy arra sántikál el a villa előtt. Sötét, gyanakodó arczczal fordult vissza hozzám:

- Mit keres itt Pávay ilyen korán reggel?

Boszantott a kérdés és gunyosan feleltem rá:

- Hát kérdezze meg tőle.

Nem szólt, csak összeharapta ajkait. Öt vagy hat percz mulhatott el igy. Ott állt az ablaknál s azt hittem, már nem gondol egyébre, csak az üde reggeli levegőt szivja be, mely a nyitott ablakon át behatolt. Meglehet, csakugyan nem gondolt már semmire. Egyszerre azonban hirtelen ott hagyta helyét s anélkül, hogy egy szót szólt volna, kisietett.

Nem értettem, hogy mit akar s megdöbbenve léptem az ablakhoz, hogy kitekintsek utána. Hát látom, hogy Pávay Kornél visszafelé sántikál s már elhaladt a villánk előtt, az én Laczim pedig eszeveszetten rohan ki a villából. Vajjon mit akar? Bele akar kötni Pávay Kornélba, igy minden józan ok nélkül, az ut közepén, mint valami garázda betyár? Hiszen ilyet csak nem cselekszik Laczi?

Nézem, hogy mit akar hát s látom, hogy valamit gyorsan fölkap az utközepéről. Ugy láttam, valami darabka papirost, melyet talán Pávay Kornél ejtett el.

Következő perczben már visszatért Laczi a szobába s lázas szemekkel tapad a darabka papirosra, de ugy látszik, nem tud belőle kiokosodni, mert ujra meg ujra összegyüri a markába, mintha szét akarná morzsolni, majd ismét kiegyenesiti, nézi ismét, gondolkozik rajta ismét és ismét nem birja kitalálni.

Végre hozzám lép, előmbe tartja s dörgedelmes hangon kérdezi:

- Mi ez?

Oda nézek s elnevetem magamat:

- Lutri számok, azt hiszem.

Mert nem tudom, mi egyéb lehetett volna, egy papirosra fölirva: 3 - 15 - 65, aztán alatta megint egy sorban három más szám. Rettenetesen nevetségesnek találtam Laczi dühösködését, a ki a lutri számokban valami rejtelmes titkos levelezést gyanit. De az a gondolat is nevetésre csiklandoz, hogy Pávay Kornél a lutriba rak mint a vén asszonyok. Pávay Kornél, a büszke gavallér, a hóditó, a ki még két évvel ezelőtt egészen más szerencsét hajhászott, nem azt, a mit a lutriban találhatni.

S alig birom abba hagyni a kaczagást, ugy kaczagok. Laczi merőn, komolyan néz reám s a mint látom az ő komoly, szigoru arczát, ujra kitör rajtam a kaczagás.

- Én nem látok ezen semmi kaczagni valót, - szól végre Laczi habozva.

Nézi a papirost, kezében forgatja s bizonyára eszébe jutnak mindazok a titkos levelezések, melyeket hütelen asszonyok férjeik háta mögött folytattak valaha, ártatlanoknak látszó betük, számok, melyeknek titkos jelentése van. Az a papiros ugy látszik neki, mintha bünvádi bizonyiték volna a kezében. Csak a kulcsát ismerné ezeknek a titkos számjeleknek.

Az én kaczagásom megtántoritotta ugyan kissé, de el nem oszlatta teljesen gyanuját. Látom arczából, hogy még mindig kételkedik, mert hiszen miért ejtette volna el Pávay Kornél azt a darab papirost épen a mi villánk előtt, ha nem az én számomra lett volna szánva. S miért fordult volna oly gyorsan vissza, ha igazán csak sétálni ment volna? Mindez oly gyanus az én férjem uram előtt, hogy hiába akarnám neki ezeket a rendkivüli dolgokat megmagyarázni s hiába állitnám, hogy egy darab papirost elveszithet az ember akárhol és egy sétáról visszafordulhat akármikor, csak még gyanusabbá teszem magamat, ha szólok.

Nem szólok hát semmit sem, csak várok, mig lecsöndesedik és megjön az esze. Laczi sötét, mogorva arczczal jár föl és alá a szobában. Nem faggat tovább a kérdezősködésével, de az arcza az olyan mint a spanyol nagy inquistoré lehetett, mikor az eretnekség gyanuja alatt lévők álltak előtte.

Mikor láttam, hogy most nagyon sokáig tart, mig Laczi lecsöndesedik, elővettem a vázlatkönyvemet, melybe utazásunk alatt több tájképet s érdekes alakokat rajzoltam. Laczi mindig nagy érdekkel nézte azokat a képeket s nagy tisztelettel viseltetett az én művészetem iránt, mivel neki magának leggyarlóbb képessége sem volt erre a csodálatos boszorkánymesterségre, mely egy pár vonással egész tájakat és egész embereket papirosra vet.

Most is lassan oda settenkedett s megállt a hátam mögött. Én tovább lapoztam az albumban, anélkül hogy hátrafordultam volna s vártam, mig lehajlik és megcsókolja a nyakamat, a mi annyit szokott jelenteni, hogy nagylelküen megbocsát.

- De aztán több féltékenységi komédia ne legyen Laczi, mert már nagyon megunom, - mondtam neki.

Együtt nézegettük most már tovább a rajzokat. Fejét oda hajtotta az én fejemhez s kezeink együtt forgatták a lapokat. Egyszerre csak érzem, hogy keze elbocsátja az én kezemet s feje hátrább huzódik.

Reá nézek s látom, hogy arcza elborult. Mi lelte megint? A lap, melynél megálltunk, Rozgony-Füredet ábrázolja, azt a nyaraló telepet, a hová két év előtt hiába vitt engem a mama, mert már akkor szent fogadást tettem magamban, hogy a Laczié leszek, ezé a rossz emberé, a ki most igy gyötör engem, a helyett hogy hálás lenne.

Én nem tudom, miért lesz mindjárt haragos, ha Rozgony-Füredet hallja, hogy emlegetik. Csodálom, hogy még ki nem szakitotta ezt a lapot. Most sem állja meg, hogy csipősen meg ne jegyezze:

- Ugy látszik, nagyon jól mulathatott ott, hogy olyan szivesen nézegeti.

- Nagyon jól, - feleltem én kurtán.

Láttam, hogy ujra akarja kezdeni a pörlekedést s hogy előbbi ingerlékenysége csak el van fojtva, de még nem mult el egészen. Talán helyesebb lett volna, ha figyelembe veszem azt s szeliden felelek neki; de magam is fölhevült állapotban voltam, olyan állapotban, mikor az ember kész harczra szállni s nem ijed meg egy kis csetepatétól. Végre én is elvesztheteм a türelmemet, az én idegeim sincsenek vasból.

Csak azért sem forditottam tovább a lapot, bár láttam, hogy Laczi milyen sötét pillantásokat vet arra a szerencsétlen rozgony-füredi képre.

- Ugy látom, emléket is tett el onnan magának, - szólt komoran.

Nem értettem mindjárt. Csak aztán vettem észre, hogy valami kis száritott levélke volt ott a két lap közt. Valami megfakult hajdan zöld levélke, melyet rég óta az imádságos könyvemben tartogattam s magam sem tudom, mikor tettem ide át.

- Ah, - szóltam s éreztem, hogy egész arczom lángba borul, - vissza kell tennem régi helyére.

Előkerestem imádságos könyvemet s visszatettem belé. Azt hittem, megismeri, de nem ismerte meg. Oh! hol járt az ő esze? Mit törődött ő azzal a kis száritott lóhere-levélkével? Emlékezett is ő most arra, hogy négy év előtt ő találta azt, ő adta nekem azzal, hogy az szerencsét fog hozni nekünk, mert a négylevelü lóhere szerencsét hoz!

Fájdalmasan nyilalt át a szivemen, a mint az most eszembe jutott. Milyen örömmel tettem én el azt imádságos könyvembe! Hogy őriztem. Hányszor gondoltam rá, hogy mikor majd egyszer öreg házasok leszünk, megmutatom neki:

- Nézd, édes, emlékszel-e még, mikor ezt nekem adtad?

És most... oh istenem! sirni szerettem volna. De ő nem sejtett semmit, ő nem látott be az én lelkembe s csak a sötét gyanakodó szemeivel nézte az én kis száraz lóherémet.

- Nagyon drága emlék lehet, hogy ugy őrzi, - szólt csipősen.

- Igen, nagyon drága - rebegtem én s most igazán könyek gyültek a szemembe.

És akkor azt gondoltam magamban: kidobom azt a száraz fakó levelet, hadd hordja el a szél, taposssák el durva lábak, söpörjék a szemétre, egyébre nem érdemes. De mégsem cselekedtem. Maradjon az itt imádságos könyvemben, emlékeztető jeléül az elmult boldog időknek, melyek, azt hittem, soha többé vissza nem térnek.

Bekapcsoltam az imádságos könyvemet és félretettem. Laczi hátradugott kezekkel indulatosan kezdett a szobában föl s alá járni, egy-egy komor pillantást vetve reám, aztán megállt előttem s szigoruan szólt mint valami itélő biró:

- Az imádságos könyv nem arra való, hogy holmi leánykori emlékeket rejtegessen benne.

Forrt bennem a harag s azt gondoltam magamban: csak azért sem mondom meg, most már azért sem mondom meg. S hagytam Laczit, hadd gyötrődjék, hadd mérgelődjék, hadd higyje, a mit akar, én nem bánom. - Daczosan hátat forditottam, s reá sem tekintettem többé.

Ő még folytatta egy darabig a sétálgatását föl és alá a szobában s mindegyre gyorsabbodó lépéseiről láttam, hogy ingerültsége nem csilapul, hanem növekszik. Végre az ajtó felé ment, talán távozni akart, hogy a szabad levegőn kifujja mérgét; de az ajtótól visszafordult. Hangja sziszegett az elfojtott indulattól:

- Szabad tudni, kitől kapta azt a becses emléket?

- Szabad, ha ki tudja találni, - viszonzám keserű gyunynyal.

Szemei szikráztak:

- Játékot üz velem?

Ez a hang, ez a tekintet föllázitott. S gunyosan vetettem oda neki:

- Parancsol egy kést is Othello? Vagy csak a tiz körmével akarja megfojtani Desdemonát.

Arra megfordult, kiment és becsapta maga után az ajtót.

Szörnyen el voltam keseredve s akkor rögtön tollat és papirost ragadtam. Megirtam anyámnak, hogy én Laczival tovább élni nem tudok, jőjjön értem s vigye haza boldogtalan leányát.

XV.

Másfél óra mulva visszatért Laczi s láttam, hogy szeretne kibékülni, már tudniillik ugy, hogy én kérjek bocsánatot; de én sem igy, sem amugy nem voltam hajlandó kibékülni, mert még mindig tele volt a szivem keserüséggel s azt gondoltam magamban: jobb, ha egyszer vége szakad, mintsem folyvást megujuljon ez a komédia.

Különben a levelet már el is küldtem a mamának, már azt meg nem akadályozhatom, hogy az el ne menjen s hogy azt el ne olvassák otthon. És ha irnék is utána egy másikat, mit érne az? Nem hinnének ennek az ujabb levélnek, azt gondolnák, a férjem kényszeritett rá. De nem is akarok másikat irni, hiszen holnap vagy holnapután vagy a jövő héten ismét be kellene vallani, hogy nem birok tovább együtt maradni Laczival. S mennél előbb szétválunk, annál jobb.

Soha eddig eszembe nem jutott ez a gondolat, mikor Laczit ijesztgettem vele, de csak ugy félig tréfából; most azonban annyira el voltam keseredve, hogy azt hittem, soha többet jó szemmel nem nézhetek erre a Laczira.

Hiába próbál közeledni hozzám, én megátalkodottan elforditom a fejemet. Nem békülünk, uracskám. A pohár csordultig megtelt; csak tessék más feleséget keresni, a kit gyötörhet.

Nem volt ahhoz szokva, hogy én ilyen keményen viselem magamat s megdöbbenve állt meg a szoba közepén, mintha csodálkoznék, mi dolog ez, hogy én nem sietek oda borulni az ő nagylelkü keblére. S annyira furcsa volt, a mint csodálkozva ott állt, hogy majdnem elnevettem magamat. De összeharaptam ajkaimat, nem, nem fogok nevetni.

Laczi csak ott állt, meg kell vallani, kissé bambán s tünődött, hogy már most mit csináljon. Csak a kis ujjamat kellett volna megmozditni s rögtön ott termett volna mellettem. De nem mozditottam, nem bizony, most kőszivü leszek.

Nem ment könnyen: mert a mint láttam, hogy olyan megszelidült, csaknem alázatos arczczal jár ott körültem, hát kezdtem megsajnálni. De aztán arra gondoltam, hogy ha most nem leszek erős, akkor végem van örökre s ez a gondolat ugy megedzette a szivemet, hogy minden kisértésnek ellenálltam.

Igy mulhatott el egy negyedóra vagy tán több is. Ezalatt nem fordultam hátra, de azért Laczinak minden mozdulatát láttam a tükörből. Olykor-olykor felém közeledett, aztán megállt. Bizonyosan azon gondolkozott, hogy megszólitson-e. Mikor azonban látta, hogy én következetesen elforditom a fejemet, akkor ő is megfordult s szótlan kiment. De most nem csapta be az ajtót, hanem szépen lassan betette.

Meg lehettem elégedve azzal a szilárdsággal, a mit tanusitottam s büszke is voltam rá. Föltettem magamban, hogy nem engedek abból semmit, ha Laczi visszatér, akkor sem; de bizonyos aggodalom szállt meg, vajjon meg birom-e állni, ha látom bünbánó, bocsánatkérő arczczal Laczit.

Szerencsére nem igy tért vissza. Oda kint a hosszu séta alatt bizonyosan ő is azt gondolta magában, hogy ő sem fog engedni, mert a férfi büszkesége nem türheti, hogy az asszonynak legyen igazsága. Rögtön láttam az arczán, a mint belépett. Most nem kullogott már körültem, mintha lesné, mikor borulhatunk már egymásnak a nyakába; most biztosan lépett föl mint az olyan férj, a ki ismeri hatalmát.

- Igaz, most jut eszembe, hogy nekem be kell mennem a városba, dolgom lesz ott, - szólt hidegen.

Bizonyosan várta, hogy megkérdezem, micsoda dolga lesz ott? De várhatod, csak azért sem kérdezem meg. Egy percznyi várakozás után, mikor látta, hogy nem szólok, tovább folytatta:

- Lehet, hogy nem jöhetek haza estebédre sem s csak későn térek vissza.

Erre már csak fogok valamit mondani, gondolhatta magában; de én csak annyit feleltem rá:

- Jó, hát nem fogok várni.

Egy percz hosszáig bámulva, csaknem rémülten nézett reám. Hát oly közönyösen mondhatom én azt, hogy »jó«?« Ez lesz az első eset, mióta, házasok vagyunk, hogy külön ebédelünk s én egyetlenegy szóval sem marasztalom, hogy: »ne menj el, kedves,« vagy »siess vissza, kedves.«

Látom, hogy szeretné lecsapni a kalapját, melyet már a kezébe vett s csak azért is azt mondani: no most már nem megyek. De restelli előttem. Azt is látom, hogy semmi dolga sincs s hogy ez csak üres kifogás. Reám akart ijeszteni azzal, hogy bemegy a városba és odabent ebédel. Hát csak tessék.

Mikor azonban az ajtóhoz ért s láttam, hogy ott felém tekintve még egyszer megáll, már majdnem megszólaltam:

- Ugyan ne bolondozzunk, Laczi, ülj le szépen és nem mégysz te sehová.

De hogy illett volna ez a levelemhez, melyet már elküldtem az anyámnak? Csak hadd menjen, ha neki tetszik.

Még egyszer keservesen reám nézett, hát csakugyan nem tartóztatom? Aztán dühösen elment.

- Oh, visszafordulsz te még, - gondoltam magamban.

Mert most már láttam, hogy én kerekedtem fölül. S milyen gyorsan, milyen egyszerre megtanultam, hogy mi az a nagy titok, a mivel a nők férjeik fölött uralkodnak. Csak nem kell engedni, ennyi az egész. Milyen egyszerü mint a Columbus tojása s nekem majd nyolcz hétre volt szükségem, mig ezt kitaláltam.

Büszkén és elégedetten vártam tehát, mig Laczi visszafordul s elhatároztam magamban, hogy most már nem leszek kegyetlen hozzá. Sőt azon is gondolkoztam már, hogy a mamának mit irjak és hogyan magyarázzam meg, hogy az egész csak egy kis félreértés volt köztünk, a mi többé nem fog előfordulni s a mama ne aggódjék, mert mi szeretjük egymást és nem akarunk elválni.

Vártam, vártam sokáig Laczit, de csak nem jött. Hát igazán bement volna Velenczébe s ott ebédel? Nem esett jól már a tizenkét órai villás reggeli sem igy egyedül, nem izlett semmi; hát még majd az estebéd?

Lassan, szomoruan telt el az egész délután, óráról órára szomorubban. De még mindig reméltem, hogy hat órára, az ebéd idejére visszatér Laczi. Lehetetlen, hogy itt hagyjon egyedül.

Egész délután nem mozdultam ki a szobából. Láttam kint a sétálókat, behallottam a vidám zajt; hosszuhaju szőke német fiucskák szaladoztak épen az ablakom alatt s egy fiatal pár haladt el ott kart karba öltve, egymáshoz simulva, szemeik egymás tekintetébe elmerülve, mig utánuk két öregebb asszonyság tipegett, valami mama vagy nénifélék.

Bizonyára jegyespár, gondoltam magamban, vőlegény és menyasszony, kik ott andalognak és boldogságról álmodoznak. Szegény lányka, látod, ilyen ez a boldogság mint az enyém, ne higyj annak a fiatal embernek, mert a férfiak mind egyformák, mind haszontalanok. Most hizeleg neked a vőlegényed, várj csak, majd két hónap mulva az esküvőd után itt hagy téged magányosan és elmegy mulatni, mig te itt ülsz mint én most s a könyeidet törülgeted.

De nem, nem fogok busulni Laczi miatt, csak haragszom. Jaj, ha most a kezem közé akadna! Te mulatsz, sétálgatsz Velenczében és ebédelsz isten tudja hol, én pedig itt ülök s szégyen szemre ki sem mozdulhatok, pedig soha sem volt még ilyen kedvem sétálni. Várj csak!

Szeretnék lekiáltani Szentgyörgyiékhez, a kik épen itt mennek el, hogy várjanak meg, én is velök megyek. De mit fognak gondolni? S mit fog gondolni Pávay Kornél, a ki kiséri őket? És aztán oh, dehogy van nekem kedvem sétálni, dehogy van! Ez csak olyan idegesség, olyan lázasság, olyan nyugtalanság, mert nem tudom, hogy mit csináljak.

Nem kell nekem a séta, nem kell nekem semmi sem. Nem megyek le ebédelni sem s csak azért hozatok magamnak valamit a szobámba, hogy feltünővé ne tegyem magamat a szobaleány előtt.

De enni nem tudok, keservesen esik minden falat, a mit lenyelek. Ugyan milyen étvágygyal eszik most Laczi s jutok-e eszébe én?

Lassanként csilapodik a haragom s mentegetni kezdem magam előtt Laczit. Hátha igazán valami dolga van a városban? Hátha el akarta mondani nekem, de én nem hallgattam meg?

Bizonyos, hogy ha most érkezett volna haza, nem lettem volna hozzá valami nagyon szigoru. De nem érkezett. Az órák ismét multak egymás után, beesteledett és Laczi még akkor sem tért vissza. Harag és bu töltötte be szivemet ujra. Hát igy bánik velem?

Tiz óra elmult, tizenegy is elmult, éjfél felé járt az idő. Laczi még most sem jött. Akkor aggodalom kezdett támadni bennem s ez az aggodalom perczről perczre nőtt, ijesztő gondolatokkal rémitgetve. Vajjon mi történhetett Laczival?

Tiszta, holdvilágos volt az éj, gondolán kijöhetett volna bármily későn. De miért ne jöhetett volna korábban is? Mi dolga lehetett volna, a mi őt késő éjszakáig ott tartja? Halálos félelem szállta meg szivemet, valami szerencsétlenséget sejtettem.

Istenem! miért is eresztettem el? Csak egy szót kellett volna szólnom, egyetlen egy szót s nem ment volna el. De én makacsságból nem mondtam ki azt az egy szót, inkább menni hagytam és most isten tudja, látom-e valaha.

Éjfél is elmult, most már minden reménykedésnek vége, most már nem jön. Kétségbeesetten tekintgettem ki a néma éjbe. Hová lett? Mi történt vele? Talán betegen fekszik, elhagyatva, valamelyik velenczei fogadóban. Vagy talán... Oh, azt még gondolatban sem mertem kiejteni, azt a legrettenetesebbet, a mi véremet megfagyasztotta.

Reszkettem, dideregtem s egy köpönyegbe kellett takaróznom, mert még a fogaim is vaczogtak.

- Hát nem látom Laczit soha többé, soha, soha? - gondoltam és sürün kezdtek hullni könyeim.

Nevét susogtam lázasan, kétségbeesetten. S fájdalmam még nagyobb volt, mikor arra gondoltam, hogy igy kellett megválnunk egy bucsuszó nélkül, haraggal, kibékületlen. Szegény Laczi!

Egyszerre valami lázas bátorság szállt meg. Föl akartam keresni. Élve vagy halva, akárhol, de fölkeresem. Mentem volna, futottam volna; de hová? Igy, egyedül, az éj óráiban, mikor köztünk a tenger, hová?

Térdre borultam, összekulcsoltam kezeimet és imádkoztam. Egyebet nem tehettem Lacziért, semmit egyebet s a tehetetlenség érzete lenyomott, elzsibbasztott. Ugy vártam be a reggelt.

Bármily rövid az éj igy julius elején, nekem végtelen hosszu volt ez a rettenetes éj. Hát soha sem fog már virradni, soha?

Végre mégis csak fölvirradt s én remegve tekintettem ki az ablakon, mint ha a fölkelő nappal fölkelne az én reménységem is.

Odakint még minden csöndes volt. Mély álomban aludtak a villák lakói, minden ablak zárva, minden függöny leeresztve, csak egy-két utkaparó söpörgette el a faleveleket az utból.

Eltávoztam az ablaktól. Nincs, nincs többé semmi remény.

A napsugarak beszürődtek az ablakon, nyájasan, vidáman. Mit törődik a nagy természet az én bánatommal. Oly szép volt a reggel, oly bübájos szép s nekem mégis oly gyászos.

Oda léptem ujra az ablakhoz s látom, hogy épen abban a pillanatban lép be egy bus alak föl-hajtott kabátgallérral, mélyen a szemére huzott kalappal. És én eszeveszetten rohanok ki a szobából, le a lépcsőn, egyenest a nyakába:

- Csakhogy itt vagy! Csakhogy megjöttél!

XVI.

Megjött, de milyen állapotban. Megszontyolodva, alázatosan kullogott be utánam. Nem mert megcsókolni sem, csak a kezemet csókolta s leült a sarokba, mintha nem is tartaná magát méltónak arra, hogy közelembe üljön.

Szólnia sem kellett, rögtön láttam, hogy valami lumpolásból jön. De oly nagy volt örömöm visszatérésén, hogy egészen elfelejtettem érdeme szerint lehordani. Ő maga kezdte el:

- Semmire való korhely vagyok, Erzsike, nem vagyok méltó, hogy a czipője talpát megcsókoljam. Hitvány gézenguz vagyok, a kinek legjobb lett volna, ha egyenesen beugrottam volna a tengerbe ma reggel, a helyett, hogy haza jöttem.

Még nekem kellett vigasztalni:

- No, no, Laczi, remélem, hogy nem fog többször megtörténni.

- Soha, - igérte ünnepélyesen.

Elhittem neki, annyira megtört, annyira bünbánó volt; sőt még azt is elhittem, hogy minden hibáját, minden rossz tulajdonságát levetkőzte ezzel az átlumpolt éjszakát követő vezekléssel. Rettenesen oda volt a boldogtalan.

- Szegény Laczi, - szóltam lesimitva kuszált haját, - hát hogy keveredtél bele?

- Nem tudom, - viszonzá sohajtva; - az ördög bujt belém, máskép nem lehet. Hát mikor itt veled azt az ostoba czivakodást kezdtem a száraz lóherelevél miatt...

Nevetve szakitottam félbe:

- Hát tudod már, kitől kaptam?

- Nem tudom, de azt tudom, hogy butaság volt tőlem ilyen haszontalanság miatt gyötörni téged. Kaphattad valami jó barátnédtól.

- Hátha valami jó barátomtól? - kérdeztem nevetve.

- Akárkitől, - viszonzá, - az nem lehetett ok arra, hogy én itt dühöngjek. Egy száritott levélke, ugyan nagy dolog.

- Mivel látom, hogy okos vagy, Laczi, megmondom neked, - szóltam oda ülve melléje. - Emlékszel, mikor egyszer Dombházán négy év előtt...

Homlokára csapott:

- Jaj, milyen bolond voltam! Hiszen gondolhattam volna, hogy tőlem.

- Persze, hogy tőled. Hát hogy őrizném én azt olyan áhitatosan, ha nem tőled volna? Emlékszel még?

Emlékezett. Ő találta, ő mondta, hogy tegyem el, szerencsét fog hozni nekünk.

És ugy éreztem, hogy ma igazán szerencsét hozott nekünk.

- Te angyal, - mondta Laczi és csókolta a ruhám szegélyét.

Talán még soha bünös ilyen nagy bünbánatot nem érzett. Lehetetlen volt meg nem sajnálni. Töredelmesen elmondta, hogyan keveredett abba a lumpolásba. Hát mikor tőlem elment s a kis gőzhajóra fölült, mely a Lido és Velencze közt jár, akkor még esze ágában sem volt, hogy egész éjszakára elmarad. Csak reám akart egy kicsit ijeszteni. Már ebédre visszatért volna, ha

nem találkozik Pávay Kornéllal és a navarrai marquisval, a kik estére gyakran be szoktak rándulni a városba.

Azok azt kérdezték, hogy mit csinál itt s magukkal hitták ebédelni.

- Ha ugyan reméli, hogy megkapja rá otthon az utólagos engedelmet, - tette hozzá gunyosan Pávay.

Az boszantotta Laczit s minthogy ugyis ingerült volt reám, hát velök ment. Ebéd után a két másik ur még nem szándékozott visszatérni. A marquis tudott egy helyet, hol előkelő uri emberek szoktak összegyülni egy kis roulettera.

Csodálkozva néztem Laczira. Egy szót sem tud sem francziául, sem olaszul, sem spanyolul s a roulette-ot mégis megértette.

- Hát hiszen oda nem kell nyelvtudomány, - szólt az én szerencsétlen férjem sohajtva; - aztán ott volt Pávay Kornél, a ki szivesen megmagyarázott mindent.

- Persze, persze, Pávay Kornél oly szives és oly udvarias és oly kifogástalan gavallér, - viszonzám ingerülten.

S forrt bennem a harag az ellen a kitanult vén róka ellen, a ki beugratta szegény Laczit s a ki ha reám tekint ezentul finom, büszke mosolyával, azt fogja magában gondolni:

- Ime asszonyom, hát mivel különb ez az ön drága férje, mint a milyen lettem volna én?

De én tudom, hogy Laczi soha többé nem fog roulettet játszani s akár milyen nagyuri gavallérok közé kerül, nem hagyja magát többé elcsábitni. Ez a leczke elég volt neki. Látom kétségbeesett arczából, hogy sokat vesztheteett.

- Mennyit? - kérdezem tőle.

Nem mert szólni.

- De hát mennyit, Laczi? Mégis mondd meg, - biztatom.

Csak kezének egy mozdulatával felel, abból azonban megérthetem, hogy mindent.

- Teremtő istenem - csaptam össze a két kezemet. - No hiszen szépen vagyunk!

- És még többet, - nyög az én Laczim lecsüggesztett fejjel.

- Még annál is többet? Hát hol vetted?

- Pávay Kornél volt szives kölcsönadni háromszáz frankot.

Már megint Pávay? gondoltam magamban. - Milyen szives az a Pávay! És akkor megfordult elmémben, hogy hátha az a találkozás nem is olyan véletlen volt? Hátha mindez egy ravaszul kieszelt tervnek a kezdete, mely a Laczi romlására s az én behálózásomra készül? Ilyen uri embertől a kinek soha életében nem volt egyéb dolga, csak fent kóválygogni a magasban, hogy mint a ragadozó sas lecsapjon a szegény nőkre, minden kitelhetik.

- Vissza kell fizetned rögtön, a mit Pávaytól kölcsön kaptál, - mondtam Laczinak.

- Igen, de miből? - sopánkodott keservesen.

Mig haza ér a levele vagy ha sürgönyöz is az anyjának, mig a pénz megjön, addig napok eltelnek. Könnyü azt mondani, hogy vissza kell fizetni rögtön; de miből? Két árva frank maradt a zsebében s amugy sem tudja, mit csináljon addig, mig hazulról pénz érkezik, ha csak Pávaytól nem kér ismét kölcsön.

- Megtiltom, - kiáltottam közbe hevesen.

Föllázadtam azon, hogy micsoda nagy barátságba keveredett Laczi azzal a Pávay Kornéllal, a kitől ugy féltett eddig. Hát micsoda elbüvölő hatalma van ennek az embernek, hogy a férfiakat, nőket, mindenkit meghódit?

Nem akarom, hogy Laczi az ő lekötelezettje legyen, azt a háromszáz frankot ki kell fizetni, akárhonnan veszszük. Oda teszem az asztalra órámat lánczostul, előszedem a karpereczeimet, kiveszem a fülemből a függőt, mindent oda rakok egy rakásba:

- Menj és szerezz rá pénzt valahol.

Laczi csak nézett rám, megzavarodva, elpirulva, nagyon, de nagyon szégyenkezve. Dadogott valamit, de nem értettem, mert csak azon járt az eszem, hogy kapunk-e azért az én holmimért háromszáz frankot meg még valamit, hogy pár napig megélhessünk, mig hazulról pénzünk érkezik.

- Várj csak, - mondtam s kiakasztottam a nyakamból a medaillonomat is, melyben a Laczi arczképét hordtam.

S oda tettem a többihez, azért is kapunk egy pár frankot.

- Most menj, Laczi, menj hamar.

Szomoruan nézett reám:

- Főbe kellett volna lőni magamat, - mormogta.

- Azt? Hát még micsoda sületlenséget? - utasitottam rendre.

Istenem, milyen gyámoltalanok a férfiak, ha valami bajba kerülnek.

- Hát soha sem csaptad te be a zálogházba az órádat vagy a téli kabátodat jogász korodban?

Kissé elnevette magát a nagy kétségbeesése mellett is. Becsomagolta egy ujságpapirosba a holmit s menni készült.

- Megállj, veled megyek én is, - mondtam neki. - Hiszen te beszélni sem tudsz az emberekkel, megcsalnak.

Igazán csodálatos, hogy milyen hamar megtaláltuk a zálogházat Velenczében, pedig fogalmunk sem volt róla, hogy merre kell keresni. Négyszáz husz frankot kaptunk s Laczi szégyenkezve tette el a tárczájába. Nagyon leverten, nagyon busan kullogott mellettem. De nekem olyan jó kedvem kerekedett, hogy tánczolni szerettem volna.

Ugy éreztem magamat mint kis leány koromban, ha valami sikerült csinyt követtem el. Mikor például Dombházán az ablakon bemásztunk a mama éléskamarájába.

- Emlékszel még?

Laczi kissé fölemelte a lehorgasztott fejét. Nem tudta, hogy nevessen-e vagy tovább is gyászoljon? De mikor látta, hogy én oly könnyen veszem a dolgot, hát végre az ő kétségbeesett arczát is földeritette egy mosoly.

XVII.

De hátra volt még a mama. Mit csinálunk a mamával, ha megérkezik? Pedig megjön, már itt a sürgönye. Hiába irtam a második levelet, hiába világositottam föl, hogy csak egy kis félreértés keletkezett köztünk, semmi egyéb, az is eloszlott már teljesen, ne nyugtalankodjék a mama, nagyon jól érezzük magunkat.

Hiába éltem azzal a csellel is, hogy megsürgönyöztem: elutazunk Velenczéből, még nem tudjuk hová, ne tessék most jönni, majd irok onnan, a hová megyünk. Ez mind hiába volt; a mama azt fogja hinni, hogy Laczi kényszeritett erre a sürgönyre. Nem menekülhetünk előle. Nem lehet.

Laczi örül, hogy a mama jön. Azt hiszi, hogy csak ugy látogatóba jön. Szegény nem sejti, hogy micsoda veszedelem készül ellene. Ha tudná, hogy én mit irtam a mamának s hogy a mama miért jön?

Megmondjam neki? De nem, nem mondom meg, nem keseritem el, nem akarom, hogy tudja. Valamikép majd csak kiengesztelem a mamát, ha megjön. Tudom, hogy nem lesz könnyü; de hát erővel mégsem vihet el az uramtul, ha nem akarok menni.

Mert most már nem akarok. Laczi nem féltékenykedik és nem czivakodik már; ugy viseli magát, hogy semmi okot sem ad panaszra. Vettem ugyan észre, hogy ránczolgatta a homlokát, mikor egy német festő mellettünk elhaladva nagyon megnézegetett engem s azt mondta a társának:

- Szeretném azt a szép asszonyt lefesteni.

Azelőtt Laczi az ilyen dologból egész háborut csinált volna s lett volna nekem mit hallgatni; most azonban mindjárt az eszére tért s a nélkül, hogy csak egy szót is szólt volna, szépen elsimultak homlokáról a ránczok.

Nem csinál komédiát akkor sem, ha Pávay Kornél beszélget velem. Ez a drágalátos ur most gyakrabban részesit abban a szerencsében, hogy szóba áll velem: pedig tudhatná, hogy utálom, mióta szegény Laczit a roulettera csábitotta.

Azt a szép sima fiatal embert, a navarrai főkamarást sem nézhetem azóta jó szemmel. Azon a finom, sápadt, olajbarna arczán valami olyan kellemetlen vonást fedezek most föl, a mi nekem semmikép sem tetszik. Ilyennek képzelem a kalandorokat, a kiknek sem országuk, sem hazájuk.

Cseppet sem irigylem a Szentgyörgyi Ella sorsát. Elhiszem, hogy ha a trónkövetelő valaha őseinek trónjára ülhet, hát ebből a Castillas marquisból nagy ur lesz, hatalmas ur lesz, de jó ember és tisztességes ember akkor sem igen lesz. Mert az ilyen csavargónak, a kit sorsa hol ide, hol oda hányt-vetett s a ki számüzetésben töltötte életét kis gyermek korától fogva, élősködve, a hogy tud, nagyon tág lehet a lelkiismerete.

De Szentgyörgyiék nagyon boldogok, mert a marquis már nyilatkozott s közölte velök, hogy felséges urától, ki ez idő szerint a monacoi herczeg vendége, nagyon kegyes levelet kapott. Ő felsége nem csak beleegyezik a házasságba, hanem szives üdvözletét is küldi a menyasszonynak s a marquisnak meghosszabbitja szabadságidejét egészen az őszig, hogy a mézes heteket a fiatal pár tetszése szerint ott tölthesse, a hol kivánja.

Mikor Szentgyörgyiné ezt nekem elmondta, ragyogott az arcza a boldogságtól és a büszkeségtől. Sajnálta, hogy az esküvőt nem tarthatják meg Budapesten, a hol az ismerősök mindnyájan láthatták volna az ő dicsőségüket; de ilyenkor a társaság szanaszét van fürdőkön s nincs

előkelő közönség, mely gyönyörködhetnék a fényes esküvőben. Ugy határozták tehát, hogy Velenczében lesz az esküvő, melyre ő felsége is kegyelmesen megigérte hogy megjelenik.

Soha sem ejtette ki most már másképa trónkövetelő nevét Szentgyörgyiné, mint a legmélyebb tisztelet hangján: ő felsége kegyelmesen ezt vagy azt mondta, ő felsége kegyelmesen ezt vagy azt cselekedte. Teljesen ugy, mint az a főkamarás leendő anyósának illik.

A kelengye egy kis gondot okozott. Mert Szentgyörgyiné nem volt teljesen tisztában azzal, hogy egy marquisnénak sajátkép milyen kelengye illik, a fiatal marquis azonban megszabaditotta ettől a gondtól, kijelentvén, hogy csak mennél kevesebbet.

Minthogy ilyen vándorló életre vannak kárhoztatva addig, mig ő felsége el nem foglalja őseinek trónját, hát csak mennél kevesebbet. A sok holmi csak teher. Pénz alakjában inkább hasznát vehetik.

Pávay Kornél még nem nyilatkozott. Az ilyen negyven éven tul járó férfiak lassan szokták elhatározni magukat. Nem szóltam semmit Szentgyörgyiéknek, de attól kezdtem félni, hogy erre a lassu elhatározásra talán nekem is lehet valami befolyásom. Nem udvarolt nekem, azt nem mondhatom, hogy csak egy szóval is udvarolt volna, de egész magaviselete valami olyan különös hódolatot fejezett ki irántam, a mi engem megdöbbentett. Hát azt hiszi, hogy miután nekem nem kellett férjül, hát most majd elfogadom udvarlóul?

Nem tudom, mit hitt; de pillantása, melyet reám vetett, nyugtalanitott. Attól is féltem, hogy Laczi észre veszi s valami kellemetlen összeütközés fog még belőle kerekedni. Most már nagyon szerettem volna, ha innen elmennénk. De a pénzre várnunk kellett, mig a Laczi anyjától megérkezik, aztán a mamát is be kellett várnunk, mert nem lehetett elmenni előle.

És most uj aggodalom szállt meg. Ha a mama előbb érkezik meg mint a pénz s nem lát rajtam karpereczet, fülbevalót, órát, mit fog majd mondani? Nem merek elejébe menni. De Laczit sem küldhetem elejébe, mert az még nagyobb baj volna.

Végre nem tehetünk egyebet, kimegyünk elejébe mind a ketten. Legalább látni fogja mindjárt, hogy kibékültünk s nincs semmi bajunk egymással.

Én mégis remegek a mint ott állunk a vasuti pályaház csarnokában s várjuk a mamát. Laczi persze azt hiszi, hogy csak a karperecz, fülbevaló, meg óra miatt s biztat:

- Ej, hát azt mondjuk, a tolvajok miatt nem hoztad el, féltünk itt a tolongásban.

Ha csak az volna. De nem mondhatom meg Laczinak remegésem igazi okát. Erősen a karjába kapaszkodom s ugy várjuk a vonat érkezését.

Zaj, tolongás, a vonat megjött. Itt a mama is. Csak maga jött. Szegény apa bizonyosan nem akart ilyen szomoru utra jönni, pedig tudom, hogy szeretett volna látni engem.

A mint megláttuk a mamát, Laczival együtt oda rohantunk hozzá mind a ketten. A nyakamba borult s könyezve ölelt át. De Laczihoz egy szót sem szólt, még a kezét is elkapta, a mint Laczi meg akarta csókolni.

Szegény Laczi csak bámult, nem értette, hogy a mama miért nem érdemesiti még csak egy barátságos pillantásra sem.

Azt hittem, segitek a dolgon, ha szólok:

- Mama, hát Laczit nem is látja?

S nyájasan integettem. De a mamának hiába integettem.

- Látom, - felelt röviden s lesujtó pillantást vetett szegény Laczira.

Már ekkor türelmetlenkedni kezdett Laczi s nem tudom, hogy nem tört volna-e ki belőle a harag, ha oda nem sugok neki.

- Majd mindent megmagyarázok neked.

Arra szépen elhallgatott, mert azt hitte, hogy a mit én megmagyarázok, az a fülbevalóra meg az órára vonatkozik. Nagyon restelte a dolgot a mama előtt s szemlesütve várta, hogy mikor kérdezi a mama:

- Hová tettétek az órát meg a fülbevalót?

Ugy ült ott a gondolában, melybe beszálltunk, mint valami szegény bünös, a kit lenyom elkövetett vétkének sulya.

A gondolával ki akartunk menni egyenesen a Lidora, de a mama kijelentette, hogy semmi szin alatt nem fog egy födél alatt tartózkodni azzal az emberrel, a ki szerencsétlenné tette a leányát. Ez már mégis sok volt Laczinak s fölpattant:

- Hát hogy beszélhet ilyet a mama, mikor még azt sem tudja...

A szájára tapasztottam a kezemet:

- Hallgass, Laczikám, - kérleltem szépen.

- Hagyd csak, hadd beszéljen - vetette oda anyám keserüen; - ha téged sem tudott megbecsülni, hát hogy becsülne meg engem?

Most már Laczit nem lehetett tovább visszatartani. Forrt benne a méreg.

- Hát ezért jött a mama?

- Azért jöttem, hogy megszabaditsam a leányomat, - felelt a mama szembeszállva.

Közbe akartam szólni, hogy nem kell engem megszabaditani, én nem akarom elhagyni Laczit. De a mama nem hagyott beszélni s nem hallott semmit abból, a mit én mondtam. Nem beszélhetett most már tőle senki, csak ő maga. Lángoló arczczal fordult Laczi felé s keserü szemrehányásokkal halmozta el. Oh, ő előre tudta, mindig tudta, hogy ez a házasság szerencsétlen lesz, nem is akarta soha. Ha reá hallgattam volna, most boldog lehetnék, irigyelt, gazdag, előkelő asszony, mágnás társaságokba járhatnék.

- Oh, kérem, én nem akadályozom, - szólt Laczi a dühtől eltorzulva, gunyosan.

- Hallod? - szólt anyám.

S ujabb kifakadások követték Laczi ellen, a ki elrontotta az én szerencsémet s most hogy megunt, hát szeretne engem lerázni a nyakáról.

- De mama, hiszen Laczi olyat soha sem mondott, - próbáltam én lecsöndesiteni anyámat.

- Nem mondott? Hiszen most is azt mondta - viszonzá anyám.

Ujra egész rakás vád következett, a mi csak ugy zudult szegény Laczinak a fejére. S én oly szerencsétlennek éreztem magamat, mikor elgondoltam, hogy ennek mind én vagyok az oka s olyan esdő, olyan bocsánatkérő pillantásokat vetettem Laczira. De ő reám sem nézett, annyira ingerült volt.

Igy jutottunk el a vendégfogadóhoz, a hová anyám szállni akart.

- Te maradj itt velem, szólt hozzám a mama.

Hiába mondtam, hogy nem maradhatok, nekem Laczival kell mennem, a mama nem eresztett s ha csak azt nem akartam, hogy itt valami botrány kerekedjék (már most is furcsán nézegetett reánk a szálloda személyzete) kénytelen voltam maradni.

- Várj meg ide lenn, - sugtam Laczinak.

Láttam, hogy nem tetszik neki, de nem tehettem máskép. Boszusan vállat vont s hátra maradt, mig én fölkisértem a mamát a lépcsőn.

Nagy munkába került, mig anyámmal meg tudtam értetni, hogy az az én levelem csak elhamarkodott, meggondolatlan cselekedet volt, melyet rögtön megbántam, nincs nekem Laczira semmi panaszom, szeretem és el nem hagynám a világ semmi kincséért.

A mama sokáig nem akarta elhinni, a mit mondtam s biztatott, hogy csak szóljak bátran, ne féljek, ő meg fog védelmezni.

- De mama, hiszen bátran beszélek. Az az igaz, a mit most mondok s nem az, a mit egy esztelen pillanatban irtam.

Mikor látta, hogy makacsul megmaradok a mellett, hogy nincs semmi bajom s hogy szeretem Laczit és Laczi szeret engem, végre elhallgatott s nem tett több ellenvetést. De kiolvastam a szemeiből, hogy még most sem hisz teljesen nekem. Azt gondolja, valami fenyegetés tartóztat s nem merem bevallani az igazat.

Fél engem elbocsátni, mert ki tudja, mi történhetik. Nem mondja, de látom, hogy minden gonosztettre képesnek hiszi Laczit, talán még gyilkosságra is. De ha már erőnek erejével vissza akarok menni a férjemhez, a mama nem gátol. Ne mondhassa senki, hogy ő volt az oka az elválásunknak, ámbár tudja, hogy az előbb vagy utóbb okvetlen be fog következni s minél előbb, annál jobb.

De ő kész elnyomni anyai szivének aggodalmát s megteszi még ezt a utolsó kisérletet is, ámbár előre tudja, hogy hiába. Még azt is megteszi, hogy legyőzi méltó fölháborodását a Laczi durvaságán, melylyel őt megérkezésekor fogadta.

- De mama, hiszen szegény Laczi igazán semmit sem szólt s oda ment szépen kezet csókolni, - védelmezem a férjemet.

- Hallgass, te azt nem érted, - nyomja el fölszólalásomat a mama; - itt a szállodában is ugy viselte magát, mikor megérkeztünk, hogy pirulnom kell a cselédség előtt.

Látom, hogy hiába védelmezem szegény Laczit, a mama mindent az ő nyakába ró, s mennél jobban védelmezem, annál erősebb lesz meggyőződése, hogy Laczi csakugyan nagyon illetlenül viselte magát. A mama azonban kész megbocsátni s haza kisér engem és ott marad velünk, hogy őrködjék fölöttem, mert csak az anya szeme őrködhetik eléggé.

Lementem aztán Lacziért, hogy tudtára adjam ezt az örvendetes hirt, de mily nagy lett rémületem, midőn Laczit nem találtam sehol. Bizonyosan megunta a várakozást, ácsorgást oda lenn az utczán, nagyon sokáig tartott. Azt hihette, hogy már talán le sem jövök s haza ment a Lidora.

- Ebből is láthatod, hogy milyen ember, - mondta anyám.

De én ebből semmit egyebet nem láttam, csak azt, hogy milyen szerencsétlen nő vagyok én. Már most itt a férjem és az anyám közt mit csináljak? Mert a mamát sem akartam megbántani, a ki szegény oly nagy utat tett énértem s csak a javamat akarja, ámbár olyan módon akarja, hogy bár inkább ne akarná.

Végre mégsem tehettem egyebet, kijelentettem a mamának, hogy haza megyek az uramhoz.

Bámulva tekintett reám a mama. Ennyi makacsságot mégsem tett föl rólam.

- Vissza akarsz menni? Kihez! Hisz látod, hogy itt hagyott.

De nekem beszélhetett akármit a mama, én el nem álltam attól, hogy haza megyek az uramhoz.

- Szerencsétlen gyermek! - szólt az anyám szánakozva is, boszankodva is. - Menjünk tehát.

A málháját ott hagyta a fogadóban, azt el sem hozta, mert meg volt győződve, hogy ugyis visszatérünk, ha ma nem, hát holnap, hisz olyan emberrel mint az én férjem, együtt élni nem lehet.

Utközben próbáltam hizelegve meglágyitni anyám szivét, de nem lehetett. Neki most már szilárd meggyőződése volt s azt nem lehetett megingatni.

Mindamellett a találkozás Laczival elég jól folyt le. Én egy kicsit pöröltem vele azért, hogy ott hagyott, de nem nagyon, mert képzeltem, hogy szegény milyen szomoruan jöhetett haza nélkülem s láttam is a nagy örömet szemeiben, melyek szinte ragyogókká váltak, a mint megpillantott.

Meg aztán miért szidjam én szegény Laczit, mikor tudom, hogy ugy is megszidja a mama kegyetlenül. De csalódtam. A mama egy szóval sem tett neki szemrehányást, csak méltóságos, komoly némaságba burkolózott. Szemeinek bánatos és szigoru pillantása ugy látszott, mintha azt mondaná:

Ime elszántam magamat még erre a nagy áldozatra is.

- De édes jó anyám, - gondoltam magamban, - nem kérünk mi áldozatot, csak egy kissé légy igazságos szegény Laczihoz.

Némán, egyetlen egy szó nélkül, foglalta el a mama két szobánk közül az egyiket, melyet számára berendeztünk.

No hiszen gyönyörü dolog lesz ez igy nekünk együtt lakni. Ez a némaság még rettenetesebb volt, mintha folyvást pörlekedett volna a mama. Nézni, hogy ott ül szótlanul s nem felel Laczinak és ugy tesz, mintha nem hallaná, vagy behuzódik a szobájába s nem akar onnan kijönni, hiába könyörgünk, no ez igazán borzasztó volt. Föl kellett vitetnünk neki a reggelijét, az ebédjét, a mit magányosan elköltött, mert velünk nem akart ebédelni.

Ha sétálni hittam, csak a fejét rázta rá s szomoruan intett, hogy csak menjek magam. Akkor aztán mi sem mertünk kimenni, mert attól féltünk, hogy azzal ismét megbántjuk s ott guggoltunk benn egész istenadta nap, kedvetlen, elégedetlen, boszankodva és hallgatva. Nem tudhattuk, nem veszi-e azt is tiszteletlenségnek tőlünk, ha hangosan beszélünk.

Már ennél keservesebb életet képzelni sem lehet, mint ez a mienk volt most. Ovakodni kellett, hogy a mama jelenlétében valamikép egy barátságos szót ne intézzek Laczihoz, mert azt mindjárt ugy tekintette, mint ő ellene intézett sérelmet, mint a gyermeki hálátlanság kiáltó példáját.

- Oh, - mondta egyszer, - a szülőknek legjobb lenne mindjárt meghalni, ha gyermekeik felnőttek.

Mozdulni sem merünk már, csak néha suttogva szólunk egymáshoz egy pár szót, ha a mama bement a szobájába.

Végre Laczi nem birja tovább kiállni:

- Ez már iszonyu dolog, a mit az anyád müvel. Nincs az a türelmes bárány a föld kerekségén, a ki ezt tovább kiállja.

- De Laczikám, - kérlelem és átkulcsolom a nyakát, - Laczikám, az én kedvemért, ha szeretsz.

- De a mi sok, Erzsike, hát az mégis sok, - felel Laczi kétségbeesetten. - Valamit találjunk ki, hogy a mamától megszabaduljunk.

Nagy szégyen és nagy hálátlanság, hogy egy leány összeesküdjék az édes anyja ellen, de ha valahogy szép módjával tudtunk volna megszabadulni a mamától, már szintén kész lettem volna rá. De hogy?

Hiába törjük rajta a fejünket, nem tudunk kitalálni semmi módot.

XVIII.

Harmadnap azonban egyszerre csak megváltozott a mama.

- Nem is mondtad nekem, - fordult felém, - hogy itt van Pávay Kornél meg Szentgyörgyiék is itt vannak.

- Nem tudtam, mama, hogy érdekli, - viszonzám egész elcsodálkozva.

- Persze hogy érdekel. Látom, hogy azok a Szentgyörgyiék megint valamiben mesterkednek. Mindig ilyenek voltak. Emlékszel még Rozgony-Füreden? Ott Ellával próbálgatták, most meg ugy látom, a legkisebbik leánynak akarnák megkeriteni Pávayt. Hát nem nyughatnak soha sem? Remélem, hogy Pávaynak több esze lesz.

A mama egészen fölélénkült s nagy érdeklődéssel kezdett kérdezősködni. Összejövünk-e gyakran Szentgyörgyiékkel? Pávay mióta van itt? Ki az a szép fiatal ember, a ki Ellát kiséri? Az ablakon át látta őket. Valami idegen ur ugye?

Mikor megtudta, hogy az marquis és főkamarás, szörnyen csodálkozott a mama, de azért még is azt a nézetét fejezte ki, hogy ő inkább választaná Pávayt. Annak tudja az ember, hogy mije van, mig az ilyen lézengő nagyurnak ki tudja van-e már holnap ebédre valója.

A mi az ismeretséget illeti Szentgyörgyiékkel, azt minden esetre fenn kell tartani, ez volt a mama véleménye. Az embernek mindig az előnyére szolgál, ha oly magasrangu személyeket mint egy marquisné számithat a barátnéi közé.

A mamát csak egy gond háborgatta most. Kevés ruhát hozott magával. Nem számitott arra, hogy itt hosszasabban fog időzni.

- Igaz, még a málhámat is ki kell hozatni, - jutott eszébe akkor; - Laczi bemehetne érte.

Ez volt a közeledésnek az első jele s Laczi örömmel kapott rajta. Ugy is be kellett mennie az én ékszereimért, hogy kiváltsa. Tegnap megérkezett a pénze.

Bizony már a végső szükségben jött. Mert ma nem tudom, hol ebédeltünk volna, ha nem jött volna meg. Már tegnap is ugy tettünk, hogy mindaketten azt mondtuk, hogy nincs étvágyunk s csak épen ugy csipegettünk valamicskét, pedig rettenetes farkas étvágyunk volt, soha még olyan étvágyunk nem volt s megettünk volna háromszor annyit.

Nem tudom, hogy előfordult-e már valaha az az eset, hogy a mézes hetekre Olaszországba rándult fiatal pár olyan állapotba jutott mint mi és ha olyan állapotba jutott, vajjon nekik is olyan farkas étvágyuk támadt-e, mikor az utolsó tizfrankost fölváltották?

Csüggedten tekintettünk egymásra:

- No Laczi, - mondtam én.

- No Erzsike, - mondta ő.

Egyikünk sem tudott valami okosabbat mondani.

Nekem akkor eszembe jutottak azok a borzasztó történetek, a miket hajótöröttekről olvastam, kik iszonyu éhségökben megették a csizmáik bőrét és a prémes sapkáikat s aztán mikor már semmi egyéb nem volt, sorsot huztak és megették egymást. Ilyen hajótörötteknek képzeltem most magunkat is és önkénytelen egy pillantást vetettem a czipőinkre, ámbár azt hiszem, hogy nem fog arra kerülni a sor.

Vajjon meddig birja ki az ember az éhséget? kérdeztem Laczitól.

De ő nem felelt, mert talán maga sem tudta, csak lehorgasztotta a fejét s haragosan mormogott valamit. Bizonyosan neki is a hajótöröttek jutottak eszébe.

Ma azonban már nem kellett azon gondolkoznunk, hogy mit eszünk mi szegény hajótöröttek s minthogy a mamával is helyreállt a jó viszonyunk, hát ujra visszatért a kedvünk is.

Ámde csakhamar meggyőződtem, hogy a mamával nincs még a dolog olyan nagyon rendben, mint gondoltuk. A Laczi ellen való gyanakodás annyira befészkelte magát most már a mama szivébe, hogy azt nem lehetett onnan oly könnyen kiirtani. Most már szép szerivel igyekezett kipuhatolni tőlem, hogy mi történt hát köztünk?

Hiába mondtam, hogy semmi sem történt, a mama nem hagyta abba mégsem:

- No édes Erzsikém, valami talán mégis. No kis bohó, nekem csak megmondhatod!

Addig-addig czirógatott, hogy végre kicsalta belőlem. Hát a Laczi féltékenykedése ingerelt föl, azért irtam azt a levelet.

- Hát kire volt féltékeny! - tudakozta a mama mosolyogva s oda huzott magához. - Kire, édesem?

Mivel a mama most már ilyen könnyen vette a dolgot, hát nem haboztam, megmondtam:

- Mindenkire, de különösen Pávay Kornélra.

- Ugy? Pávay Kornélra? Ej, ej, vajjon nem adtál-e neki rá okot?

A mama mosolyogva csóválta a fejét. Én hevesen tiltakoztam. Arra nem szólt semmit s áttért másra.

- Szentgyörgyiéket meg kell látogatni. Igazán restelném, ha rossz néven találnák venni, hogy már harmad napja itt vagyok.

Estefelé már együtt sétáltunk Szentgyörgyiékkel. Szentgyörgyiné nagyon boldog volt, hogy az Ella vőlegényét bemutathatta a mamának és sejteni engedte, hogy talán nemsokára másik eljegyzés is követni fogja az Elláét.

Az én mamám sóhajtott s rám tekintett, mintha azt akarta volna mondani:

- Lásd, milyen jól járnak az okos leányok, a kik nem hamarkodják el a dolgot a házassággal, hanem várnak, mig valami jó partiet találnak. Oh! ha lehetne még segitni!

Megértettem, hogy mire gondol. De nem, édes anyám, nem lehet segitni, mert én teljesen meg vagyok elégedve az én Laczimmal s nem cserélném föl avval a sántikáló vén gavallérral, a kire a mama gondol.

S hiába sopánkodik nekem este a mama:

- Szegény Pávay bevallotta nekem, hogy még most sem tud téged elfelejteni.

- Nem kellett volna meghallgatni, anyám, - feleltem arra a mamának.

De a mama nem érti, hogy miért, hiszen Pávay teljesen korrekt módon viselte magát.

Persze hogy korrekt módon. Azt tudom. Ilyen uri ember mindig korrekt módon viseli magát, akár egy szegény nőre veti ki a hálóját, akár párbajban lő agyon egy férjet, akár micsoda elvetemedett cselekedetet visz végbe, de mindig korrekt módon.

Ha Laczit a roulettera csábitja, az is csak korrekt módon történik. Már azóta hivták megint Laczit, de nem ment; megtartotta, a mit nekem fogadott.

A mama azonban azzal ijeszteget, hogy nem lehet hinni a férfiakban, a ki egyszer megkóstolta a szerencsejátékot, elmegy az megint. Mint a kétszer kettő, oly bizonyos, hogy elmegy.

És én szörnyen sajnálom most, hogy egy gyönge perczben ezt a roulette-históriát is elmondtam a mamának. Igazán az rettenetes, hogy az anyák hogy csalják ki hizelgéssel, czirógatással szegény leányaikból a titkokat, melyekkel aztán mint gyilkos fegyverekkel ijesztgetik őket.

- Majd meglátod. Oh, a férfiaknak nem lehet hinni.

És ha mindennap azt hallom, hogy a férfiaknak nem lehet hinni, hát végre csakugyan elhiszem, hogy nem lehet nekik hinni, mert a mama csak nem mondaná, ha nem ugy volna.

Oh, a mamának éles szeme van, már azt is észrevette, hogy Laczi sokat tekintget a középső Szentgyörgyi lányra. Én soha észre nem vettem volna, de most már, mióta a mama figyelmeztetett, csakugyan látom. Lám, lám, és még ő tett nekem szemrehányást Pávay Kornél miatt!

De nemcsak azt vette észre a mama, hanem még sokkal többet. Még a szobalányt is. Mert a férfiak olyanok, hogy még a szobaleányokra is tekintgetnek.

Igaz ugyan, hogy ez a szobaleány nem valami különös szépség, Szentgyörgyi Milka sem az, de a férfiaknak mindegy. A mama tud olyan eseteket, hogy valakinek tündérszép felesége volt, mégis mást szeretett, valami csunya szörnyeteget. Olyanok a férfiak.

És a mama annyi szomoru példát tud idézni ismerősök és nem ismerősök történetéből, hogy végre egészen megzavarja a fejemet. Nyugtalan leszek, ideges leszek, mindig a fejemben motoszkál az, hogy a férfiak milyenek. Szórakozottan felelek, vagy nem is felelek, ha Laczi valamit kérdez s apró összeszólalkozások fordulnak elő köztünk félig semmiért vagy egészen semmiért.

A mama csillapitni akar bennünket, de oly szerencsétlenül, hogy még jobban összeveszit. Duzzogva fordulunk el egymástól, mert nekem a mama hiába prédikálja azt, hogy az asszonynak az a sorsa, hogy türjön. Engem csak föllázit az olyan vigasztalással. Én nem hiszem el, hogy a férfinak minden szabad s az okos nő behunyja a szemét. Én nem akarok ilyen okos nő lenni s nem ismerem el, hogy Laczinak több szabad, mint nekem. Ha neki szabad Szentgyörgyi Milkával kaczérkodni, hát nékem is szabad lesz a Pávay Kornél udvarlását elfogadni. Majd meglátom, hogy aztán tetszik-e neki.

XIX.

Szentgyörgyiéket nagy csapás érte. A trónkövetelő ő felsége magához hivatta Castillas marquis főkamarás urat s az elutazás oly gyorsan történt, hogy csak alig ért rá elbucsuzni a menyasszonyától. Pávay azt beszélte a mamának, hogy ez kapcsolatban történt bizonyos roulette-bank szétugratásával Velenczében, s a rendőrségnek némi gyanuokai forognak fenn arra nézve, hogy ott valami szabálytalanságok is fordultak volna elő, bebizonyitani azonban semmit sem lehetett.

Mindamellett a nemes marquis jónak látta vissza nem térni s mély sajnálattal adta tudtára Szentgyörgyiéknek, hogy ő felsége visszavonta a házasságra adott engedélyét s ő mint felséges urának leghivebb jobbágya, kénytelen lemondani boldogságáról. Azt a kis különbözetet, mely bizonyos apró kölcsönök és előlegek folytán támadt, kötelességének tartja, hogy minél előbb kiegyenlitse.

Pávay Kornél nevetve beszélte el nekünk:

- Soha sem kap az a szerencsétlen több ilyen anyóst, a ki még előleget is ad. Csakhogy persze a Szentgyörgyiék vagyona nagyon kevés az ilyen kóborló lovagnak.

Nagyon haragudtam rá, hogy igy tud beszélni nevetgélve arról a szomoru esetről, mely szegény Szentgyörgyiéket érte. Soha még ily visszataszitó szinben nem tünt föl előttem Pávay Kornél. Hát ez az a büszke, lovagias férfi, ez, a ki igy nevet ki egy szerencsétlenül járt családot?

De tudom, hogy az emberek legnagyobb része épen igy cselekedett s bizonyosan még otthon is mulatni fognak a jó ismerősök a Szentgyörgyiék esetén, ha meghallják. Szájról szájra tovább adják majd s mindenki tesz hozzá valamit, mert mindenki örül azon, ha valami rosszat mondhat a felebarátjáról.

Már itt is azt beszélik, hogy a marquis nem is volt marquis, hanem valami szélhámos spanyol zsidó; Pávay azonban biztosit bennünket, hogy valódi marquis, a főkamarásságról nem áll jót, mert Don Pedró ő felségének annyi a főkamarása, hogy nem tudhatni, melyik közülök az igazi.

Csakhogy szegény Ellának, azt hiszem, kevés vigasztalás, hogy igazi marquis volt-e, vagy csak közönséges szélhámos csavargó, a ki megcsalta. Én nagyon sajnálom szegényt s nagyon kegyetlennek tartom a mama itéletét, aki azt mondja, ugy kell nekik, miért hajhásznak mindig előkelő partikat. A boldogult Szentgyörgyi nem volt egyéb, mint egyszerü hivatalnok, telekkönyvvezető a törvényszéknél; a lutrin nyert egy kis pénzt, azzal uzsoráskodott aztán s ugy szerezte a vagyonát, a felesége pedig ugy akarná most magát viselni, mintha legalább is kuriai biró vagy főispán vagy mi lett volna a férje s a leányait mind csupa nagy urakhoz szeretné férjhez adni.

Marquis kell nekik meg kamarás? A mama reméli, hogy ez után a botrány után Pávay Kornél is visszavonul tőlük, a mit annál könnyebben megtehet, mert Szentgyörgyiék a marquis árulása után nyomban elutaztak s a világ valamely más tájéka felé mentek szerencsét próbálni.

A legkisebbik leány nagyon szivrehatóan hivta ugyan Pávayt:

- Eljön-e utánunk?

S Pávay meg is igérte neki. De hányszor és hány leánynak igérte meg azt már Pávay! Bizonyos, hogy nem fog utána menni. Pedig már mily közel állt ahhoz, hogy a horgon fennakadjon.

Azt hiszem, most már meg fog igy vénülni nőtlen s el fogja hitetni magával, hogy a szerelem volt az oka, az a hűség, melylyel irántam viseltetett.

Nekem nem meri még ilyen egyenesen megmondani, csak játsza a diskrét, néma hódolót; de a mama előtt, a ki oly nagylelkü, hogy meghallgatja, kitárja szivét.

Nagyon neheztelek a mamára s nagyon helytelennek tartom, hogy csak egy perczig is meghallgatja az ilyen beszédeket. De a mama gondos anya kiván lenni s már előre gondoskodik arra az esetre, ha Laczitól elválok, a mi előbb vagy utóbb bizonyosan bekövetkezik.

És meglehet, hogy csakugyan be is következnek, ha egyszer eszünkbe nem jutna, hogy a mama anyai gondoskodása elől legjobb lesz, ha Velenczéből Dombházára menekülünk.

Laczi meg akarta mondani ezt nyiltan a mamának, de én óvatosabb voltam:

- Nem, Laczikám, ne szóljunk semmit, csak szökjünk el.

Egy összeszólalkozás végén történt ez, a mikor nagyon elkeseredtünk mind a ketten s a mikor a mama keblére ölelve engem, igy szólt hozzám:

- Szegény leányom, csakugyan látom, hogy igazat irtál nekem s nincs más út számodra, csak az elválás.

De én jobban tudtam, hogy nem irtam igazat, s hogy volna a számomra más út is, csak a mama ne zárná el előlem. És akkor egyszerre oly bátor lettem, hogy igy szóltam Laczihoz:

- Szeretsz engem még igazán? De igazán, mert a hazudás nem ér semmit és fölösleges egymást ámitanunk.

Akkor Laczi megfogta a kezemet s éreztem, hogy igazat mond:

- Jobban szeretlek, mint szerettelek. De szabaduljunk innen valamikép. Nekem elég volt már Olaszországból.

Nekem is elég volt. De tudtam, hogy a mama nem fog könnyen elereszteni s bizonyosan talál rá valami okot, hogy még maradjunk. És akkor jutott az a gondolat eszembe, hogy ne szóljunk a mamának, csak szökjünk.

De a lelkiismeret nem hagyott nyugodni. Megpróbáltam előbb szépszerivel:

- Mama, mi már meguntuk ezt az Olaszországot, a pénzünk is elfogy, meg Laczinak dolga is volna otthonn, nekünk már haza kellene menni.

A mama mindenkép tiltakozott:

- Ne még, édes leányom. A tengeri fürdő nagyon használ neked is, meg lásd, nekem is. Laczi haza mehet, ha dolga van otthonn. Mi még maradunk.

No persze csak az kellene még, hogy Laczi maga menjen el és én itt maradjak? Láttam, mire czéloz a mama, de nem feleltem rá semmit. Laczi szépen összecsomagolta a holmiját, hogy haza megy. A mama kegyesen elbocsátotta. Én bekisértem a városba a vasuthoz.

Gyanutlanul eleresztett a mama. Semmi sejtelme nem volt arról, hogy mi fog történni.

És az az eset történt, ami talán hallatlan a fiatal házaspárok történetében, hogy a férj megszöktette a feleségét s mikor beültünk a vasuti kupéba, mely hazafelé szállit Magyarországra, kaczagtunk, mint két pajkos gyermek, a kiknek a csinyök sikerült.

S mialatt a vonat tovább robogott velünk, elgondoltam, szegény mama hogy fog most várni engem s hogy fog bámulni, mikor helyettem egy levelet kap, melyben tudtára adjuk szökésünket. De hogy fog bámulni Pávay Kornél. Az mereszti majd a szemeit.

Mi pedig átöleljük egymást és megyünk haza, s biztatjuk egymást, hogy ott kezdjük majd ujra a mézes heteket s a hetekből lesznek hónapok s a hónapokból évek és soha sem lesz vége.

- Ugy-e Laczi?

VÉGE.